

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annuae litterae Societatis Jesu

1583

[urn:nbn:de:hbz:466:1-66816](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-66816)

Th 5771.

ANNAE
LITTERAE
SOCIETATIS
IESV

ANNI. M. D. LXXXIII

AD PATRES, ET FRATRES
eiusdem Societatis.

ROMAE,

In Collegio eiusdem Societatis.
M. D. LXXXV.

Cum facultate Superiorum.

ANNVAE

LLTTERAE

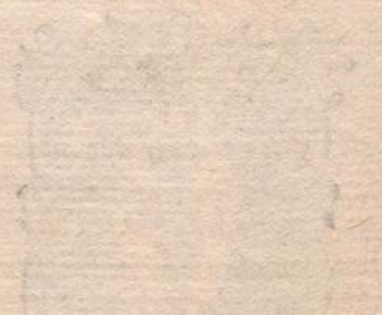
SOCIETATIS

1834

ANNO MDCCLXXXIII

NO. XXXIIII

1834

ROMA

H. G. W. ...

... ..

ANNVÆ LITTERÆ
SOCIETATIS IESV

ANNI. M. D. LXXXIII.

PATRIBVS FRATRIBVSQVE

Societatis Iesu, gratia, & pax
Christi Domini, &c.

SERIVS omnino quam par erat Pa-
tres Fratresque carissimi laborum
vestrorum fructus mittuntur ad vos:
nihil tamen de fructum incunditate
tarditas ipsa decerpet, qui quanto a-
uidius expectantur, tanto incundius degustantur. Mo-
re autē non vna causa fuit: primū litterarū provincia-
liū expectatio, quae & si à plerisq. tēpestiue fortasse
dantur; non tamen ab omnibus tempestiue redduntur.
Deinde tum eius, qui hanc annuam vniuersæ Societa-
tis memoriam colligabat, tum eorum, quibus postea ea
mandata res est, vel valetudo vel occupatio. quorum
illi valetudinis causa à scribendo fuit omnino cessan-
A 2 dum;

4
dum; hisce partim morbo implicitis, partim occupatio-
ne presentis, impositum subire onus non prius licuit,
quam fere lapsus est annus. itaque cum danda fue-
rant litteræ, tum denique scribi sunt coeptæ. Sed in his
quæ mittuntur ad nos is delectus habetur, quem et
scribendi formula nobis tradita, et ratio ipsa præ-
scribit: ut minimè mirum videri debeat, si et ea præ-
tereantur, quæ fortasse commemoranda, et ea com-
morentur interdum, quæ non nullis tacenda videan-
tur. Verum quia in ijs quæ aliena videntur rejicien-
dis non nostrum iudicium sequimur sed aliorum;
nemo mea quidem sententia iure condemnet, quæ
vnius quidem labore, multorum tamen approbatio-
ne collecta sunt. Nam si quid dignum totius Socie-
tatis auribus afferatur; quid est quod quisquam
malit quam carissimorum labores fratrum litteris
commendari suis, eaque maxime ratione in partem
vocari meritorum, qui particeps non sit laborum? E-
quidem hoc in me recipio quicquid sine controuersia
dignum litteris fuerit, in eo nec fidem scribentis desi-
deratum iri, nec diligentiam. Iam vero ut ad rem pro-
pius accedamus. Ex tribus et viginti provincijs, qui-
bus omnis Societas continetur, nec à Belgica, nec à
Peruana Provincia acceptæ sunt litteræ. In his vero
quæ acceptæ sunt, inita est sociorum summa quinque
millium nongentorum ac viginti quatuor. Eorum ve-
ro quibus aucta Societas est quadringentorum circi-
ter ac septuaginta. Eorum qui interierunt, si eos quos
Martyr ij laurea donatos accepimus, eximamus, fere
centum ac quattuordecim. Collegia multa et quidem
cum

5
cum opulentis relictibus sunt reiecta. Tria vero dum-
taxat admissa si sedes quasdam quæ nunc primum in
Collegij formam redactæ sunt excipiamus. Vnum Ba-
rij in Neapolitana Prouincia, Rigæ alterum in Polo-
nia, Tertium Dolæ in Comitatu Burgundia. Profes-
sorum domus vna Panhormi. Angrense ve-
ro Collegium in Lusitania superiore anno
amissum, recuperatum. Hæc de vni-
uersa Societate. Nunc de eius
partibus prouincijsque
dicendum.

Faint, illegible text in a medieval script, possibly Gothic or Carolingian minuscule, arranged in several columns. The text is mostly obscured by fading and bleed-through from the reverse side of the page.

IKO 3 N

P
In
ma
In
ce
ne
ci
ill
ni
gi

A
ex
pr
q
pl
be
th

PROVINCIA ROMANA

Omiciliorum in Romana Prouincia
numerus idem qui superiore anno. So-
cij autem quingenti circiter ac nona-
ginta. In Domo Professa centum. In
Romano Collegio centum & octogin-
ta. In Domo Probationis octoginta.

In Lauretano Collegio quadraginta. In Seminario Ro-
mano triginta. In Collegio Florentino tres & viginti.
In Perusino viginti: totidem in Penitentiaria. In Ma-
ceratensi septemdecim. In Senensi quindecim. In Reci-
netensi quattuordecim. In Collegio Germanico trede-
cim. Undecim in Anglicano. In Tyburtino nouem. In
Illyrico, & Amerino, & Tusculana sede in singulis se-
ni. Admissi sunt in Societatem quattuor & quinquaginta.
Morte amissi quattuordecim.

DOMVS PROFESSA ET Collegium Romanum.

Atque vt ab ea Domo capiamus exordium, vnde
omnis Societas ortum habet, Hoc anno demum
excelsa Farnesiani templi moles absoluta est: cumq-
proximis annis pars duntaxat ædis vsui esset, nequa-
quam nostris satis apta muneribus; nunc in suam am-
plitudinem patefacta, maiorem nobis aperit campum
bene merendi de proximis. Vnum desiderari videba-
tur ad commendationem nouæ Basilicæ, vt quemad-

modum candentibus est exornata lapidibus; ita sanctorum Reliquijs tamquã gemmis illustraretur. Quod quidem à summo Pont. pro ea qua est in nostrum ordinem voluntate facile est impetratum. itaque eius iussu BB. Martyrum Abundij & Abundantij corpora è SS. Cosmi & Damiani basilica in eadem nostram ingenti ciuitatis lætitia celebrique pompa translata sunt. Quæ res quoniam in eorum Martyrum vita, qua non ita pridem edita est, accurate describitur; nos eius narratione supersedebimus. Idem Pontifex Max. cū per æstiuos calores ad D. Marci de more versaretur, incidissetque dies B. Virginis Assumptioni sacer, quo die sacrorum solemnia in sacello Pontificio celebrantur; eadem nostram, quæ cum D. Marci penè continens est, ad eum agendum celebrandumque diem sibi delegit. itaque tum primum in ara maxima magnifico extracta opere sacrificari cœptum est. Aderat Cardinalium corona ceteraq. Pontificalis curiæ pompa, multitudo vero tanta, quantam noui templi facies, & nouus ille confessus allexerat. Magna sane est habenda gratia Farnesio Cardinali, cuius summam liberalitatem cum semper experti sumus in tanti operis molitione, tum hoc anno ad eius operis absolutionem septem ab eo scutorum millibus donati sumus. Nec desunt alij, qui præcipuo quodam liberalitatis studio huic templo munera deferant: præcipueq. vnus solido ex argento lampadam eximio opere elaboratam dono dedit. Quod ad animarum fructum pertinet, si Pœnitentium numero metienda res est, satis est argumētum operam in hac domo non inutiliter collocatam, vbi quinquagen-

genti amplius repetita ab ineunte ætate peccata per confessionem expiarunt. Quibusdam etiam adiumento nostri fuerunt, ut huius vitæ spretis illecebris sua studia Societati dicarent. qui quoniam magnis quibusdã sunt instructi præsidijs ad res præclare gerendas, multum in ea re lucri existimatur fecisse Societas. Nimirum compensanda iactura fuit, quæ è P. Ioannis Maldonati interitu facta est. qui propter eximiam virtutem ac reconditam sapiëntiam maximum apud omnes sui desiderium reliquit. De professorum domicilio satis. quamquam illud quoque videtur huc facere, quod Carthusianæ familiæ magister ad nostrum P. Generalem litteras dedit religiosæ charitatis plenas, quibus à Patre petebat, ut pristina inter suum & nostrum ordinem amicitia renouaretur, eaque publicis testata codicillis posterorum memoriæ commendaretur. Rescriptit ad eas litteras Pater & per honorificum diploma dedit, quo meritorum communionem Societatemque inter utrumque ordinem confirmabat.

In Romano Collegio idẽ hoc anno rerũ cursus. Scholæ noui expectatione Gymnasii magna auditorum frequentia & nobilitate sunt auctæ. Quo tempore Beatorum illorum corpora, quos supra nominavi in Professorum templum transferebantur; Nostri, quoniam ante Collegium pompa illa traducenda erat, ut eos Beatos litterarum etiam munusculis honorarent, vniuersam Collegij faciem tum varietate ac copia carminis tum alijs artis ingenijque operibus exornarunt. Magna ad spectaculi nouitatem multitudo concurrir. & uerolatiores res fuit quam quæ possit oratione depingi.

E Gym-

E Gymnasio atque è Sodalitio Dei Matris tum in Societatem sunt recepti non nulli, tum alij ad alias familias cœnobiaq. dimissi. In his adolescens claro loconatus, & cum philosophia perpolitus in primis, tum praeclaris quibusdam naturæ donis ornatus. is cum Societatis cupiditate flagraret diu multumq. iactatus est à domesticis, ut quo diuturnior esset cum parentibus pugna, eo virtus redderetur illustrior. Sed quoniã sponsione voti sese obligauerat Deo, Patres & ne quid discriminis in medijs fluctibus tenera ætas adiret, & ut omnem à se suspicionem inducti iuuenis remouerent, reddita ei votorum formula, quam in scriptis acceperant, pro iure potestateq. sibi concessa ab omni eum sponsione liberarunt. Ille vero non modo liberari se nõ est passus, sed paucis post diebus tanto arctius voto se religionis obstrinxit, schedulamq. retulit eam, quæ votorum formulam cum renouata sponsione contineret. Diem sibi parentes sumpserant satis laxam ad explorandam, ut illi aiebant, adolescentis constantiã, ut alij interpretabantur, ad infirmandam ac labefactandam. Sed tantum abest, ut is aliquid de suo ardore studioque remiserit, ut deuictis iterum diuturna pugna parentibus ad Nouitiorum domum duplicata gloria reuerterit.

Missi sunt ex hoc Collegio non nulli in agrum Picenũ Episcopi Camertini rogatu, qui suam in eo agro diocesim habet. Ac cũ alijs rebus, tum tradendis christianæ disciplinæ præceptis perutiliter laborarũt. accipiebantur quibusdam locis tam auidis animis, ut ad eorum aduentum pulsarentur æra campana, publica-
que

que edicta fierent, ut intermissis ludis ad Catechismū se quisque conferret. Lustrata sunt præcipua Recinetum ac Tolentinum: sed è finitimis pagis paganorum veniebat caterua hanc vnam ob causam, ut Christianæ legis præceptis imbuerentur. Habebantur doctrinæ conuentus primis fere tenebris cum vulgus opificum ab opere conquieuit. templum plurimo lumine collucebat, auditoribus ita refertum, ut nocturna Natalis Christi celebritas videretur. His rebus vbi vbi nostri fuerunt, mirum quantum sibi omnium animos adiunxerunt. itaque egre illi diuellebantur à nostris: quin etiam ea fuit in digressu vis lacrimarum ac precum, ut nisi ante lucanis horis nostri discederent, cogerentur morari diutius.

DOMVS PROBATIONIS ET Pœnitentiariorum.

Accefferunt ad Societatem in hac domo varijs è nationibus quattuor & quinquaginta: atque in his multi doctrina, nobilitate, virtuteq. præstantes. Vincentius Ducis Terræ nouæ, eiusdem Mediolanensis Gubernatoris filius Societatis ineundæ consilio simul ac Romam attigit, vna cum Duce militum rerum peritissimo ac probatissimo, tribusque famulis ad D. Andream recta contendit. P. Generalis ne quid eius parentem offenderet, noluit hominem nisi ab eo potestate facta recipere. Dum responsum expectatur adolescens apud nos diuersans ex maris & itineris afflictatione periculosum in morbum incidit. Id vbi Farne-
sius

sius Cardinalis rescivit pro ea, quæ illi cum eius par-
 te necessitudine intercedit, & quo commodius cu-
 raretur in palatium suum abducere summa ope con-
 tus est. peruicit tamen Vincetij constantia præferim
 medicorum nixa consilio ne loco moueretur. Cardi-
 nalis peristromatis conuestiri cubiculum eoq. suum le-
 ctum deferri iussit, & peritos medicos ventitare. Ve-
 rum cum placita esset Deo anima illius raptus est ne
 malitia immutaret cor eius. itaque paucis diebus elat-
 tus in Professorum domo tamquam Societatis noni-
 tius sepulturæ mandatur. Dux autem eius Pater eo-
 dem fere tempore, & de consilio & de obitu filij cer-
 tior factus, non modo domesticum vulnus sapienter
 moderateq. tulit, sed plurimū etiam se Societati de-
 bere per litteras significauit. Ille vero Dux militū de
 quo diximus Societati sese adiunxit. E seruis vnus ad-
 huc Turca cum. simul cum domino ægrotaret, nec in
 ipso morbo christianus vt fieret adduci posset; tandem
 fratrum nostrorum qui illi aderant humanitate & sci-
 licet fuis ad Deum precibus emollitus Christiana sa-
 cra suscepit. Vir nobilis præcipuoq. muneri in Roma-
 na Curia præpositus, data à Pontifice Max. potestate
 ad Societatem nostram se contulit: is præclara præbet
 ceteris documenta virtutis: homo delicate enutritus
 singulares commoditates fugit, & Sacerdos ac bene do-
 ctus cum sit demissione ceteros vincit: obsoletis indu-
 tus vestibus stipem corrogat: idq. in celeberrima non
 numquam trapezitarum via vbi notissimus erat non
 sine suorū lacrimis ac rubore. denique nihil est in
 nouitiorum vita tam humile; nullum tam leue munus,
 quod

quod studiose & cumulate non expleat. Multi sunt
huiusmodi, qui repudiatis vitæ comodis nudi ad vexil-
lū Christi Crucis aduolant; sed quia non est satis fun-
damēta iecisse, nisi inchoato operi fastigium imponas,
optandum à Deo est, ut cuius nutu ædificare cœperūt,
eiusdem ope consument. E Societatis meditationibus
magnus & à nostris & ab externis perceptus est fru-
ctus; ex quibus vnus cum mirifice affectus esset, affir-
mauit fore ut Lutherus ipse, si illis commentationibus
ueretur ad sanitatem rediret. Andreas Batorius cū
à Rege Poloniae patruo ad Summū Pont. legaretur,
antequam Pontificem ipsum adiret, ne Cardinalium
& presulum salutationes anteuertent, huc se con-
tulit: ubi quæ est eius ad pietatem propēsio vitæ illa ti-
ronum admodum delectatus; etiam sortitioni sanctorū
quæ cuiusque mensis primordio fieri solet interesse vo-
luit, citariq. de more, ut quem sors tulisset Beatum,
eū ipse colendum susciperet. Hac domi. Illa foris. Fe-
rentillum oppidum est non longe ab vrbe distans. huc
Sacerdos cum comite missus magnam è suis laboribus
utilitatē cepit. In agro Ferentillo duo sunt oppida, tam
inter se coniuncta situ, quā disiuncta animis incolarū:
veteres enim inter eos intercessere discordiæ. vtrumq.
oppidum solo amne discernitur. accidit per id tempus
ut auctus imbribus annis fluctibus oppositas moles
euerteret ac disijceret. Conuersa vis est aquæ ad alte-
rum oppidum tāto cum frugum agrorumq. periculo,
ut ea prohiberi ab incolis nullo modo posset. Pater qui
in aduerso morabatur oppido ad ferendam fratribus
opem populum cohortatus, cum dicendi finem fecisset
ad

ad coercendam vim fluminis sequi se iussit. Hæc res tantum valuit ad exemplū, vt quamquam gens illa vt diximus ab altero oppido veteri odio dissideret; depositis tamen inimicitijs sublatisq. in humeros lignorum fascibus ad auxilium pene tota concurrerit. Itaque factis ex materia quæ comportabatur aggeribus cohibita vis est fluminis in præsetia, ne suo alueo excederet.

E Collegio Pœnitentiariorum quicquid ad proximos vilitatis manat, id totum munus est confessionū. Hæretici tres à corrupta & deprauata ad integram & sinceram religionem traducti sunt. Cœnobitæ quinque, cum à suis familijs abiecto suauissimo Christi iugo turpiter defecissent, ad eas iterum nostrorum hortatibus redierunt. Duo autem non infimæ conditionis homines cum per dæmonis fraudem induxissent in animum alter laqueo, alter fluctibus interire; fraude à nostris patefacta ad meliorem mētem reuocati sunt.

COLLEGIVM GERMANICVM
& Seminarium Romanum.

E Germanorum Collegio tres Romæ ad Societatem aggregati sunt, ijque Theologi omnes. In patriam rediere duodecim; in his Sacerdotes quinque, de quibus omnibus vt item de alijs alijs dimissis optimi nuntij perferuntur ad nos. Summi Pont. in hos Alumnos studium tamquam parentis in filios, & cum eos omnibus fouet officijs, tum die illo qui B. Apollinari sacer est, quoniam Collegij patronus est, in eius templum venit vt sacris adesset. inde migravit in ædes, vbi reper-

te sese illi obtulit *Alumnorum* corona, qui linteati omnes ut è templo prodierant Pontificis morabantur ingressum. substitit ad id spectaculum Pontifex una cum Cardinalibus, ex eoque mirificam visus est cepisse animo voluptatem; letariq. se vehementer significavit, si *Alumnorum* numerus augetur. Quoniam vero & summo Pont. & Cardinalibus qui Collegio præsunt visum est, ut nemo in illud admittatur, quin aut inter nobiles numeretur aut insignem aliquam ingenij indolem præferat; data est à nostris opera ut huius generis adolescentes potissimum conuocentur. ij iam numerantur ad quadraginta alijque expectabantur in dies. Et quanquam nobilitate à ceteris distinguuntur; omnes tamē eodem cultu corporis, eodemq. victu misericorditer gaudent. Nec vero studijs pietatis ceteris cedunt *Alumnis*, sed plerumq. palmam ipsi præripiunt: tamen si laus hæc non tam horum propria est quam vniuersorum. Quo tempore *Coloniensis* ille motus exitit, & res Catholica laborare vehementius videbatur, nunquam desitum est frequentandis pijs in vrbe locis, subeundisq. sua sponte pœnis felices à Deo rerum exitus comprecari. ad eam rem indicta est de more supplicatio in horas quadraginta distincta. cui non modo frequentes interfuerunt *Alumni*, sed ad eam quoque ciuitas pene tota conuenit. Sed *Alumnorum* is erat ardor, ut eorum aliqui certis temporum spatijs non contenti, quæ cuique ad orandum finiebantur, longiora etiam spatia requirerent; alij vero nudis genibus nudā prementes humum; non nulli asperis induti cilicijs in precatone persisterent.

E Se-

E Seminario præter eos, qui ad alias familias transferunt ad nostram adiuncti sunt quinque. Itemq. alius qui Societatem habebat in votis reuocatus à suis, cum ex contracto in itinere morbo diuertisset ad nostros, apud eos etiã magna sua cum voluptate tum pietatis significatione decessit.

SEMINARIUM ANGLICANVM

E Seminario Anglicano Sacerdotes septem pietate ac doctrina præditi in patriam remigrarunt. Pro his septem duos & viginti misit Remense Collegium, præclaræ indolis adolescentes. In his quemdam, qui Martyres in Londinensi turri, in qua Campianus noster socij. fuisse dicuntur, custodire solitus est; quorum meritis ac suffragijs nemo dubitare potest, quin ex hæresum tenebris in quibus ante iacuerat, in lucem veritatis emergerit: constat enim in eos officiosum fuisse cum muneris illi præesset, & cum duceretur ad mortem, præstans quoddam potionis genus, paratam à Catholicis, detulisse; nec destitisse eos, cum commodum esset, re atque oratione solari: ut mirum videri non debeat, si is tandem lucem veritatis aspexit, in quem grati esse voluerunt, qui pro veritate ipsa sanguinem profuderunt. Qui vero ad suas sedes remearunt, ita se gerunt, facile ut appareat vel ipsis tacentibus, quæ ex disciplina prodierint. Sacerdos quidam ut vitæ sanctimonia sanctitati muneris responderet, præter assiduas preces atque vigilias, tam asperum viuendi genus instituit, ut ipsis hæreticis admirationi esset. Cuius se-

bi ter-

bi lentis ignibus adurebat, & cum nocturnæ quieti se daret, cratem quandam excogitauit è funibus multiplici nodo contextam, qua lectum suum cubicularè sterneret, vt inter cubandum totum corpus inæqualis illa nodorum asperitas cruciaret.

In hunc ipsum annum Gulielmi Harti præclara mors incidit, huius Alumni collegij, & voto tanquam vnus e nostris. Is est vnus è duodeuiginti, qui vitam in Anglia pro Catholica religione profuderunt. qua de re quanquam superioribus annis liber est editus; nos tamen de Harto aliqua etiã præcipua, quæ nondũ mandata sunt litteris, complectemur. Hic cum inter suos ciues magno cum animarum lucro annũ iam integrum versaretur eiusq. fama tum propter eius concionã diuim, tum propter eximias virtutes in dies magis inter hæreticos percrebesceret, non defuit desertor aliquis religionis & Catholicis inimicus, qui ei moliretur interitum. Eboracum venit, vbi tum commorabatur Hartus, postulatisq. a Præfecto vrbis ad conquirendum hominem satellitibus, noctu venit ad ades fores effringit, ades irrumpit, dormientem, quem quærebat, offendit. ad hos strepitus excitatus Hartus rogatusq. de nomine, nomen indicat. Hic confestim litto- rum turba in eum manus iniicit. Ille vero sacerdotij sanctitate fretus Presbyterum se dicit esse, proinde videant etiã atque etiam in quem impetum faciant, simulq. paulisper facessant rogat, dum vestibus induatur. Inde ad Præfectum vrbis, qui eum ad multam noctem expectabat, adducitur. Rationibus primum atq. argumentis res agitur, quæ cum Hartus perire scien-
B terq.

terq. dissolueret, vicissimq. ea obijceret quæ refelli à
 Præfecto nullo modo possent. aduocantur auxilia mi-
 nistrorum, qui simili inscitia cum argumentationum
 nodos expedire non possent, ad conuitia & maledicta
 confugiunt. Tum ad carcerem trahitur, vbi compedi-
 bus cathenisq. constrictus multisq. alijs acceptus in-
 commodis, dies ipsos quattuordecim transigit. Sed De-
 cani iussu eductus è carcere per plateas vicosq. tra-
 ducitur cathenis oneratus, quæ frequenti attritu non
 sine ingenti dolore tibias excarnificariūt. Vt hominem
 Decanus aspexit compedibus exui iubet, blandaq. ora-
 tione ad suam sententiam conatur abducere. Hartus
 autem argumētorum pondere ita Decanum premere,
 vt suæ aduersarios iam tæderet inscitia. mutatur sub-
 inde, qui dimicationis impetum sustinere queant alijs
 alijs habetiores. Ergo reducitur in custodiam reus, vt
 qui argumentationum laqueis irretiri non potuit, vin-
 culis & compedibus constringatur. Cineralia cum ad-
 uenissent quo tempore ad comitia Iudices coeūt, pro-
 ducitur Hartus, ac de maiestate duobus nominibus po-
 stulatur. Primum quod in regnum nescio quas à Pon-
 tifice litteras intulisset: Deinde quod sacrificium Mis-
 sa fecisset, quod confessiones excepisset, quod multos
 Ecclesiæ Romanæ reconciliare studuisset, & ad defe-
 ctionem animos sollicitasset. Rogatus à Iudice quid ad
 hæc respōderet, Quod ad litteras, inquit, attinet nullas
 alias ab vrbe curavi nisi quæ fidem facerent sacerdotij
 mei. Itaque caput hoc nihil mihi iure potest obesse.
 Quod ad maiestatem pertinet si seruire Deo idest cri-
 men Maiestatis, non diffiteor me in eius sacramentis
 admi-

administrandis procurandisque diuinis, sacerdotis munere functum; sin autem in id crimen incidi quasi ab Regine imperio disjungere ciuium animos sim conatus, id mihi falso obijcitur, nec tale quicquam in Reginam vnquam meditatus sum. Hic disputationem Iudex orditur sed cum per doctrinam progredi disputando non posset, suam excusans inscitiam quod iuri non Theologie operam dedisset, iniquissimam pronuntians de tribunali sententiam, Quoniam Hartus Maiestatis crimen incurrerit, videri eum ea pena dignum, quae tali crimini proposita sit; vt reus primum patrio more suspendatur ad alienationem vsq. sensuum, deinde spiranti adhuc, intestinis exectis in ignemq. proiectis caput a cervicibus abscindatur, ac demum reliquus truncus disseccetur in partes; quarum vnaquaeq. feruenti aqua elixa portis oppidi praefigatur. Hanc sententiam magnū populi murmur excepit, & quia multi suspicabantur, Hartum clandestina morte multatū iri, eum ad carcerem prosequuntur. Cum admoneretur de morte reus, aequo libentiq. animo se mori dixit postulans illud vnum, vt antequam suspenderetur, populum sibi fieret alloquendi potestas. Postero die, qui dies erat neci dictus ad supplicij locum raptatus, antequam patibulum iuberetur ascendere, graui cauetur edicto ne quis propius ad carnificinam quadraginta pedes accedat. Scandit ille patibulum alacer ex eoq. gratissimam populo disputationem exorsus de miseria hominis, deq. eius creationis causa, interpellatus est a ministris frequenter, nec facta perorandi potestas. Iussus ab haereticis supremo illo vitae tempore vna cum

ipsis orare. Nequaquam, inquit, nec enim ex eadem sumus ecclesia. Tum iniecto laqueo carnifex suspensum deturbat è gradibus: cumq. de more accurrerent qui præciso repente laqueo viscera spirantis extraherent, confestim illuc neglecto edicto populus vniuersus irrumpit, ac ne id facerent vehemèter obsistit. Vix dici potest quantus fuerit populi amor aduersus Hartum quanta eius virtutis opinio, vt etiam certatim vniuersi contenderent, si quis quid posset reliquiarum loco ex eius vel vestibus vel carnibus auferre: quorum alii qui vel ob hanc ipsam causam dedere pœnas. Duæ feminæ, quod apud eas frustra quædam ex Harti carnibus reperta essent, in eundem illum carcerem in quo Hartus fuerat, detrusæ sunt. Nec defuerunt qui numerata pecunia carnifici imbutas sanguine vestes emerent. Atque hic exitus Harti fuit. Tertium fuit huius Collegij decus Georgius Gilbertus, qui in Societatem antequam moreretur acceptus, iure à nobis videtur exigere, vt de ipso quoq. pauca dicamus. Is simul ac Collegium attigit, ea pietatis documenta dedit, vt non tam missus videretur à Deo vt rude pectus disciplina virtutis excoleret, quam vt suo ad virtutem exemplo ceteros prouocaret. Nam ex quo tempore adolescens in hæreticorum sinu educatus cuiusdã nostri Patris opera ad Catholicos sese adiunxit, nihil habuit antiquius, quam vt se incorruptæ atq. integræ religionis fautorem exhiberet: iccirco in eo totus erat vt sacerdotes & qui religionis causa coniecti essent in carcerem suis opibus subleuaret. Domus eius dies noctesq. Catholicis patebat hospitibus. Et cum in Angliam

glia ex Romano Gallicoue Collegijs aliqui reuertissent, ijs splendida vestimenta, ne in suspicionem venirent hæreticis comparabat; si hæc unde quæreret non haberet, detractis sibi ipse vestibus Catholicos induebat. Sæpe famulari veste ementitoq. amictu, quo tutius Catholicorum res gereret, usus est: cum hospitum numerus augetur, ne quid cuique deesset, suo se cubili fraudabat. Bona, fortunæq. eius erant veluti commune quoddam Catholicorum patrimonium: vix annuos exegerat redditus, cum eos in eorū usus ac necessitates erogauerat. Hæc aliaq. complura cum cognouissent hæretici tam multas illi struxerunt insidias, vt sæpe in speluncarum tenebras sese abdere, sæpe habitu mendicantis incedere, ne posset agnosci, sæpe solū vertere cogeretur. Sed quoniam insequentium hæreticorum & animus & numerus in dies magis augebatur, cuiusdam nostri Patris hortatu suasq. præsentis furori cedens ex Anglia Rhotomagum discessit, inde Remos ad Alanum, a quo deniq. missus in urbem cōuictoris nomine in hoc collegium receptus est. Hic ea in obsequendo fuit alacritas, ea custodia legum ac disciplina vt non tum primum parere didicisse, sed diu vixisse ad aliorum videretur arbitrium. Statis diebus tam acriter se cadebat, vt sanguinē euocaret, id quod indicat etiam nūc atra cruore flagella: sub nitido amictu vestes Cilicinas occultabat, & externo cultu fallabat aspectum, qui sese intus setis rigidis atterebat. Non numerauerim in edias vigilias, & alia huiusmodi pœnarum genera, quæ ad coercendum corpus a sanctis viris excogitata sunt. De studio tantum depreca-

tionis breuiter dixerim. Cuius mens diuinis intēta col-
loquijs quattuor quinqueue horas ne abiisse quidem
sentiebat, sepeq. ad multam noctem cum in suis lectu-
lis cubarent alij, ipse coram augustissimo Christi cor-
pore precibus excubabat. Duo à Deo uehemēter opta-
bat vt aut in societate IESV diē suum obiret, aut si id
non prestaret, certe in causa religionis. Consecutus
est alterum; nam non ita multo ante quam migraret
ē vita, Societatis factus est particeps. Ex hoc precan-
di studio congressuq. diuino nascebatur tum incredibi-
lis quædam cupiditas obeundi martyrii, tum amor sin-
gularis in eos qui pro Catholica religione occubuis-
sent. iccirco Martyrum basilicas lustrare frequen-
ter, eaque loca celebrare solitus est, in quibus tam
preciosi sanguinis sunt impressa uestigia, ob eamque
causam suis ipse sumptibus, quotquot iam inde à pri-
ma Angliæ conuersione ad hanc vsque ætatem vitā
pro religione dedissent, eorum imagines in Collegij
templo pulcherrime depingendas exprimendasq. cu-
rauit. Sed hunc ardorem fundendi pro Christo san-
guinis maxime vitæ exitus declarauit. Nam cum à
Summo Pontifice ad eiusmodi munus legaretur, in
quo maxima spes Martyrii ostendebatur, dum nimia
solicitudine ne laberetur occasio se parat ad iter, pri-
die quam discedendum ei esset peracuta febris corripi-
tur, ex qua non ita multo post excessit ē vita. Hunc
igitur ille casum adeo grauiter tulit, vt cum eo die,
qui mortem antecessit amicos flentes spectaret, flens
eos & lacrimis prohiberet; quod diceret nullam vñ
lacrimarum esse causam, quibus adhuc integrum es-
set

set vitam pro Christo ponere: sibi vero maximam, quā in tam præclara bene moriendi occasione in suo lectulo moreretur. Nec continere se potuit quin moestis vocibus quereretur, & simulacrum Christi complexus, quo subinde conuertebat aspectum, illud Propheticum usurparet, Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lacrimarum. quibus ille querelis, mirum est, quantos motus in eorum qui aderant animis concitarit. Moriens efferi voluit ad D. Andrea, & in Nouitiorum condi sepulchro, eiq. Domui aureos reliquit circiter octingentos. & si hanc pecuniam visum est postea P. Generali in Anglos inopes ad arbitrium Alani distribui. De Vrbanis Collegijs hæctenus nunc ad externa pergamus.

TYBURTINVM ET SENENSE Collegium.

Qvanquam Collegiū hoc in summis iam diu reū familiaris versabatur angustijs: hoc anno tamē quæ est admirabilis Dei in suos famulos providentia Summus Pont. vere parens vniuersæ Societatis prioratum S. Sabæ Tyburtinæ diocesis attribuit, vnde annum vectigal capitur aureorum circiter quingentorum. In hanc ciuitatem cum alia constant nostrorū officia, tum illa præcipua; quod cum multi ex infima turba summa inopia premerentur, Quidam è nostris certam pecuniæ summam cogendam curauit, eaque in panes pauperum erogata est: quibus cœlestis doctrinæ cibus adiectus magnam horum hominum multitu-

dinem à præfenti non modo corporis ; verum etiam
 animi periculo liberavit. Postquam omnium necessi-
 tati consultum est ; multæ tamen & panis & pecunia-
 rum reliquæ superfuerunt. ut non ex alio fonte subsi-
 dia illa profecta videretur, quam ex eo ipso, qui quon-
 dam multitudinem in solitudine paucis piscibus pani-
 busque satiauit. Senense Collegium vberem hoc an-
 no fructum cum ex alijs Societatis muneribus, tum
 maxime ex erudienda iuuentute collegit. declarant le-
 ctissimi quique. è nobilitate discipuli, tum vero frequen-
 tia tanta, ut cum tam multos capere Gymnasia angus-
 tiæ non possent ; viri nobiles duas nobis exhedras am-
 plas & elegantes suo ære construxerint. Duo non par-
 uæ spei & expectationis adolescentes, non vulgari
 quadam officij laude contenti ad perfectam in Socie-
 tate virtutem animum adiecerunt. Sed cum in omne
 hominum genus suæ pietatis officia Societas nostra cõ-
 tulit ; tum in eos qui capitali sententia damnati duce-
 bantur ad mortem. In his vnus cum de quadam animi
 obstinatione nihil remitteret, ne hortatu quidem Sa-
 cerdotis nostri, qui ad eum postremus venerat ut vlti-
 mum desperatæ vitæ perfugium ; Pater commutata
 medicamenti ratione, lenitatem illam suam qua primo
 hominem aggressus erat, in speciem quamdam summæ
 seueritatis conuertit. Obiurgare eum vehementer in-
 sistit, hortarique. qui aderant, ut eo neglecto discederent.
 Quod si sua sponte animum præcipitaret in tartara-
 fore, ut eius post mortem corpus in sterquiliniū & fe-
 ces abijceretur. Hoc ille nouo orationis genere permo-
 tus illico manus dedit, & quanto antea fuerat obstina-
 tior

tior tanto postea extitit in genere ipso conuersionis illustrior.

COLLEGIVM FLORENTINVM

IN Florentino templo auctus est numerus confitentium, in ijsq. non nulli nobiles ac primarij viri. Senis cuiusdam est excepta Confessio, qui iam septuagenarius, nunquam ad Sacerdotis pedes acciderat, Nā de alijs multis quos viginti ipsos annos suis astrictos sceleribus malus dæmon tenebat, nihil attinet dicere. Flagitia è ciuitate multa sublata sunt. Quidam autē, cum ex ipsa coniuge cognouisset, quos sibi pepererat filios, ex adultero peperisse, ignarus quid consilij caperet, nostros consulit: nostri hominem vbi placarunt solatiq. sunt, auctores fuerunt, vt non solum coniugi condonaret iniuriam, alienamq. prolem duceret tamquā suam, cum hoc sine cuiusquam iniuria fieri videretur, sed etiam vt uxorem ipsam & ad dolorem adduceret admissi de decoris, & ad reliquā vitam caste integreque in cœnobio mulierum traducendam. Multæ feminae, quarum pudicitia periclitabatur opera hortatuq. nostrorum ad cœnobiorum claustra perfugerunt. Sed præclaris actionibus pares saepe difficultates aduersantur: Itaque dum Pater è nostris feminam, quam Eques quidam perditè deperibat ad meliorē frugem reuocat, Eques ipse prædam sibi dolens ereptam, Patrem statuit nocturno pugione confodere: vt cum domum suam noctu, tanquam ad agri confessionem excipiendam accersisset, tum demum cogitata perficeret.

Sed

Sed cum forte concionantem è Societate quendam au-
 disse, repente commutatus animo, ad Collegium aduo-
 lat; rem totam patri ipsi cui necem meditabatur expo-
 nit, supplexq. veniam petit. Quod ad templum attinet
 recens edificatum, illud admiratione non vacat. Offi-
 cinam Faber habebat cum nostris ædibus continentem
 ea ad reliquam ex.edificationem maxime opus erat.
 Sed ille vendebat inuitus, ac ne inuitus quidem, nisi ad
 conditiones descenderes iniquissimas. Nummos popo-
 scit aureos mille, aut agri iugera quæ tanti essent. ea
 non sine magna rei nostræ iactura à reliqua possessio-
 ne distrahebantur. Augebat iniquitatem, quod in assu-
 matione soli suo stare volebat arbitrio, & qui suam
 nobis officinam maioris duplo vendebat, agrum ille no-
 strum triplo minoris emebat. Ac rem ille quidem pro
 voluntate transegit, sed non ita multo post gravissimo
 morbo corripitur, atque eo morbo, qui & corpus exe-
 deret vniuersum, & ne leuari medicina posset, artem
 fugeret medicorum. Causam suspicatus pertinaciæ cul-
 pam, in quo se ipse flectere debuit, in eo maxime ani-
 mum obfirmavit. Ira incensus testamento cavit, ne no-
 bis officina alijs conditionibus præter eas, quas ipse tu-
 lerat, venderetur. In hac tam pertinaci obstinataque
 mente cum mortem iam metueret impendentem, cre-
 brisq. à Deo admonitionibus terreretur; tandem mu-
 tato consilio nostros aduocat, usq. ædes, quibus ante
 poposcerant conditionibus, nulla facta agri mentione
 concedit. Vix ad sanitatem redierat mentis cum sani-
 tati restitutus est corporis. Qui autem ad vendendas
 ædes huius flexit ingenium; is ad suppeditandum gra-
 tis

is argentum, vnde ædium domino solueretur, ceteros incitavit. itaque statim templum non sine diuino consilio nunq. exedificari cœptum est.

COLLEGIUM PERVSINVM.

Multa huius Ciuitatis in Societatem extant officia. Atque vt genus tantum attingā. Patres duo ante quam publicis se religionis votis obstringerent, dum pendentibus manticis stipem rogitant ostiantim, rati ciues, eos ad quærenda vitæ subsidia stimulante necessitate compulsos; tantum panis nummorūque temporis pene momento contulerunt, vt saepe onerari, exonerariq. manticas oporteret. Qui vero suis domibus abfuerunt, re postea cognita, suam quoque stipem ad Collegium submiserunt. nec prius benignitati factus est modus, quam vt certiores de Societatis instituto facti sunt. Sed dum ciuibus de nostrorum corporum salute, nobis de illorū & animis & corporibus curæ fuit. Et vt leuiora mittamus, insigne Sacerdotis nostri facinus non præteribo, Cauponi cum mors esset illata, & in quæstionem famulus datus, admotis tormentis, annuit à se commissum esse facinus, sociosq. habuisse rusticos duos. postulati in quæstionem rustici, vi cruciatuum pari imbecillitate vincuntur. Sententia capitali damnatos mors sequebatur: sed vt iniectos innocentium iugulis laqueos falsus index aspexit, intimis religionum stimulis agitatus, erratum suum Patri detegit. cuius consilio vt religione animum solueret, coram ijs, qui præsentibus aderant, rusticorum prodidit

inno-

innocentiam. Nec tamen Iudex sententiam, quam tulerat, reuocabat. ducebantur nihilominus in fontes ad mortem, nec procul aberant à suspendio, cum commonefactus à Patre iudex de re tota cœpit animo vehementer addubitare: reuocatisq. ex itinere reis, iubet iterum constitui de eade quaestione. Cognita quam diligentissime causa cum iure damnati viderentur, iterum traduntur ad mortem. Sed diuino consilio fufsis repente imbribus, iterum dies necis extrahitur. interrim proditur cædis auctor & rusticorum innocentia patefit. Ita tres homines simplices non sine peculiari diuinæ providentiæ beneficio, quæ numquam deserit sperantes in se, præsentissimo periculo liberantur. & si illi quidem æquissimo animo se mori dicebant, quia quamuis homicidij culpa vacarent; tamen quoniam multa peccassent in vita, quotidieq. apud Deum offenderent, merito plecterentur. Hoc nostrorū factum mirifice vniuersa ciuitas extulit: Quin ipse Quæstor nostris hominibus gratias egit, quod per eos vitam innocentibus reddidisset, iussitq. consolationem aliquam adhiberi tormentis & carcere fatigatis; & vero ipso metu mortis exanimatis. Beneficium Dei Matris hoc fuit, vt homines iam collum in laqueum inferentes incolumes seruantur. quare paucis post diebus è tormentorum laboribus recreati ad Lauretanam adem, vt pro incolumitate sua vota persoluerent, suspensa de collo reste, nudis pedibus inceserunt. Atque his quidem vita corporis restituta, alijs etiam animi. Mulier erat infamis, quam etsi regius morbus vrgebat; tamē ciues ad se nobiles forma & lepore pellexerat: ita

una muliercula pestis erat otiosa ac lubrica iuuentutis, tum propter iacturam rei familiaris, tum propter morbi contagionem, quæ non modo ad honestas adulterorum coniuges, sed etiam ad teneros liberos permabat. quin etiam inter ipsos quoque riuales eæ sunt exortæ discordiæ, vt quotidie spectare viderentur ad eadem. Dei miseratione factum est vt nostris adiutoribus & sacerdote quodam externo non sine omnium admiratione è turpitudine sua mulier emergeret, & vna extincta face plura restinguerentur incædia. Hæc in hoc Collegio præcipua. Octo autem ad Societatem adiuncti sunt.

LAVRETANVM ET

reliqua Collegia.

Est hoc Sanctissimæ Dei Matris beneficio Lauretana ædi præcipuum, vt qui huc religionis causa confluxerint, quorum ex omni terrarum ora infinitus est numerus, eorû fere nemo ante discedat, quam magno quodam animi sensu confessione maculas abluat. Sic ingens meritorum campus nostris Sacerdotibus aperitur, dum in excipiendis confessionibus matutina tempora cum vespertinis, diurna cum nocturnis sæpe coniungunt. Quadringenti circiter auditi sunt, qui iam inde à primis annis peccata repeterent. Nam qui animum triginta & quadraginta annorum sordibus obsoletum confessione lustrarint, eorum nullus certus est numerus. Vir nobilis, domi suæ princeps, qui alieno animo erat à nobis cum Dei Matrem salutatum venisset, multisq. nostrorum exceptus esset officijs, ita Societati conciliatus est vniuersæ, vt cum do-

mum

num redisset, ab eius loci Provinciali duos postularit
è nostris, quos cum impetrasset, in omnem suæ ditionis
oram concionandi docendive causa dimisit.

E Maceratesi Collegio Pisaurū missi sunt duo Vr-
bini ducis rogatu, qui ita se Duci ipsi nobilitatiq. proba-
rūt, ut in digressu magnū apud eos Societatis desiderū
reliquerint. Traditæ sunt meditationes nostræ Religio-
so cuidā viro sui Moderatori cœnobij, qui postea in ser-
mone significans, quanta in ijs meditationibus vis ines-
set, Quam mihi, inquit, mei dissimilis videor, ex quo ve-
stris meditationibus vti cœpi? In Recinetensi Collegio
Episcopi rogatu schola instituta est eorū qui conscientie
casibus operam dant.

M I S S I O C O N S T A N -
tinopolitana.

PEræ quæ cum Constantinopoli pene continens est
(solo enim maritimo portu seiungitur) septemdecim
fere Christianorum familiæ versantur, præter ma-
gnum numerum captiuorum. Hi cum de nostrorum
cognouissent industria fructuq.; ne inter Christi hostes
animorum salus periclitaretur, datis ad summum
Pont. litteris, aliquos postularūt è nostris. Ad eorum
domicilium coenobium quoddam a coenobitis iam an-
te desertum vna cum templo B. Benedicto sacrum, cer-
tamq. pecuniæ summam in annuos redditus obtulerūt,
summumq. Pont. obsecrarunt, ut nisi id esset satis, re-
liqua ipse suppleret. Hæ litteræ quo plus haberent
ponderis Galliaë legatus ad eum, qui eiusdem Legatus
est Regis ad Pontificem Max. Romam scripsit, cau-
samque nostram seu potius illorum Christianorum stu-
dio-

diostissime commendauit. Pontifex pro paterna cura ac vigilantia non modo rem uehementer approbauit, uerum etiam nostris abeuntibus ad eum, quem dixi legatum litteras dedit; quarum ille uis atque auctoritate id quod nominauit coenobium ad nos transtulit. Quinque eo sunt missi de nostris, qui Peram cum attingissent, & si morbo implicitum Galliae legatum offenderant, à Venetorum tamen legato perhumaniter sunt excepti. Hic omnium maxime auctor fuisse dicitur nostrorum aduentus, induxisseque tum Christianos illos ad eas quas dixi litteras conscribendas, tum Galliae legatum ut huic ipsi rei adiutorem se fautoremque praeberet. Sed alterius legati beneficentia cum alterius humanitate certauit. Venetus instrumentum fere omne domesticum apparauit, commeatum perpetuo misit, agris medico medicamentisque subuenit. Templum multa uariisque ueste ditauit. Galliae legatus cum multa huiusmodi largitus est munera, tum ornatus quosdam Sacerdotis è uestis genere pretioso, quam à Rege Turcarum muneri loco cum in Galliam reuerteretur, accepit.

Per aetatem seua pestilentia laboratum est, & quanquam illa quidem late serpebat, & aedes prope nostras inuaserat: tamen singulari diuinae prouidentiae munere, liberi ab ea nostri fuerunt. Sed non semel diuina bonitas suos famulos à periculis vindicauit. Iam Nostris parabantur insidiae tanquam exploratoribus Romani Pontificis, cum eos Venetorum legatus admonuit, ut diuinis se se praesidijs armarent, cuius consilium nostri non negligendum rati ardenti studio se contulerunt ad preces. Dedit Deus felicem exitum rei.

nam

nam idem postea legatus cum ad nos venisset gratie sunt, inquit, vobis agenda Deo, qui certum à vestris capitibus exitiū repulit. Ille ipse qui Regi primus est à consilijs, quiq, vniuersas res administrat sua voce defendit, testatusq, est vestram innocentiam sibi esse perspectam. Nostros autem Turca ille tum nouerat, cum ad eum à Gallia legato deducti eius patrocini commendati sunt, quod fidem legatus faceret, nostros esse homines religiosos simplicesq, quorum manus esset aliorum commodis salutiq, seruire, eosque inuentum nulla mercede bonis artibus bonisque moribus instituere, quam rem ille admiratus, Viros bonos necesse est, inquit, esse qui aurum nummosque repudiarent. Atque ita eorum se patronum fore recepit.

Præcipuus fructus è captiuis seruisq, colligitur, quorum vt dixi magna est multitudo. Sed Italorum pars maxima: ij duceni triceniq, varijs in ergastulis retinentur. Quibus vt opis aliquid afferatur quoniam ad opus prima luce discedunt, pernoctandum cum ipsis est. In ijs multos reperias, qui diu sacramentorum munere careant. Non nulli tamen quibus est aliquid æris custodem suum eo sibi conciliant vt exire liceat aliquantisper ad templum, vbi & sacramentis animos expiāt & de more sacris intersunt. Perq, Christianorum templa libera sunt, Campanas tamen Turca non ferunt, ceterum diuina peraguntur officia & que libere vt in Italia. È Christianis multi, præsertim mulieres cum Italice nesciant aliquem requirunt è nostris, qui Græce norit, ita magna speratur utilitas. Hæc de Romana Prouincia, nunc de ea, quæ proxima est Neapolitana dicamus.

P R O

33
P R O V I N C I A

NEAPOLITANA.

Continet Neapolitana Prouincia locis
septē socios ducētos ac triginta quat-
tuor. In Domo Professa Neapolitana
duodequingenta. In Collegio quin-
que & octoginta. In Nolano duos &
quadragesima. In Catacensi nouemde-
cim. In Aletino vnum & viginti. In Cirinolano quin-
que. In Bariensi quattuordecim. Societate recepti sunt
fere quindecim. quattuor autem in domino quieuerūt.

DOMVS PROFESSA ET
Collegium Neapolitanum,

Domus hæc quamquam non habet illa quidē mul-
ta præcipua, quæ memoriæ mandari possint; ta-
men vt in ea vrbe est, quæ ciuium multitudine nullis
Vrbibus est inferior; ita ipsa siue vbertate frugum
siue bene merendi facultate ceteris domibus nihil ce-
dit. Expiantium peccata tantus fuit hoc anno concur-
sus, vt qui vniuersæ vitæ maculas confessione elue-
rint, cætum amplius numerati sint. Institutum est præ-
terea principum ciuium sodalitiū, quorum munus
est frequenter tum valetudinaria publica interuiscere
tum salutaria Ecclesiæ sacramenta percipere; quoti-
dieq. sub vesperam tradita sibi à nostris meditationis
cuiusdam capita, cui postridie vacent, accurate susci-
piunt:

C

piunt: vt plane sperandum sit, si his principijs relicta
 consentiat fore vt instituti operis fructus constet. Mis-
 sus est in vicinum oppidum Sacerdos vnus, à quo cum
 alia in hominum salutem gesta sunt, tum centum an-
 plius controuersia sedata. In his Filius qui parentem
 contumeliose pulsarat, nudato capite, sine pallio, re-
 uinctis à tergo manibus, obligatis q. fune ceruicibus,
 tanta vi lacrimarum tāta doloris significatione ad pa-
 rentis genua prostratus veniam sceleris postulauit, vt
 in eundem prope stetum Episcopum, & eos qui circū-
 stabant adduxerit.

Huius collegij socij tum ceteris Societatis instructi
 praesidijs, tum spiritalibus exercitijs mirum est quan-
 to fuerint proximis adiumento. Nobiles aliquot graf-
 satores, quorum aliqui quindecim ipsos annos ferarū
 more per occultas sylvarum latebras vagabantur, &
 subinde prodeuntes è latebris, vt inimicorum sangui-
 nem haurirent, familijs vniuersis exitium afferebant;
 tandem fide publica accepta in nostrum Collegium se
 receperunt: ibi nostris meditationibus exercitati reco-
 gitarunt Deo omnes annos suos in amaritudine ani-
 mae suae, vt quae flagitia voluntaria confessione patefe-
 cissent, ea benignus Deus obliuione sempiterna obrue-
 ret. A prima luce ad tenebras partim in aliqua diui-
 narum rerum meditatione partim pijs cum fratribus,
 patribusq. colloquijs perseuerabant, spectaculū Deo,
 & angelis sane gratum, quod tum diuitias bonitatis
 Dei, tum Societatis nostrae curam in proximorū que-
 renda salute perfecte representabat: in ijs enim vnus
 propter effrenatam audaciam, & immania facinorum

monstra toto hoc regno celeberrimus cētum amplius
 cades suis ipse manibus perpetrarat. Sunt & manci-
 pia seruique ad Fidem eruditi nonnunquam. in his
 Turca, qui ob eam causam aiebat se à Mahometica
 superstitione ad Christiana sacra conuersum; quod cū
 sibi grauiter agrotanti Christianus homo, cui vix de
 facie notus erat, quæ necessaria essent ad victum sup-
 peditaasset, venit in mentem Christianorum legem, quæ
 in quemlibet officia charitatis imperat, ceteris legi-
 bus oportere præstare. E sodalitate Deiparæ, Virgi-
 nis, quæ è natu grandioribus constat, non minores in-
 terdum fructus tulimus, quam ex ipsa nostra Societa-
 te. A multis carcer inuisitur, nec solum vinctis cor-
 poribus, sed etiam animis subuenitur. Tam multi ad
 exsoluenda peccatorum vincla pijs sodalium colloca-
 tionibus excitati sunt, vt cum per sacerdotum penu-
 riam tot audiri non possent, Archiepiscopi iussu singu-
 læ religiosorum familia Sacerdotum auxilia supple-
 rint. Ne illud quidem ad declarandos huius sodalitij
 progressus prætereundum est. Vnus e sodalibus Sacer-
 dos cum accepisset, fratrem ab inimicis occisum esse,
 nullo perturbati animi motu prodito, postridie sacrifi-
 cavit; nec modo fraternam eadem sibi ipse non vlcis-
 scendam, sed parentes etiam ab ea cogitatione reuo-
 candos existimauit: à quibus cum per litteras veniam
 inimicis impetrare non posset, eo consilio discessit in
 patriam, vt eorum animos sua præsentia delinitos ab
 vlciscendi studio retraheret. Vnus & viginti varia
 sunt Religiosorum instituta complexi; quorum præcla-
 rus euentus facit, vt huius sodalitatis fructibus faci-

les ad Religionem quamlibet aditus pateant. In Minore sodalities pari cursu contenditur ad virtutem. præter alios, qui in alios Religiosorum ordines transferunt, in nostrum ingressi sunt octo. In his adolescens illustri loco natus, præclaris naturæ donis instructus, cui quidem magno stetit societas. nam cum eius de societate consilium rescisset Pater, furore percitus & pugnis eum verberibusque contundens; Moriere flagris, inquit, priusquam abeas. At ille. Non mihi erit India aut Anglia martyrii causa peragrandæ, si paternis manibus interficiar. cum animaduertens patrens nihil se asperitate proficere, ad lacrimas, blanditijsq. deflexit. ne hæc quidem firmum animum abducere ab instituto possunt. reditur ad acerbis, reditur ad minas. domestica eum custodia Pater includit, ut tanquam noxium aliquem, vinctum proprium in oppidum, quod tridui abest, amandet. Senit hoc perspicax adolescens, & fugam attente meditans non sine vitæ discrimine edito de loco confestim desilit; inde ad Collegium nullo pallio, nullo in publicum produntis ornatu insequentibus à tergo famulis transfultat. Ita primis prælijs victoria domestica terminatis, alia grauiora coepit inire certamina, ut, quod est omnium difficillimum victoriæ genus, gloriosum etiam agat de se ipse triumphum. Nec minus strenue fortiterq. se gessit alius adolescens ex hac eadem virtutis schola profectus, qui postquam Patri se in societatem nostram receptum esse significauit, nolletq. patrijs bonis, quæ sibi hæreditario iure veniebant, inconsultis patribus cedere, verberibus male acceptus ad Collegium

gium brachio semifracto confugit. tum accersito tabel-
lione, Prouincialis permissu atque etiam iussu nuntiū
paternis bonis patriq. ipsi remisit: tanto melior hæres
futurus si in sententia permanserit, quanto sunt filij
Dei filij hominum meliores. Ad hæc duo sodalitia
accedit tertia quædam sodalitas ex opificibus ferme
quingentis, qui ad explanationem Christianæ doctri-
næ festo quoq. die conueniunt: tanta sunt autem au-
ditate discendi, ut extra urbem euocati complures ad
suum quisque opificium; tamen ne qua fiat salutis ia-
ctura spem maioris quæstus abiciant. Ex hoc opificiū
cætu quindecim coenobitæ facti sunt; suoq. exem-
plo ceteris nō mediocriter profunt. Adolescens dum
inimico cædem molitur, cum huc se forte contulisset,
mutata repente sententia pietati se dedit, ac postre-
mo perfectioris studio virtutis in coenobium se se in-
clusit, ut cum animam suam odisse didicerit, proximo-
rum odia inimicitiasq. dediscat.

COLLEGIVM NOLANVM
& Cyrinolanum.

EX ijs qui ad Societatem nostram diuino afflati
Spiritu vocati sunt, admirabilis fuit nobilis cuius-
dam adolescentis vocatio. Qui quamquam voto se no-
stræ Religionis obstrinxerat; prauis tamen familiari-
tatibus (ut est illa ætas improvida ac maxime lubrica)
de virtutis curriculo declinauit. Sed quæ Dei est in
eos quos ad veram vitam destinat, prouidentia, re-
manebant adhuc in adolescente quasi quidam pieta-
tis

vis igniculi, & malefactorum conscientia animum sti-
 mulabant, ut toto ferme biennio numquam liceret
 quieta mente persistere. quare in animum induxit
 Rectorem adire, ab eoque vehementer contendere,
 ut Societate reciperetur. qua tandem impetrata om-
 nis tumultus animi conquieuit. E Societatis Medita-
 tionibus idem perceptus est fructus, qui ubique solet.
 Prouectus etate Parochus earum beneficio tam sui
 ipsius cognitionem adeptus est, ut manantibus lacri-
 mis affirmarit se ad eum diem, totum & Sacerdotis,
 & Christiani hominis munus ignorasse. Obijt in Cyro-
 nolano Collegio Hieronymus Sorianus eximia probi-
 tate Sacerdos. Hunc ad Societatem nostram exem-
 plum Ioannis Maldonati, quem hoc eodem anno Ro-
 mae obiisse diximus, excitauit. nam cum in Hispanijs &
 vitæ consuetudine, & studiorum similitudine iam inde
 ab adolescentia coniunctissimi inter se fuissent; conue-
 nerat inter eos, ut qui prior perfectioris vitæ genus
 amplexaretur, is alterum ad sui imitationem traheret.
 Romæ igitur multo post in Societatem Maldonatus
 admissus veteris pactionis memor, à Soriano, quem in
 Hispanijs reliquerat, per litteras promissa repetit. Is
 de statu hominis amicissimi certior factus, nihil habuit
 antiquius, quam ut idem iter, eandemq. vitam ingre-
 deretur: ut diuino propemodum consilio factum putes
 ut quem sequi non dubitauit in vita, eundem quoque
 sequeretur in morte. paucis enim mensibus post Mal-
 donati obitum, quasi amici monitis iterum ad meliorem
 vitam vocatus, tanta occubuit animi alacritate; ut vi-
 deretur cuius exemplo in terris vulgarem vitam cum
 reli-

religiosa mutarat, eiusdē in cælo precibus religiosam
cum cælesti mutasse.

COLLEGIUM CATACENSE

Ciuitatis Episcopus cum alijs rebus suam in nos
beneuolentiam testificatur, tum quod sepe no-
stros ad res gerendas adhibet. eius rogatu Clerus uni-
uersus conscientia casibus eruditur, quo tempore &
ipse & Vicarius semper intersunt; idemq. mandauit,
ut in Episcopatus sedibus, quæ à nostro tradita sunt, à
Clericis recolantur. Nec vero amicior nobis Episco-
pus, quam cuncta Ciuitas, quæ cum tutum aliquem lo-
cū requireret, vbi plena diplomatibus capsula litteris-
que publicis asseruari posset, eam nostris tectis potissi-
mum credidit. Cumq. in nostra fullonica omnis fere lin-
tea vestis incendio conflagrasset, familiares certatim
damnum hoc resarciendum curarunt; paucis q. diebus
tantum eius generis vestium suppeditatum est, quan-
tum ad vsus domesticos satis esset. Sacerdos dum iter
facit, multas in vrbe quadam Episcopi rogatu confes-
siones excepit. Erant enim Iubilæi dies. Venit ad con-
fessionem mulier graui obstricta scelere, sed pudoris
magnitudine victa, cum cetera patefaceret, hoc consul-
to præterijt. Pater ex eius verbis occasione sumpta sæ-
pe eam de eo scelere interrogauit, sed ex eius confes-
sione nihil expressit. imo tanta asseueratione mu-
lier impudens affirmabat à crimine se abesse vt cogere-
retur Pater conceptis de more verbis, eam, quæ se ar-
ctiore vinculo obligabat, absolueret. Nondum è tem-
plo

plo digressa ad patrem regreditur ore tristi ac pertur-
 bato. narrat ut è templo pedem efferre nequeat, & ut
 senserit nodo quodam adstringi fauces, quod commis-
 sum à se facinus pernegasset: proinde se & nonissimè
 mendacij culpam, & id ipsum facinus confiteri. ita &
 corpus ab angustijs, & animum à scelere vindicavit.
 Adolescens cum magnā vim pecuniæ lusionibus ami-
 sisset, rebus omnibus desperatis, diabolo sese dedit.
 affuit diabolus, iussitq. adolescentem ter certo quodā
 in prædio deditorem illam miseram renouare. facit
 semel imperata, dæmonemq. familiariter alloquitur:
 In reditu ecce tibi noua de cælo benignitas: repente itā
 quam è somno excitus agnoscit erratū. dolet, & apud
 nostros plena lacrimis confessione tantam maculam
 eluit. Rogatus postea qui nam è dæmonis potestate in-
 columis euasisset, id causæ fuisse respondit, quod ante
 quam scelus illud admitteret, corpus domini suscepis-
 set: ideoq. sibi à dæmone imperatum, ut ter se confer-
 ret in prædium, ter sibi se dederet. Nimirum non est
 passus Deus Christi templum fieri dæmonis domiciliū.

COLLEGIVM ALETINVM.

A Letina Ciuitatis in nostros homines obseruan-
 tia cum ipsorum in Ciuitatem officijs certasse
 quodammodo visa est. ciues enim æstiuis temporibus,
 crebris, & sq. periculosis morbis afflictati tam auide
 nostrorum operam expetebant, ut si illi non animis
 tantum sed etiam corporibus mederentur. nostri
 vicissim tum in agris audiendis, tum in ijs, quos mor-
 bus

bus extingueret confirmādis nullum laboris genus re-
 fugerunt. quod vt commodius ab ijs fieret, illustri qua-
 dam Dei prouidentia incolumes seruari sunt omnes.
 Egenorum præterea necessitati subentum; præsertim
 ijs, qui retinentur in vinculis, qui cum aqua penuria
 laborarent, corrogata stipe, exstructa est seruandis
 imbribus satis ampla cisterna. Impetratū est etiam à
 Prorege, vt per multi, quos exiguum æs alienum mo-
 rabatur in carcere, emitterentur; emissique sunt ad
 quinquaginta. Par in aduenas charitas; cū enim Ale-
 nium duodecim circiter adolescentes Chaldei è suis
 profecti sedibus appulissent, eorum inopia, atque ege-
 stati (erant enim rebus omnibus spoliati) per pios ho-
 mines Societas nostra subuenit. Hi Pontificis Max.
 iussu Romam eo consilio proficiscebantur, vt in Maro-
 niarum vel Græcorum Collegium cooptarētur: cum-
 que per id tempus duo de nostris Hierosolymam con-
 tendissent, ijs cogendis & à parentibus abducendis
 suam quoque nauarunt operam. Cum igitur dies ali-
 quot nauigassent, essetq. in animo Venetias appellere,
 vbi necessaria itineris subsidia ex mandato Pontificis
 accepissent; aduersa tēpestate iactati deferuntur Ale-
 tium. hic tum nostrorum industria vti dixi, tum ci-
 uium liberalitate recreati sunt. paucis post diebus vr-
 bem cum Chaldeis Rector obambulans, multam eis
 pecuniā proviatico corrogauit. Sublatæ præterea si-
 multates & odia sunt. Quidā cum ad cædē inimici per-
 ditum hominem conduxisset, nostro tamen Sacerdoti
 confessus, ad eum confestim, quocū de nece pactus erat
 contendit; nec modo retraxit a cæde, sed pecuniam
 quam

quam ei dederat, vltro remisit, modo animum expiaret, quod ille fecit non sine magno animi sensu motuque. E duobus sodalitijs superiore anno institutis maior captus est fructus, quam ex huiusmodi coetibus postulandum sit. Ab ipsis sodalibus impurissima interdum feminae conquisita ex eleemosynis dote ad honestatem traducta sunt. Ter singulis hebdomadis Valedinario ministrant, bis vicarium stipe coacta publicis custodijs subsidio sunt. Ad haec duo sodalitia tertium clericorum accessit, in quo quinque & viginti praesbyteri numerantur, quibus aequae aliena, ac sua cuique salus cara est. Horum fama Hydruntinus permotus Episcopus vehementer contendit, ut in eorum numero sibi esse liceret. Det Deus incrementa qui tam praecelera dedit exordia.

B A R I E N S E C O L L E G I V M.

Bariense Collegium nunc primum magna civium gratulatione constitutum est. Ciuitas est plane nostra: Et praeter annuos redditus, quos decreuit, multum etiam argenti in vnam Collegij aedificationem contulit. a priuatis vero tum mille aureorum octingentorum summa coacta est, tum domesticum instrumentum suppeditatum. templum denique nostris muneribus satis aptum a Canonico Collegio donatum. Habita sunt primae conciones Aduentus tempore, magno cum fructu concursuque omnium ordinum. frequens autem Sacramentorum consuetudo in his partibus pene omnibus inaudita, in vniuersam fere ciuitatem inducta est.

NEAPOLITANA! 48

est. itaque ea est in æde nostra virorum mulierumque
celebritas, vt operarij potius quam messis desideretur.
Altamura Vrbs est finitima Bario, fuerunt in ea
nostri pacis concordiaeq. auctores: Nã cum viri Prin-
cipes tum inter se ipsi, tum cum Archipresbytero si-
multates grauissimas exercerent, misit ad eos Bariensis
Archiepiscopus, ciuitate ipsamet deprecante, Colle-
gij nostri Rectorem, qui tempestatem illam mutuis po-
puli odijs excitatam, quadriduo, sed non sine magno la-
bore, sedauit: in eaque ciuitate tam eximia reliquit
sua virtutis documenta, vt statim de extruendo Socie-
tatis Collegio cogitarit, in eamque rem, & tem-
plum vltro deferat iam extructum, & au-
reorum redditus nongentorum. De
Neapolitana satis cõsequens
est vt de Siciliensi di-
camus.

PRO:

PROVINCIA
SICILIENSIS.

Onstat Siciliae Prouincia domicilijs vnde-
decim, Socijs amplius trecentis. Ac-
cessit hoc anno Professorum domus
Panhormi, vbi tres & quadraginta
versantur. In Collegio vero Panhor-
mitano nouem & triginta. In Messanensi quinque &
septuaginta. In Domo probationis eadem in vrbe vnde-
triginta. In Siracusano quindecim. In Catanensi vi-
ginti. In Collegio Montis Regalis tredecim; totidem
in Rhegino. In Bionesi duodeviginti. In Calactensi v-
nus & viginti. In Drepanitano sexdecim. Adiuu-
sunt ad societatem sexdecim, obiere quinque.

DOMVS PROFESSA ET
Collegium Panhormitanum.

Cum ad perfectam absolutamque Prouinciam
diu iam in Sicilia Professorum domus desidera-
ri videretur, hoc anno primum Dei Optimi Maximi
beneficio magna tum nostrorum, tum exteriorum gra-
tulatione Panhormi sumpsit exordium. & quamquã
ad eam rem ædes amplissimæ superiore anno coem-
ptæ sunt, id quod annuæ litteræ prodiderunt; tamen
hoc anno placuit eas cum collegij sedibus commuta-
re, ut quod discipulorum Gymnasium fuerat, domici-
lium esset Professorum. Itaque Kal. Maij venit in re-
plum

plum nostrum Prorex, curiaque vniuersa cum ceteris magistratibus. Regnique proceribus ad eum diem celebrandum, qui & nobis professorum domum inchoantibus festus, & Beatis Iacobo, & Philippo Apostolis sacer esset. Pro concione, exposita est instituti nostratio, quae res magna omnium approbatione excepta est. Sed quantis studijs huius Domus institutione ciuitas vniuersa Complexa sit, illud aperte declarat, quod cum ea conditione suis sedibus Collegium cederet, ut facta rerum omnium aestimatione, pretij summam domus professa persolueret; quattuor vix mensibus aureorum millia vndeviginti, quanti steterant aedes illae, tum Proregis, tum ciuitatis, tum Dynastarum, priuatorumque ciuium liberalitate persoluta sunt. Postero die Collegium in alterum domicilium, quod Professorum causa emptum esse significauimus loco sane nobili ac celebri se transtulit: cumq. simul suppellex domestica transferretur, permoti ciues certatim aliam nobis locupletiolem supellectilem compararunt. vna Ducis Montalti coniux de nobis iam pridem optimè merita cubiculares lectos rebus omnibus instructos ad viginti summisit. Aedes etiam quaedam nouo Collegij domicilio coniunctae, quia ad laxandam habitationem pertinere videbantur mille circiter aureis nummis emptae sunt. Concessaque a senatu Aequa iugis domesticis vsibus opportuna.

Penitentium numerus tantus est, ut cum satis multi sint Sacerdotes, vix tamen omnibus satisfiat: celeberrimis quibusque diebus tria millia circiter audiuntur, eorundemque Eucharistia distribuitur. ad egros au

tem

rem confessionis causa quotidie mittitur: à quibus tam
 saepe nostri homines euocantur, vt constet aliquando
 duodecim eodem die ad eos audiendos fuisse dimissos,
 & vt alijs agris satisfaceret expectandum fuisse nomi-
 num quemque dum reuerteretur. Societatis medi-
 tationibus instituti sunt multi. Quarum beneficio in
 duobus Virginiū coenobijs admirabilij morum, vitæq;
 mutatio cōsecuta est. Quinquaginta amplius Virgines
 ab vniuersa vitæ noxis per confessionē absolute sunt.
 In his quædā clarissimo loco nata, eo cōsilio coenobiū
 ingressa, vt de statu vitæ deligēdo decerneret, vix Socie-
 tatis meditationes, quæ prima hebdomada tradi solēt
 degustauerat, cum sic exarsit in amorem cælestis spon-
 si, sic in huius seculi odium, vt suos ipsa crines superio-
 ris vitæ decora atque ornamenta fœde abraferit, eos-
 que in argenteo vasculo collocatos, tanquam sui pro-
 positi testes ad parentes miserit: atrox facinus visum
 parentibus, dignum miseratione, dignum lacrimis.
 Itaque ad cœnobium subinde profecti, Filiam a susce-
 pio consilio deterrere conantur. at illa diuinis instru-
 ctis præsijs, vt quæ ab illis Meditationibus recens
 venerat, quicquid contra obijciebatur, acriter repulit
 ita illi re infecta cesserunt; ea vero perstitit in senten-
 tia, & inter nouellas Dei famulas magna cum laude
 versatur. Concionum eadem frequentia quæ solet. So-
 dalitium B. Virginis centum iam quinquaginta sodo-
 les numerat, ex eoque multi religiosi cœnobitæ pro-
 dierunt. vnus in nostrum ordinem, septem in alios re-
 cepti sunt. ex altero autē sodalitia, quo minores natu
 conueniūt, etiam tres, alij alijs sunt adscripti familijs

MESSANENSE COLLEGIVM.

IN Messanensi Collegio latum est præcipuum e concione præsidium periclitanti multorum salutis. Quidam cum ad duorum cædem inimicorum perditos homines cõduxisset, nostro concionatore audito, ita permotus est, vt statim inimicos ipsos conuenerit, cum usq. de pace suppliter egerit.

E sodalitia anno Superiore instituto fructus operis constitit. sunt in eo ad quadraginta præcipua nobilitate sodales, quorum pietatis studium, magnum scilicet calcar fuit ceteris ciuibus. Bacchanalibus cum plurima est vulgi licentia, ipsi sæpe ad horarum quadraginta supplicationem conuenerunt. vnus è sodalibus cum in negotiatione quadam quæstum facere posset aureorum quattuor millium, religioque iniecta esset a nostris, quæstum illum minus honestum videri: is etsi eade re alij aliter sentiebant, maluit tamen nostrorũ stare iudicio, quàm aliorum. Alius sæpe à matrona nobili sollicitatus ad facinus, non modo induci nullo modo potuit, sed eam ipse potius vt peccata confiteretur induxit. Profectus est sacerdos vnus in oppidum ab hac vrbe quattuor & viginti mille passibus distans, vbi dñi confitentium turbæ dat operam, quædam in his audiit, qui annos duodeuiginti graue facinus reticuerat. impulit hominem ad nudandum vulnus concionatoris oratio. obstabat tamen salutari consilio antiqui serpentis astutia; sæpe conantem adire medicum, sæpe ille prebenso brachio retraxit: cumq. munere aliquo sibi aperire ad patrem aditus decreuisset, vas vbi munus

de se

deserebatur effractum est noua demonis fraude, mono
 consilio: quod tamen ille sentiens, adhibita sibi ipse,
 domum, in qua pater morabatur irrumpit, ad eius pe-
 des magna cum lacrimarum profusione, tum doloris
 significatione prostratus, vniuersæ vitæ scelera confi-
 tetur. Missus est alter in Calabriae oppidum: vbi om-
 nium fere oppidanorum confessiones excepit: & cum
 alios corruptos mores, publico priuatq. sermone cor-
 rexit, tum prauissimam quandam furandi consuetudi-
 nem sustulit. Est in his regionibus ingens bombycum
 copia, vnde sericum depecti solet: Horum pastus sunt
 mori folia, quæ cum primum emicant, emicant autem
 oriente Martio, rara admodum sunt. Raritas facit vt
 alendis suis quisque bombycibus, primis ab ortu die-
 bus alienas Mori frondes occultè præripiat. Cui inco-
 modo vt occurreret Pater, Eucharistiam populo præ-
 biturus, imprecatus est eis pœnas, qui non ab eo furto
 temperassent. Non defuit contumax muliercula, quæ
 patris iussa contemnens, bombyces furtiuus frondibus
 pasceret. Sed eo ipso die industrijs vermibus interem-
 ptis, vim illarum comminationum experta est; agnouit
 erratum, frondes abiicit, alienis didicit abstinere. Sed
 vt hæc suæ contumaciæ pœnas dedit; ita qui dicto au-
 dientes fuerunt, ijs ex animi sententia res cessit. Con-
 stat enim magnam sericorum abundantiam eo anno
 præter consuetudinem, præterq. spem omnium, qui eius
 rei penuriam potius & caritatem, quam copiam &
 vilitatem animo præceperat, consecuta. Nec minus vi-
 tiosa consuetudo simili in re extincta est. multi antici-
 pata pecunia frondium pabula vilius emebant, & eo-
 dem

dem sepe die dimidio carius vendebant, idq. quoniam passim factitabatur, qui sibi religioni duceret, erat nemo. Obiecta est illis à Patre religio, & quàm non esset honesta ea pecuniæ conficiendæ ratio, & quatenus honesta esset, ostensum. Hic ipse Pater etiam tum, cùm domo aberat, ad alterum vocatus oppidum, nonnullas in eo conciones habuit, quibus correctæ & emendatæ sunt multa. Teneræ puellæ vix octauum, nonumq. annum egressæ ob lautam dotem in matrimonium collocabantur, fiebantq. sponsalia præsentè Parocho & testibus; sed quoniam per ætatem tenellæ coniuges ad domesticam curam minus erant idoneæ, alteram quisque ducebat, quam huic procurationi præficeret: huius generis nuptiæ erant amplius viginti, quas vt irritas esse persuaderet Pater, multo labore impetrauit. Quo res ex sententia magis succederet, Archiepiscopum Rheginum, cuius obedientiæ diocesis illa subiecta est, de re tota commonefecit, eiusq. auctoritate nutuque perfectû est, vt quæ commoda ac legitima essent ætate, eæ iterum matrimonij fœdere iungerentur, quibus vero ætas matura non esset, eæ disiungerentur à viris; cautumq. seuerissime ne quid tale in posterum fieret. Idem Pater cum ad B. Bruni corpus, cuius templum Catazorio diei iter abest, peregrinatione suscepisset audissetq. Sacerdotem quemdam inimicitias cum altero gerere, à quo esset sclopo percussus, ob eaque causam, quoad iniuriã persequeretur, sacrificio Missæ abstinere; nihil prius sibi faciendum putauit, quàm vt Sacerdotem hunc conueniret, eumq. ad condonandam hortaretur iniuriam; sed cum priuatis col-

D loquijs

loquijs nihil proficeret, rogatus interim ab Oppidi Gubernatore vt ad Populum verba faceret, ipsa concione vsque eo Sacerdotis animum perpulit, vt iniuriam Christo concedere non dubitaret.

Habet & suos beneficos Messanense Collegium. Negotiator vita cedens, duo aureorum millia hereditariis nomine reliquit. hic in nostrum numerum adscribi voluit, sed dum quedam ante negocia conficit, quo expeditior ad Dei seruitutem accedat, mortifero morbo consumptus est. Totidem millia nummum, & trecentos in adificationem templi varia Ciuium benignitas erogauit, quo circa his exstructa subsidijs magna pars templi vsui iam esse cœpit.

S Y R A C V S A N V M.

INcommoda huius Collegij habitatio fecit, vt sociorum numerus, qui toto ferme anno fuerat ad viginti, labente anno diminueretur. Valetudo minus prospera fuit: laborarunt per multi grauiter, & quidam ad mortem. Desiderati sunt tantum duo, quorum alter erat Sacerdos Georgius Mercatus, qui quoniam magnum sibi nomen è concionibus comparauerat, cum è vita ipso die Paschatis excessisset, ad eius cohonestandas exequias, ciuitatis Gubernator, vna cum Senatu, ac præcipua nobilitate conuenit. Quin etiam Episcopus nobis inscientibus Clerum misit vniuersum, qui eius funeri iusta solueret. Interim dum domi nostræ multos, multos quoque in priuatis domibus sternebat morbus, nec tamen ægros audiendi, confirmandiq. mi-
nus

nus desideratum à nobis est, quanquam accersenda è
 Collegio Messanensi auxilia fuerunt. Nam præsto esse
 tam multis agris, nec Sacerdotū permittebat inopia,
 nec valetudo. integro incolumiq. Collegio abvfitatis
 muneribus numquā vacatum: & cum multorū saluti
 per opportune consultum, tum vni præcipue qui etiam
 num cænobita nouellus à religiosa vita ad omnem vi-
 tiorum immanitatem defecerat. ac præter alia hor-
 renda facinora, Christi crucifixi venerandam effigiem
 conscelerata sic confoderat. nec tamen hunc pro me-
 ritis, patefactis terræ faucibus, inferorum ignis absor-
 psit. nimirum ad lamenta pœnitentiæ tam benignus
 Dominus reuocabat: traditus est suis inimicis vt resi-
 pisceret; nec tamē duobus acceptis vulneribus Dei mo-
 nentis vocem audiit. vix dum vulnerum cicatrices ob-
 duxerat, cum à Deo iterum admonetur. Dies erat læ-
 titiæ dicatus, quam frequens bombardarum significa-
 bat explosio; sed qui dies ceteris voluptati, ei fuit do-
 lori. nam dum acceptum tormentariū puluerem ingē-
 ti cum spiritu bomba da reddit: pars repente diffringi
 tur: nec fuit quem dilapsi æris impetus tangeret, cum
 tamen adessent multi, præter eum, qui ad vltionē vio-
 late imaginis petebatur. illi ipsi dextræ est impacta
 bomba da, quæ Christi simulacro nefariam sicam im-
 pegit. tum demum culpam agnouit, cum confractō
 brachio sensit vim quandam esse cœlestem, quæ sua
 malefactis supplicia reseruat. itaq. à nostris non an-
 te discessit, quam turpitudinem omnem antecedentis
 ætatis sacramento confessionis absterfit.

Sociorū exemplū magno fuit Parochis ceterisq. religiosis incitamento. nam cum ante aduentum nostrum vna vix concio per Quadragesimam haberetur: nunc quoniam nostros sepe concionantes, & diuina procurantes aspiciunt; ipsi quoque & conciones frequenter habent, & sacramenta ministrant. Confessionū verò tanta vtilitas fuit, vt annuos labores, fructū iucunditas compensarit. Aeger vt cōfiteretur nostros accersit; qui quidem cum tamquam vnus è populo haberetur, repertus est professione religiosus: quo cognito is, qui confitenti aures dedit, facta ab agro potestate, eius familiæ, cui se quintumdecimum iam annum publico voto deuinxerat, moderatorem admonuit; vt de reducenda errante ouicula, cum Provincia li qui tum aberat, per epistolam ageret. Dum responsum expectatur, periclitatur ægrotus. ergo à Patre peccatorum vinculis soluitur, sumptoq. Christi corpore, in quo non minus ad salutem corporis, quam animi præsidij est, visus est conualescere sic, vt de canobio repetendo sedulo cogitaret. in hac cogitatione versanti, mors reditum interclusit; postero enim die ingravescente morbo decessit. dedit operam Pater, vt citra omnem populi offensionem, sepulturæ à suis canobitis concederetur: vt quod viuus optarat, mortuus saltem adipisci posset

Aeger alter prædiues, qui vt erat hominum fama, multa contra fas possidebat, cū Sacerdotē ad eluēdas

SICILIENSIS. 33

maculas postulasset: Sacerdos multo labore perfecit, ut aureos nongentos restitueret; totidēq. pios in usus legaret. multis etiam publicas cautiones scriberet. Quia temporis obstabant angustia, quominus redderetur alia complura, quae contra ius fasq. possidebatur, Haeres hortate Patre fidem suam publicis tabulis obligavit, ut quibus parens de duorum Theologorum sententia ac Iuris periti debere diceretur, ijs omnibus satisfaceret. quod Patris nostri factum, vehementer, uniuersa Ciuitas approbavit.

Funerum superstitiones ritusq. Maurici, qui in hac urbe plurimi erant, nostrorum opera magna ex parte sublatis sunt. cui rei adiumento maximo fuit primariae feminae exemplum: quae in parentum funere non modo ritus illos funditus repudiauit, sed cum ceterae mulieres in domesticis funeribus careant templo, careant sacris; nec nisi quadragesimo post die è suis domibus prodeant; ipsa postero die confessionis causa templum petijt, cunctisq. inspectantibus, sese ad genua Sacerdotis abiecit.

Mulierum etiam honestati prospectum est. Quaedam cum huc è loco longinquo, ut cum amatore uiueret contendisset, videre sibi visa est in eius aedibus truculento aspectu Daemonem, eumq. sibi atrociter minitantem. metus repente vocem interclusit: itaque agnita culpa, significauit nubibus expiare se animum uelle. Affuit è Collegio Sacerdos à quo monita, fieri non posse ut quandiu in aliena domo flagitiosis voluptatibus deseruiret, confiteretur; amantium detestata domos redituram se significauit in Patriam; redijt, vocē

recuperavit, peccata sua confessa est. Claudet huius a-
 Etā Collegij diuinæ prouidentia nobile testimonium.
 Est vrbs quædam in Africa, quam Monasterium vul-
 gus appellat: huc cum de more Christiani excurreret
 Maurum quemdam illius sectæ Magistrum, ac Sacer-
 dotem captum abducunt. hunc Deus ad vitam destina-
 bat æternam; & quia captiuis in ea regione Christiani-
 nis stipem consueuerat elargiri, ascenderunt eleemo-
 synæ eius in memoriam in conspectu Dei. sed quem se-
 cum adueherent ignari nauæ, contempta decrepiti se-
 nis vita (erat enim summa senectute) tanquam inuile
 pondus abijciendum putabant in mare. non passi sunt
 vectores alij, seu potius diuini ratio consilij, qua res to-
 ta gubernabatur, eius animæ iacturam fieri: aduehitur
 Drepanū, liberq. dimittitur. hic fuit eius salutis ini-
 tium: nam cum incidisset in nostros, Pater quidā ex-
 Etā iam ætate senem ag greditur, cum eoq. de deserenda
 impia Maurorum superstitione, deq. amplectenda
 Christianorum religione vehementer agit. reluctari
 initio senex, negare se auitam religionem posse de-
 ferere. Pater quamquam primo nihil sibi proficere
 videbatur, animum tamen non abiicit, vrgeri ni-
 hilominus institit. Quid multa? senex triduum ad deli-
 berandum postulat: quo temporis spatio diuino affla-
 tus spiritu extrema senectute sua, cum iam pedem
 prope intulerat in sepulchrum, christianū se fieri vel-
 le significauit, christianisq. præceptis imbutus saluta-
 ri baptismatis aqua perfunditur. Tum demum viuere
 Deo cœpit, qui ad eum diem multis annorum anfracti-
 bus mortuus fuerat. Hæc Drepanitanus ager effudit;

Et quamquam perexigua ciuitas est, non tamen exigua fuit eius in nos liberalitas. nam et mille circiter aurei dati sunt, et templo annui redditus assignati ad perpetuum et sempiternum lumen. Tam de reliquis huius prouinciæ sedibus pauca sunt quæ dicantur.

CATANENSE ET RELIQUA.

Catanae res eodem ferme sunt loco, quo superioribus annis. præter alia Societatis munera quæ à nostris utiliter obeuntur, tam multi quotidie confitentes audiuntur, ut qui totius uitæ malefacta detexerint sexaginta amplius numerentur.

Est hoc anno in honorem Dei Matris è natu grandioribus instituta sodalitas, ex qua, quia studiorum causa multi Catanam confluunt, ingens speratur utilitas.

Calataierone Ciues ædes dedere per amplas, quæ non minoris quatuor aureorum millibus indicantur: E Sodalitio B. Virginis in Societatem adscriptus est vnus.

Rhegi multum æris nefario quaestu contracti restitutum est; præcipueque auro intextæ catenula, argenteaq. vasa non sine ciuitatis admiratione. Adultera adulteri ope nixa, virum necarat, ac ne indicium cædis extaret, abiecit in puteum. sed, ut nihil est tam abditum, quod non proferatur in lucem, vterque proditus, capitali sententia damnatur. Cum de more habenda esset animarum ratio, credita earum salus est nostris; quibus longa adhibenda fuit oratio, ut obstinatus adulter, et mori æquo animo vellet, et confiteri peccata, nec vero animarum tantum saluti profuere, sed etiam acerbitatem læ sententiæ mitigarunt, quæ cum iuberet homicidis dexteram amputari, nostri à Gubernatore ne id viuus fieret impetrarunt. Ex hoc Col-

Legio Crotonem profectus est concionandi causa. Sacerdos: Concionum is exitus fuit, ut ciues de erigendo Collegio cogitarint, ad eamq. rem aliquot aureorum millia destinarent. Mulier Rhegina domicilium Collegio dedit. Catanensi vero Collegio donatus est ager, unde fructus percipiuntur annui trecentorum aureorum.

Postremum in hac prouincia domicilium est Messanensis Nouitiorum domus, a quibus nihil est unquam quod ad sui odium ac despicientiam pertinet desideratum. ac cum omnibus ex partibus Nouitiorum sese ardor ostendit, tum in abducendis aleatoribus a turpi otio consuetudineq. ludendi. acciditq. interdum ut aleatorijs onusti cartis nonnulli redirent. frater vnus quinque fasciculos attulit, nulla vi extortos, nulla collusorum offensione, sed ab ipsis collusoribus vltro oblatos: tantum potest blanda oratio blandiq. vultus. Nobilitavit banc domum M. Antonij Colunæ huius Regni proregis aduentus, qui cibum sumere cum fratribus voluit, et nouitios ad studium perfectæ virtutis ac resistendum diabolo pluribus cohortatus est. hæc sunt huius acta Prouinciæ. Nunc de

reliqua dicamus

Italia.

*

PRO.

57
PROVINCIA VENET A.

Abet hæc Prouincia domicilia vn-
decim, socios ducentos ac sexaginta
quinque. Venetijs, Nugularæ, Pata-
uij in singulis sedibus quadragenos.
totidem Brixia. decem Mutinæ. tri-
ginta Bononiæ. sexdecim in foro Iulij. Placentiæ se-
ptem. reliqui in reliquis. In Societatem recepti sunt
decem, Mortui quinque.

E domo Veneta adhibiti sunt nostri tum ad alias
res, tum ad obeundas explorandasq. Paræcias. fuit e-
nim Patriarchæ consilium, vt in ijs Christiana doctri-
næ studium, quam edendam ipse curauerat, commen-
daretur a nostris. Negotium præterea Societati datū
est ab ijs, qui de rebus religionis inquirunt, vt virum
quemdam religiosum a praua quadam opinione dedu-
ceret, simulq. publicas custodias inuiseret, vt imbutas
erroribus mentes ad syncerā Christi doctrinam reuo-
caret. itaque tres errore deposito sensum suum ad Ec-
clesiæ sensum nutumq. flexerunt.

E Patauino Collegio quattuor sese ad nostrum nu-
merum aggregarunt. Oratoriumq. in eo nuper est in-
stitutum tanta cum fructus vbertate, vt qui expiari
confessione velint, ijs fieri præ multitudine non possit
satis.

In Bononiensi Collegio quot capita, tot diuina pro-
uidentiæ sunt testes. Tanta fuit hoc anno beneficentiæ
vis, vt non modo nobis, quæ ad victum cultumq. corpo-
ris

ris

ris pertinent, omnia suppeterent; sed porticus etiam quattuor & viginti cubiculis sit erecta. Prodit ex opinione virtutis, hominum in homines liberalitas; ut non mirum videatur, si cum apud hos ciues tam bene Societas audiat, hanc existimationem par benignitas committetur. Hoc anno conscientie casus explicari in Gymnasio cepti sunt. atq. hæc schola quasi quoddam vniuersæ Prouinciæ seminarium futurum est. Sodalitium quos habeat in virtute progressus, docet quotidie illi, qui studio perfectæ virtutis incensi, etiam ipsa Christi consilia, sequuntur. Cappucinis adscripti sunt tres: totidemq. Societati. Est in his frater legati Pontificij ad Regem Poloniae, qui suorum impulsu in Polonia profectus, ut rem cum fratre communicaret, facta sibi ab eo potestate, nostram vitam institutumque complexus est.

Ferrariæ Societas est data tribus. accedebat etiam quartus si per ætatem visus esset idoneus; sed in aliud tempus reiectus graui interim morbo corripitur: mortem vbi impendere sensit, nullius admonitu, nisi diuino, Societatis vota, quæ in cælo persolueret, nuncupauit. Vnum missum non faciam, quod in animæ salutē cessit. Aedes quidam construebat in vrbe comædijs agendis, cum illac iter faceret vnus è nostris, qui conuersus ad hominem, non te sentis, inquit, ædes exstruere Diabolo? Sic in eius animo vis admonitionis insedit, ut cum postea graui morbo decederet, patrem illum accerseret, eiusque dicti memorem se esse significans, in animo sibi esse dixerit, ædes illas pijs vsibus consecrare.

COLLEGIUM BRIXIENSE

& reliqua.

Brixia è sacra confessione, & corporis Christi cõmunione non modo ad animos vtilitas redijt, sed interdum etiam in corpora redundauit. Mulier fallente vestigio cum cecidisset, grauitè vulnerata est: cum in dubium eius salus veniret, accersito Sacerdote nostro, eiq. vt potuit peccata confessa, repente in integritate restituta est. Quo loco apud hos ciues Societas sit, cū alia indicant, tum illud maxime, quod cum vir nobilis testamento scriptum reliquisset, vt si quæ male parta viderentur, duorum Theologorum arbitrio restituerentur, hęc Theologi à Religionum moderatoribus, quæ sunt Brixia deligendi essent; de communi omnium sententia delectus est vnus è nostris, Episcopi q. Theologus. Quod ad externam rem attinet qua, Dei beneficio, Collegium hoc non mediocriter auctum est: sunt à duabus matronis nobilibus, vt minuta mittamus, hereditates testamento relictae, ab altera quingentorum, ab altera quadringentorum in annuos redditus aureorū. Placentinū Collegium, nunc primū collegij nomen accepit. & iam nunc quætæ fruges animarum futuræ sint, indicat. nam & conciones libentissime audiuntur, & domi institutum est Oratoriū, quo tam multi conueniunt, vt aliquando cum de diuinis rebus sermo haberetur in laxiorem porticum prodeundum esset; quæ tamen cū ne ipsa quidem quantumuis laxa tantam vim populi capere potuisset, prodeundū rursus fuit in aream patentem ac liberam cū frequē
tisi-

siſſima concione. Multæ quotidie in alienis templis cõ
 feſſiones audiuntur, pluresq. audirentur, ſi & templũ
 nobis eſſet, & Sacerdotum copia maior. Atqui dum
 animarum ſaluti ſeruitur, illud contigit admirabile.
 Mulieri nocturna ſpectra obijciebantur adeo ſæda,
 vt nullam præ terrore quietem, nullum cibum capere
 poſſet. ardebant oculi, & toruos figere in obuium quæ-
 que videbatur obtutus; vt aſpectus ipſe fidem quodam
 modo faceret, eam ſedem malum dæmonem occupãſſe
 conſulitur vnus è noſtris à viro:is mulierem primum
 expiari confeſſione iubet, tum cereum ei dat agnum,
 quem de ceruice ſuſpendat. Quid plura? breui mulier
 illa conualuit. Atque hic ortus Placentini Collegij.

D O M V S P R O B A T I O N I S

Nugularenſis.

DEceſſit in hac domo Nouitiuſ quidam, cuius vel
 mors ipſa, quanta fuerit virtute, declarat. vir tã
 ſui deſpiciẽs, vt ſupremo ſuo tempore dignũ ſe identi-
 dem clamitaret, qui extra Religionis clauſtra vt pui-
 dum cadauer abijceretur. Et quoniam ſibi ita ſorde-
 bat, quanti apud Deum eſſet, Angelorum declarauit
 aſpectus. nam cum intẽtis in cælum oculis intueretur
 rogatus à quodã, nũ quæ ſpecies obuereſcitur ob ocu-
 los. an non vides, inquit, præſentes angelos? qua ſpecie
 obiecta animus deſerto corpore in cælum cum Ange-
 lis euolauit. ita perfectum illud eſt, quod ei à Veronẽ-
 ſi Cardinali dictum eſt, cum ſuum illi de Societate con-
 ſilium expoſuiſſet; Cardinalis enim poſtulatũs iuuenis
 annuens, Optimam, inquit, partem elegiſti; quæ non au-
 feretur

feretur abste. ita contigit; vix enim elegit, cū eius amit-
tendæ facultatem mors abstulit. Ex ijs qui ad vitæ
nostræ rationes se adiunxerunt, quidam cū alteri ex-
probrasset, quod cuidam sodalities pietatis colendæ
causa instituto nomen dedisset; ita angi animo cepit,
vt illi ipsi sodalities, quod tanquam probrosum alteri
obiecerat, aggregare se omnino decreuerit. hic eos ha-
buit in virtute progressus, vt non amplius alienum tra-
ctare negotiū (causas enim agebat) sed suū agere con-
stituerit. Cum diu penderet animi, quod nam vitæ ge-
nus potissimum institueret, venit in mentem si Chri-
stianæ legis præcepta rudibus puerisq. traderet, fore
vt ipse quoque Dei docentis vocē exaudiret; nec spes
eum fefellit. nam cum ad sumendum Christi corpus ac-
cederet, diuinitus est admonitus, Dei mentem & vo-
luntatē hanc esse, vt sese illi in Societate dicaret; quod
non ita multo post fecit. Hæc de Nouitiorū domo. In
reliquis vero Collegijs hæc fere sunt. Veronæ insignes
animorum expiationes factæ sunt. in his quidam sex-
tum & quadragesimum amplius annum peccatorum
vinculis astrictus, nostrorum oratione adductus est, vt
ea Sacerdoti indicans solueretur. Parmæ Cardinales
duo in nostro templo de diuinis rebus verba fecerunt,
alter Veronensis, Borromæus alter. Parmense
templū confitentium frequentia reliquis
nihil cedit. Societatem flagitant mul-
ti; sed vni tantum magnæ ex-
pectationi adolescenti
concessa est.

PRO.

PROVINCIA
MEDIOLANENSIS.

Vnt in Mediolanensi Prouincia Pa-
tres Fratresq. in septē distributi do-
micilia cētum circiter ac nonaginta,
præter eos, qui Salutium missi sunt.
In Domo Professa tres & triginta.
In Collegio Brerano sex & sexaginta. In Genuēsi sex
& viginti. In Taurinensi viginti. In Comensi vnus &
viginti. In Vercellensi non plures quinque. In Domo
probationis Aronensi vnus & viginti. Salutium autē
missi sunt fere nouem.

Diminutus est hic numerus duorum interitu: au-
ctus vero iironibus sexdecim.

DOMVS PROFESSA.

Quantæ curæ fuerit huic Domui salus animorū,
& superiores anni declarant, & tam multis te-
stimonijs confirmat hic annus, vt si ea colligam vniuer-
sa, parum videar institutæ breuitati consulere: seligā
tantum ea, quæ quanto sunt reliquis illustriora, tanto
sunt memoria & litteris digniora. Sorores germanæ
duæ honesto loco natæ, cum amissis morte parentibus
propinqui in tutelam venissent, à quo custodiri potis-
simum debuerunt, ab eo maxime proditæ sunt. namq.
is propinquitatis oblitus, immemor necessitudinis, a-
mēs libidine, earū castitati insidiari turpiter ausus est

Inuenta est huiusmodi ratio, ut è domestica libidine sorores ereptæ in tuto honestoq. loco collocarētur: ille vero ut erat non minus impotens in cobibēda ira, quā in frenanda libidine, eius rei auctori vim interitumq. denuntiat. Contra Pater intemperantē vehemēter accusat, exprobrat turpitudinem, obijcit infamiam. Quid multa? tantum libera illa obiurgatione profecit, ut homo elatus atque impudēs multo demissior modestiorque discesserit. Nec minore negotio magna quædam est sedata discordia. Adolēscētes duo cum contra parentum voluntatem duas sibi virgines despondissent, grauisime tulerunt parentes. Et quamquam conditiones matrimonij satis illæ quidem erant honestæ; adduci tamen nullo modo poterant, ut eius ineundi potestatem facerent filijs. Hinc magnum vitæ periculum adolescentibus, si datam fidem fallerent, creabatur: hinc puellis, si non ducerentur, nota quædam inurebatur infamiæ. Tam grauis controuersia tolli non facile poterat, nisi diuinæ bonitati placuisset ad eā rem nostros homines adhibere; qui cum parentibus persuasissent, ut eas nuptias ratas habere vellent, tum demū motus omnis perturbatioq. sedata est. Honestæ mulieri sæpe coniux minatus est mortem, eamq. domi conclusit, ut scelus nocte perficeret. conuulsis illa repagulis fugit ad nostros, à quibus et periculo exempta est, et in gratiam coniugis restituta. Atque huius generis controuersia, quæ quotidie toto fere terrarum orbe nostrorum opera componuntur, ita multæ sunt, ut eas putidum sit diligentius enumerare. Venio ad ea quæ lustrandis expiandisq. per confessionem animis parta sunt

sunt

sunt Deo . quo ex munere si nulla alia constaret vilitas , illa certe maxima , quod multi, quos diuturnus pudor impediēbat, quo minus Sacerdoti se proderent vniuersos; tandem, quæ summa Dei misericordia est, quicquid foedum latebat in animis effuderunt. atque in his quidam, quamuis minimum octauo quoque die animi morbos confessionis medicina curaret; nūquam tamen nisi trigesimo post anno peccatorum, quæ celauerat, virus euomuit . Nemo est ex his Sacerdotibus, quin viginti minimum totius vitæ confessiones exceperit. Femina quædam primaria, ætate, nobilitate, atque opibus florens orbata viro, vt se curis quibusdam molestisq. liberaret, Cardinali significauit sibi esse in animo inter sacras virgines vitā agere . Cardinali res cordi fuit; itaque eius rogatu Sacerdotem, cui confiteretur, dedit e nostris : ab eo est Societatis meditationibus; vt Cardinalis iusserat, instituta; qua ex re tantum processit ad perfectæ virtutis aditum, vt se suaq. vniuersa consecrare Deo omnino decreuerit: & vt à rebus ordiretur externis, suas omnes fortunas Cardinalis permisit arbitrio, quas ille in pios vsus distribueret. Tantis autem eam diuini cepit ardor amoris, vt alius nullus exiret ex ore sermo, nisi de rerū humanarum despicientia . Tandem cum in coenobium sese reciperet, quicquid præ manibus habuit, vestium, annulorum, & huius generis alia, id totum in templorum, & egenorum vsus contulit . Nec vero suæ nos liberalitatis expertes fecit, nam præterquam quod templo nostro muliebri vestimentum magni pretij dono dedit; significauit etiam, velle se partem quamdam ex quindecim

octodecim ve aureorum millibus, quæ sibi reserua-
uerat; adificationi nostræ tribuere. Atque id totum
sua sponte, nemine postulante, quod eo magis Cardi-
nalis, cognatique probarunt, quod intellexerunt, no-
stris hominibus nihil aliud esse propositum, præter ani-
marum lucrum ac salutem. Atque hic rerum status
in hac Domo Professi. Res temporaria satis ex senten-
tia procedit. nã quæ nobis eleemosynæ nomine civiũ be-
nignitas vltro detulit, ea si ad calculos reuocentur,
summam efficiant aureorũ trium millium supra quin-
gentos. Nec desunt qui ad reliquam exædificatio-
nem templi amplas spoponderint eleemosynas.

COLLEGIVM BRERANVM.

Domi præter ea præsidia, quæ ad bene Christia-
neque viuendũ Gymnasii auditoribus data sunt
ceterorum etiam saluti consultum est. Mulier voto se
Virginitatis obstrinxerat, sed rei difficultate deterritã
consilij deinde pœnituit. Cum præterita mutare non
posset, Diabolum inuocabat, vt ad inferos se viuam
abriperet: librum etiam protulit magicum a d euocan-
dos carminibus dæmones, quibus id negotij daret, vt
suis propinquis molirentur interitum. Iam erat in ani-
mo nefarium illud volumen euoluere, iam execranda
carmina recitare, cum à Sacerdote nostro, cui solita
est confiteri, à tanto scelere reuocatur. ab eo confirma-
ta ac recreata cœpit animo meliora complecti. & quæ
virginitatem Deo se vouisse dolebat, Virginum in Cœ
E no-

nobium se dicare non dubitavit. Sunt ex hoc Collegio non nulli varijs temporibus varia in loca dimissi, qui non minus strenuam operam in aliena curanda salute, quam qui domi manserant, posuerunt. Missus est sacerdos cum Borromeo Cardinali ad Ecclesias Grisonum inspiciendas, vbi tum Confessionum, tum Concionum opera, tum vero sanctissimi Cardinalis exemplo magna est ad Catholicam fidem hæreticorum facta conuersio. In his Ecclesiæ restitutus est quidam Prefectus Oppidi in Valle Vulturena, qui, quod octavo superiore paucis ante mensibus Sacerdos noster de catholica religione verba fecisset, mille aureorum multam ei dixerat. Puschianum profecti sunt alij duo, quod ipsum Rhetorum seu Grisonum Oppidum est, sed in quo vt in libera ciuitate ius dicitur. Totum oppidum in duas diuisum est partes; alteram Catholicorum, alteram Zuinglianorum Lutheranorumque; sed Catholici numero sunt pæne altero tanto superiores. habent hæretici ministrum semper aliquem, a quo toto anno conciones audiant, singulis hebdomadis ternas. præpositus est huic muneri indoctus quidam & agrestis homo, qui ante annos duodecim questus causa cadus vinarios factitabat. huic quæ pro concione dicat, quoniam domi suæ non habet unde promat, suggerit coniunx, quæ quondam fuit Abbatissa Cænobi; tum etiam Auditores ipsi, qui cum concionanti aliquantulum dederunt operam, fessi somno totis capitibus annuunt; mox experrecti finem dicendi imperant. Quadragesimum iam annum integro & catholico concionatore carebant. In
 tantis

tantis tenebris oblata lux est à Deo, qui per nostros tum nutantes catholicorum animos confirmavit, ut pro ea iam, quemadmodum ipsi dicebant, mortem non dubitarent oppetere, tum ex hæreticis nouem ad catholicam adiunxit Ecclesiam: in his Patrem quendam familias, qui ipse propediem ad eandem religionē suos omnes alliciet. cōplures vero alij hæresim eiurassent, nisi eos discessus nostrorum retardasset. eorum enim sunt illæ voces, Deseremur à vobis, & reuertemur ad pristina: quin etiam affirmavit quidam, si in ijs regionibus nostri mansissent, fore ut vniuersi catholicam fidem amplecterentur: Tanta autem erat apud eos existimatio nostrorum, ut ad eos non modo consilij causa, sed interdum etiam ut morborum peterent medicinas, vel ipsi hæretici ventitarent. Execrabantur alij diem illum, quo in eorum regionem minister ille hæreticus penetrasset. Ipse vero minister furore inflammatus domos Lutheranorum omnium concursabat, hortans vnumquemque, ut nostros homines è suis finibus pellerent. deridebatur à suis, qui dum dant homini verba, dum pollicentur quotidie, se post diē octauum, quod ille iubebat, esse facturos: ad vltimam vsq. Quadragesimam hominem extraxerunt. Habebant in eodem templo & Sacerdos noster, & Minister hæreticus concionem, sed hic apud paucissimos, ut viginti auditorum numerum non explerent; ille vero nunquam non apud multos præsertim sacris diebus. atq. hæc ipsa frequentia, quoniam multi ex longinquis etiam Oppidis concurrebant, amplificabatur in dies; tū præsertim cum & frigida tempestas esset, & peren-

nes imbres, niuesque & viarum asperitas. Præter conciones institutæ sunt supplicationes publicæ non sine magna tum catholicorum gratulatione, tum hereticorum pudore. Habitæ etiam cum hæreticis disputationes non sine ipsorum dedecore & probro, qui cum manifestis rationibus tenerentur, cogebantur demum iis quæ Pater diceret, assentiri. nec aliter suam excusabant inscitiam, nisi Patris accusando sapientiam; quod negarent iccirco ei posse resisti, quod ille Doctor esset insignis. Omnes fere catholici, qui mille ducenti circiter & quinquaginta numerabantur, expiatis confessione peccatis sacratissimum Christi corpus sumpserunt. quæ res eo est habenda maior, quod in ijs locis multum nomen quidem huius audierant sacramenti. quocirca nostri in tradenda rudibus confitendi ratione satis habuere negotij. Promulgatum est etiam Iubilæum, quod summus Pontifex per id tempus indixerat: Sed quoniam quæ vis esset Iubilæi, ne hoc quidem quisquæ tenebat, pro concione explicandum id fuit. In digressu relicta sunt illis præcepta institutaque salutaria, præsertim quæ ad templorum cultum & sacrorum promotionem pertinerent. adhibita præterea Parocho cohortatio viro quidem bono, sed non admodum erudito, ut creditas sibi oves quam diligentissime curet, easque tum doctrinæ Christianæ pabulo, tum diuino verbo reficiat. idque de superiore loco, ne in posterum sermo detur hæreticis, qui in ignominia Catholicorum itabant, Catholicum audere neminem, nisi forte Monachum, aut Iesuitam de superiore loco disserere. Denique salutaris his hominibus fuit nostrorum aduen-

tus,

bus, quo etiā tristior visus est discessus. Flebant enim vberum, cum à nostris diuellerentur, eosque discedentes persecuti sunt adeo multi, facile vt appareret, quam arctis officijs illorum sibi animos nostri deuinxerint. Atque hæc ex hoc Collegio præcipua.

TAVRINENSE COLLEGIVM
& Domus Probationis Aronenfis.

TAurini recepti sunt in Societate quatuor, totidemq. ad alios ordines coenobiaq. dimissi. Sodalitium B. Virginis è natu grandioribus institutum est, quo graues etiā viri senatoresq. conueniunt. Templum celebratur vt cum maxime, diebus festis ad cæleste conuiuium mille circiter accessere. præter eos qui, quoniam loci premebantur angustijs, ad alias menses expiatis apud nos animis discedebant. Sed peccatorum expiatione complures è vitiorū sordibus emerferunt, non nulliq. ex animi & corporis sunt erepti periculis. Quidā siue alta quædam tristitia, siue desperatio animum occupasset, inedia se ipse consecerat, in eoque pertinaciter stabat, nihil vt omnino gustaret: tandem nostrorum monitis suasuq. se flexit, cibumq. sumpsit. sero ille quidem, erat enim iam ad extrema deductus; sed tamen cum corporis non posset, animæ salutem prospexit. peccatum suum quod sui ipsius homicida fuisset, magno cum dolore sensuque animi confessus est, sacroque inunctus oleo, vt in extremo certamine cõstitutis mos est, excessit è vita. Reus in questione siue nocendi consilio, siue vt mendacio se à cru-

ciatibus liberaret, nobilem quemdam iuuenem graui
 cædis auctorem nominauerat. cum duceretur ad mor-
 tem, actum est diligenter à nostris vt confessionem il-
 le suam coram multitudine & coram Iudice de pati-
 bulo ipso retexeret. ita eadem opera duobus homini-
 bus dispari beneficio consultum est. alteri, ne capitis
 discrimen adiret, si innocenti vitæ falsum crimen ha-
 sisset; alteri, ne cum corpore simul animum perderet,
 si tanti sceleris conscientia diem vltimum clauderet.
 His alijsque nostrorum officijs dum hominum salui
 feruitur, vñitata hominum beneficentia non desuit.
 Princeps vir, Ducis affinis ad Lauretanam profectus
 Aedem, vbi comiter est exceptus à nostris, ita amare
 nos cœpit, vt cū primū huc reuertisset, ex ædificatione
 templi certam pecuniæ summam in annos singulos as-
 signarit. erat etiam in animo Societatis Collegium vel
 Probationis Domum suo quodā in oppido collocare,
 ad eamque rē ædes sane commodas, annuosque redi-
 tus satis amplos decreuit. Hanc liberalitatem alius
 imitatus est ciuis, qui idem medicus, idem theologus
 cum se suaque omnia consecrare Societati vellet, nec
 tamen iustis de causis fieret voti compos; honorum
 omnium donationem Societati fecit. & quamquam
 nostris auctoribus vsus fructus sibi superstui reserua-
 uit; tamen quicquid ex tenui frugaliq. eius victu cul-
 tuque superest, id totum in rem nostram benigne con-
 fert, præcipueq. in apparandam instruendamque, Col-
 legij causâ, bibliothecam. Tam egregiam ciuis libera-
 litatem Deus ipse compenset.

Ex Aronenſi Domo præterea quæ domi geſta
 sunt,

sunt, non exigui utilitatis fructus in proximos redundarunt. Bacchanalibus dum Catechismi specie compositum puerorum agmen per urbem ducitur, & laruarum monstra sublata, & saltantium choreæ dissipatæ sunt. Controversiæ quoque & inimiciæ compressæ non nullæ. Quidam cum à propinquo accepisset iniuriam, mortem ei vel cum animi corporisq; periculo decrevit inferre. in eoque adeo pertinax erat, ut de sententia nullius posset auctoritate deduci. ut ad nostros ventum est, Pater qui cum eo agere cœperat, durum hominem nova quadam ratione flectendum existimavit. una templum ingreditur: valvas occludit: coram augustissimo Christi corpore precationi secum se dedat hortatur. negat ille se vel ad recitandam precationis dominicæ formulam expedire posse linguam. Tam graui morbo varia & multiplex est admota curatio, modo quæ vreret, modo quæ dolorem leniret: precibus mistæ minæ, & acres obiurgationes blandis cohortationibus temperatæ. nullum tamen proderat medicinæ genus: respondebat sibi illa non esse noua, neque ignarum se esse discriminis sui, sed tum aduenisse tempus, cum sibi necessario pereundum esset; quoniam constructus catenis teneretur à demone. rogatus per confessionem absolui ne vellet; ne id quidem optare se posse dixit, & quamquam non esset nescius, quam grauius offenderet apud Deum & quantam strueret sibi ipse perniciem, nunquam tamen se commissurum, ut si iniuriæ cederet, in eo gloriaretur inimicus. Sed mirum in curandis animis, ut in corporibus par est adhibenda constantia. Pater nunquam diuinæ bonitate dif-

fesus denuo furentem aggreditur, denuo precatoni se
 dedat hortatur, interim ipse adhibitis deprecatoribus
 BB. Gratiano, & Felino Martiribus, quorum in eo
 templo sita sunt corpora, magna animi contentione
 supplicare Deo institit, ut discussa caligine lumen ali-
 quod cæcæ menti præferret. Vix precandi finem fece-
 rat, cum cæco dies illuxit. itaque sublatis in calum
 manibus gratias ijs, quos dixi Martyribus agere co-
 pit, quod eorum meritis clarissima sibi lux esset obor-
 ta, ut quanto in periculo versaretur, tum demum a-
 perte perspiceret. itaque non prius abire è templo
 constituit, quam aduocato inimico reconciliatio gra-
 tiæ facta est.

C O L L E G I V M C O M E N S E,
 & Vercellense.

E T si paucos socios alit Comense Collegium, non ta-
 men in proximorum prouehenda salute postre-
 mas tenet. Ac dum publica valetudinaria inuisuntur
 ceteraq. Societatis munera obeuntur, sunt & prodi-
 gia animaduersa nonnunquam. Erat in valetudinario
 ex administris energumena quædam, quæ eo consilio
 ad Sacerdotem nostrum deducta est, ut per eum ma-
 lus demon abigeretur. Pater mulierem primo cohor-
 tatus est, ut id pœnarum genus immissum à Deo a quo
 animo acciperet, eiusque arbitrio suam causam salu-
 temq. committeret: Tum adhibitis de more precibus,
 eam die tertio Dei benignitate liberam solutamq. di-
 misit. Nec minore illud admiratione dignum est, cum
 ager

eger quidam magnis febris iactaretur, confessionis causa sacerdotem nostrum accersit: qui dum medetur animo, non sentit se medicinam agro corpori facere. eger enim expiatis confessione peccatis, conuersus ad Patrem, Tuus, inquit, aduentus meum expulit morbum. fidē fecit subitus ē cubili discessus. postridie enim gaudio exultans ac si iam pridem ē lectulo surrexisset ad Oratorium cum reliquis sodalibus sese contulit; stupentibus qui totius rei conscij erant. Concionū non minor opportunitas fuit quam familiaris congressus. Missus est per Quadragesimam Borromei Cardinalis rogatu concionator vnus in oppidū quoddam suae diocesis: quod quidem oppidū iccirco à sanctissimo pastore dissidebat, quod penes se, non penes Cardinalem esse volebat eligendi concionatoris arbitrium. Concionator tamen ille, etsi à Cardinali dabatur, libentissimis animis exceptus est; & cum ē suis concionibus eam cepit vilitatem, quā à Dei bonitate sperari par est; tū gregem cum pastore coniunxit, omniumq. animos induxit, vt persuasissimum esset, nunquam ab eo in posterū dissidere. Alia non minus graua disidia sublata sunt. Parens & filius mutuis odijs discordijsq. se pene consumpserant. neuter æquis oculis videre alteri poterat, & præter grauissimas contumelias, quas vicissim alter in alterum intorquebat, minimum absuit, quin ad arma sæpe venirent. Parens potestate patria filio se maledicturū minitabatur: Filius negabat eum parentis numero sibi esse, ac minis subinde terrebat. bis altercationibus accendebatur odium, nec qui restingeret facile inuentus est. finem discordiarum per-

nostros attulit Deus. Quare nunc ambo tanta animi
 consensione inter se viuunt, quantam necesse est esse
 inter parentem & filium. Nec vero inter exter-
 nos modo dissidentium animi reconciliati, sed etiam
 qui nostro ordini insensu erant ad amicitiam nostram
 consuetudinemq. traducti sunt. Cuius male in nos ani-
 matus, mentitus est palam quemdam e nostris propter
 grauissima scelera Venetijs infami morte multatum
 esse. Sed ne hominis mendacio aliqua labes nostro no-
 mini aspergeretur, cuius quidam pro amicitia dedit ope-
 ram, ut is coram ijs, apud quos famam nostram viola-
 uerat, palinodiam caneret: adduci non potuit: accessit
 auctoritas alterius viri grauis qui lege sibi agendum
 esse existimabat, nostrisq. id recusantibus dixit eam iniu-
 riam suam ducere, sibiq. statutum esse vel nobis inui-
 tis pro dignitate nostra pugnare. non fuit opus; prior
 enim ille amicus anteuerit, & hominem mendacem in-
 duxit, ut commutata voluntate orationem suam rete-
 xeret. ita multo honestius silentio res est compressa
 quam foro. Alius multos iam annos tantum in nos
 conceperat odium, ut ne nomē quidem nostrum aequis
 auribus audiret: Immo iam sceda in nostrū ordinem suis
 sermonibus eructabat, ut ab eorum commemoratio-
 ne vel aures ipse adhorrerent. nostrorum lenitate
 perfectum est, ut summum illud olium pari nunc amo-
 re compenset. Ciuitas nostra est, quod & hominum
 concursus indicat ad eadem nostrā, & singularis qua-
 dam in conferenda stipe benignitas. quae ipsa multo
 maior foret, si nostra ipsis perspecta esset inopia. acci-
 dit, ut cum maxime laboraretur, mendicandum tota
 vrbe

MEDIOLANENSIS.

79

vrbe nostris fratribus esset; quæ res ab eis eo latioribus animis excepta est, quò efflagitata vehementius. Sed quod nostris fuit materia virtutis, id ciuitatis in nos animum declarauit. venit enim ad Collegium sollicita nobiscum querens, quod nihil sibi ea de re significatum esset: nec ita multo post mittendis muneribus domum cumulate subuenit. eadem ciuium liberalitate nonnullæ in Gymnasio ex ædificatæ sunt exhedræ. Turris etiam campanis sustinendis erecta; campanæque magni ponderis binæ coemptæ; & id genus alia à benefica ciuitate in nos profecta sunt.

Vercellense Collegium vt adhuc in suo ortu, nondum suis opibus auctum & confirmatum est, ad tamen propediem fore speramus. Cardinalis Vercellensis cum hic venisset, significauit causam aduentus sui eam fuisse præcipuam, vt rem Collegij à se inchoati prouerberet. bis ædes inspexit, bis templum: urbemq. totam ipsemet obiit, vt apuissimum nobis ad ædificandum locum deligeret. in eamq. rem nummum aureorum quatuor millia decreuit. Denique noster est & ad rem nostram gerendam sua sponte propensus.

MISSIO IN SALVTIOS.

IN Salutis noua rerum facies, ex quo in eas oras Societas penetravit. Catholici nequaquam satis nostros homines laudare possunt, in eoq. maxime gloriatur, quod inter ipsos sit qui desperatis emolumentis & commodis Christum prædicent. Nostrorum aduentus vix dici potest quam debilitari hæreticos, quanquam

in

in his oris ea est eorum pertinacia, ut quodam in oppo-
 sito pœna capitis sanxerint, ad Catholicos ne quis tran-
 seatur. admoniti de suo ipsorum interitu, respondet sine
 salus siue interitus eos maneat, sibi esse perinde: per-
 suasissimū esse viuere in instituto. Tamen & eo ipso in
 loco vidua quædam ad Catholicos se recepit, & in alio
 vbi sedes Societas habet, alij decē. Apud hæreticos ma-
 gna erat antea existimatio Caluini, vulgo lectitabatur
 & terebatur assidue: nunc deniq. refrixit eius studiū,
 toties iam eius confutatis erroribus. Quin hæretici ipsi
 ne suis quidē contenti dogmatibus incipiunt tum è suis
 non nulla explodere, tū è nostris amplecti nonnulla. alij
 qui accedere ad sacrificiū Missæ non dubitāt; alij suos
 ad Ecclesiā liberos mittunt ut in baptisate renascan-
 tur: quod dicant sibi iam liquere sectā suam diuturnā
 esse non posse. At si regiū aliquid interueniret editū
 nemo non, ut vel ipsi fatētur hæretici, fidem Catholicā
 amplecteretur. quod ipsum iccirco fit verisimile, quod
 multos qui se errare non nesciunt, confiteri tamen id
 pudet. huc accedit quod onera quædam à suis imposi-
 ta tolerare non possunt: & quod caput est sentiūti im-
 probam eorum vitam cum disciplinæ prauitate con-
 gruere. Aestas multos in hæc loca morbos inuexit.
 quæ res nostris fuit, dum agris corporibus animisque
 subueniunt, seges quædam & materia virtutis. Catho-
 licus vir primarius iam ætate prouectus, nullum ad-
 mittebat de morte sermonem: cum incidisset in mor-
 bum, nostri Patris admonitu præclare se ad omnem
 euentum comparauit. labes animi confessionis sacra-
 mēto deleuit ac sese Dei permisit arbitrio. duo de præ-
 cipuis

cipuis hæreticis vt eum ab institutis abducerent inuiserunt: quod ille sentiens nihil ad eorum interrogata salutationesq. respondit; cum tamen catholicos magna hilaritate vultus & sermonis exciperet. itaque ingrauescente morbo sacramentis munitus Ecclesiæ cessit è vita. Cum adhuc viueret eleemosynæ nomine aureos nummos octingentos collocandis in matrimonium virginibus; alijsue subleuadis egenis dari iussit. Excursum est in finitimos etiam locos, præsertim ad Vallem Mairam magna cum voluptate Catholicorum. mira in his locis à religiosis hominibus solitudo, tum propter regionum asperitatem, tum propter multitudinem & feritatem hæreticorum. vigesimum iam annum Catholici illi concionatorè non viderant: maxime autem in nostros homines propendebant. itaque communi etiã hæreticorum consensu, qui alias intercesserant, decreuerunt eum ipsum Sacerdotem, quem proxima hyeme habuerant, Quadragesimæ tempore accersendum: hæreticiq. ipsi litteras Reip. nomine reddiderunt. Concessus est quem petebant exceptusq. maxima omnium gratulatione: auditus vero pari cum Catholicorum tum hæreticorum frequentia. Populù eum vniuersi honoris causa comitabantur. cumq. aliquando Catholicorum rogatu de sacrificio Missæ concionem habuisset. exultabant postea in hæreticorum conspectu Catholici, illud affirmantes quemadmodum Pater verbis auctoritateq. sacrarum litterarum sanctorumq. Patrum, ita se pro sacrificio Missæ re armisque dimitaturos. nullum vnquam vbi vbi essent interrogandi finem faciebant. Patrem frequenter adibant

vespertinis præsertim temporibus, cum eoq. quater-
nas senasue horas excipiendis sacræ scripturæ locis
quibus hæreticorum mendacia redarguerent consume-
bant. Itaque mirum est, quam in his oris exultas quon-
dam hæreticorum superbia ac contumacia represso
sit. In hac ipsa valle hæretici duodequadraginta Ec-
clesiæ se subiecerunt, aliique fere centum, quorum
religio nec integra nec constans erat, confirmati
in ea sunt, sic ut quiduis potius perpeffuros se esse con-
firment, quam ut abduci se in posterum à falsis docto-
ribus patiantur. Complures alij communem matrem
agnouissent Ecclesiam, nisi Quadragesima ineunte
hæreticorum minister sese occulte insinuasset: is dum
et clandestinis colloquijs ab audiendis Catholicorū con-
tentionibus & à congressu Patris unumquemque deter-
ret, valde remoratus est rem Catholicam. Id tamen
non mediocri fuit adiumento Catholicis, quod is ad
disputandum tum publice tum priuatim sepe laceffi-
sus (spondentibus pro eo etiam hæreticis) disputa-
tionis pugnam turpiter abnuuit. & est sane mi-
randum, congressum illi nostrum quanto-
pere fugiant. Quare magna spes est
breui complures ex his locis ab
hæresum peste liberos fore.
Quod utinam pro sua
in Catholicos pro-
uidencia, det
Deus.

PROVINCIA
POLONIAE.

Onstat vniuersa Polonia quindecim
circa domicilijs. socij prope trecē-
tis. In Bransbergensi modo quinquā-
ginta, modo septuaginta fuerunt. In
Pultouiensi duodeviginta. In Vil-
nensi sexaginta. In Postnamiensi tres
viginta. Iaroslauij fere triginta. Rigæ sex. Torpa-
ni septem. In Lublinensi Collegio tres. Stocholmy toti-
dem. Reliqui in ceteris. Dicunt se in Societatem
quatuor circiter & quadraginta. Octo migrarunt è
vita. Quoniam autem ex hac provincia biennio iam de-
sideratæ sunt litteræ, ita huius anni acta commemo-
rabimus, ut Superioris etiam ratio habeatur.

BRANSBERGENSE,
& Pultouiense.

E Bransbergensi Collegio duo & viginti ad Socie-
tatem aggregati sunt. Nouitiorum in primis vir-
tus enituit, qui dum in subleuandis ægrorū miseris o-
peram suam collocant, miserum quemdam relictum
ab omnibus totoque corpore in cæno iacentem sedulo
curarunt, nec semel vniuersum suis ipsi manibus elue-
runt. quæ res maxime profuit ad exemplum. In Po-
meraniæ, & Prussiæ partes itum est, vbi cum bene ge-
sta permulta, tum ad Ecclesiæ gremium reducti com-
plures. Sunt huic adiuncta collegio Seminarium Pon-
tifi-

ificium ac Diocesano, tum etiam conuictorum con-
 tubernium. Cum conuictoribus agunt quattuor è no-
 stris, duo autem in Seminario Pontificio, totidemq. in
 Diocesano. Discipulorum numerus ad trecentos: quo-
 rum saepe non minus ardens pietatis est studium
 litterarum. Certe Pontificij Seminarij Alumni
 tutis documenta præbent, ut à religiosis cœnæ
 striora non flagites. Fuerūt qui celebrioribus quib-
 dam diebus mendicos conuiuio exciperent, pedes
 luerent, ulcera contrectarent, usq. ad natura supe-
 dos horrores etiam oscula figerent. Alius pene
 ad tempus dimissus in patriam, quæ tota ferme
 stat hereticis, hereticos concionatores, & perexor-
 to latine loquendi vsu, & popularibus quibusd
 rationibus ita perstrinxit, ut in insaniam verè publice
 pro concione in eius propinquos inueherentur, ac ne
 ad nos remitterent, prohiberent. qui tamen uellent nol-
 lent remissus est clam.

Duos ad nostrū numerum Pultouiense Collegiū
 adlegit, nec minore studio ceterorum commodis salu-
 tique consuluit. Quidam cum multis annis grauissima
 peccata confiteri negligeret ob eamq. causam una cū
 coniuge grauiter egrotaret, ecce tibi humana specie
 demon, qui gladio homini demonstrato, ut se suam
 que uxorem liberosq. necaret hortatus est. Ex altera
 parte vox extitit ex occulto, qua expiare scelera iube-
 batur. cui cum parere induxisset in animū, continuo
 melius habere cepit; nec ita multo post in pristinam
 valetudinem restitutus vniuersa apud nos peccata
 in animo constituerat, expiauit.

Here-

Heretici quamquam rari admodum, quæ Dei benignitas est, in hac Polonia ora versantur, ex ijs tamē qui sunt, quindecim ad Ecclesiā redierūt. in his octogenarius quidam, alter Sacerdos, qui decimū iam annum hereticorum minister fuerat, Tertius Anabaptista.

Habita est & vicinorum exterorumque ratio præcipueq. Lina; quōd oppidum quanquam hereticis vndique cinctum sit, tamen tanti ad confessionem communionemq. fuerit concursus, ut toto Paschatis triduo ne quattuor quidem Sacerdotes, assidua opera, facerent satis. Catholici autem quamuis cum Anabaptistis sint ubique permisti, & ad nefariam sectam omnibus opibus instigentur, constantissimi tamen reperiuntur: uq. nostrorum aduētū & mirifice recreati sunt, & in proposito confirmati.

Gymnasium & nobilitate floret & numero. Regis ex fratre nepos Andreas Batorius, is quem supra nominauimus, cum quadriennio amplius operam Gymnasio nostro dedisset; hoc anno euocatus à Rege cum omnes pereleganti oratione publice salutasset, magno omnium eū mærore desiderioq. discessit. Ceterorū auditorum pietas cum litterarum studio certat. ex ijs quidā magnis à fratre promissis sollicitatus, ut & scholas nostras, & catholicam religionem desereret, chariorem sibi esse salutem animi, quam fratris promissa respondit; quin si ipse in perfidia persisteret, sibi eum fratris numero non futurum. Quoniam autem ex his auditoribus non desunt, qui rei familiaris inopia & te-
sto careant, & rebus quæ ad vsus vitæ pertinent ne-
cessa-

cessarijs, nostri eis de habitatione commodat gratis, & per piorū hominū subsidia praesto sunt. Ad Collegij autem amplitudinem, & nostrorum habitandi commoditatem non parua accessio facta est. Templumq. ab auctore & parente collegij multis ante annis inchoatum postea deiectum magnificentius aedificari ceptum est.

V I L N E N S E.

Admisit in Societatem Vilmense collegium hoc anno tredecim: superiore, tres. quorum plerique philosophia & litteris perpoliti sunt. Hæc causa fuit cur Dei matris sodalitas suo sit numero diminuta: inde enim magna ex parte prodire. quanquam quæ B. Virginis tutela est, in eorum locum suffecti sunt alij viri in primis nobiles, qui pietatis & religionis ardore vniuersis sunt exemplo sodalibus. In Gymnasio conscientia casus, explicari nunc primum cepti sunt, ad eosque tum è nostris, tum ex externis complures accedunt. De Templo hoc vniuerse dici potest, consentiū turba vix, ac ne vix quidem fieri satis; sæpeq. non nullos confessionis opportunitatem totas hebdomadas aucupari. Sane pernecessaria est in his oris Sociorum opera, nec tam ad expiandos quam ad erudiendos multorum animos; in quibus mira rerum, quæ ad religionem pertinent, ignoratio est. nihil hic de Inferorū pœnis, nihil de Christianæ vitæ officio cognitum est. Atque hoc in ipsa vrbe. nam pagos vix nota vlla ab ethnicis internoscas; ita sunt crassis circumfusi tenebris. Erat consuetudo quedam Ethnicorum superstitio.

tionibus non absimilis, ut inter Missæ sacrificium pul-
li gallinacei inijcerentur in templum, quorum volatu
existimabant vnius cuiusq. rei exitus declarari. nam
si iniectus gallus in sublime volasset, prospera; sin' ali-
ter prænuñciabat aduersa. Sed hæc superstitio sensim
Deo opitulante minuitur, & ut alia multa prauè insti-
tuta, ita hoc, eodem adiutore Deo, funditus euelletur.
A Luthero Caluinoque discessere triginta. A Schis-
mate etiam octo. In his Palatina quadam, quæ qua-
dragesimum iam annum misere iacebat in tenebris.
Quidam autem nobilis adolescens adeo pertinaciter
hærebat in hæresi, ut Catholicorum vitaret aspectum
cumq. morbo oppressus inuiseretur à nostris, ægre eos
admisit, veritus ne cum fari cœpissent, mortis eum hor-
rore perfunderent: sed alios est eos ac suspicabatur, ex-
pertus; qui non modo ei non fuere terrori, sed fuere so-
latio. promisitq. Sacerdos noster pro eius incolumita-
te postridie, qua hora febris accederet, eadem se sa-
cra facturum. Tum ille, si perfeceris inquit, ne crasti-
na febris accedat, Credam sacrificio vestro vim in
esse diuinam. sacrificauit pater, nec febris, quæ me-
tuebatur, accessit. Adolescens quamquam sacrifi-
cij vim sensit; tamen in sententia perstabat. itaque
minatur Pater, fore ut consequenti sacrificio, febris
quæ recesserat, reuertatur. ille, ne faciat rogat. si-
bi certum esse de sententia desistere. itaque recrea-
tus è morbo & catholicæ religioni nomen dedit, & B.
Virginis sodalitio. Nobilis femina cum sæpe ante
de religione nobiscum egisset, numquam autem ut
eam susciperet, induci posset; tandem vnici morte si-

lij percussa, Dei se punientis dextram agnouit. Vlnā itaque venit, ac de reijcienda hæreſi ſerio nobiſcum egit; ſed cum adhuc religionum ſcrupuli reſiderent, ac ceſſito Caluiniano miniſtro, placuit cum Catholicis diſputationem inſtitui. Inita à noſtris pugna, vt hæſitantem miniſtrū mulier aſpexit, continuo ſe Romana Ecclēſiæ, renitente Senatore quodam, vnde hæreſim hauſerat, confeſſaui.

MISSIO SMODECENSIS.

SEd quæ domi geruntur nihil ad ea, quæ geſta ſunt foris. Smodeci ſuperſtitiones & errores ſublati ſunt multi. Larem pagani colebant, quem illi, Dimſtipan, nos fumū aut foci dominum appellare poſſumus. huic par gallorum à vicinis offerebatur. deinde pro cuiusque fortunis epulum inibatur. epularum aliquid relinquere in inſequentem diem religioni erat. quin aqua ipſa vnde lances elutæ eſſent, abſumebatur igne. Mortuis epulas anniuerſario die pro ſuis quiſque opibus miniſtrabat. miniſtrandi is erat ritus: effundebatur aqua ſub menſam, cochlearia erigebantur in patinis, cereiſq. accenſis certis quibuſdam verbis mortuum ſortilegus compellabat. quibus rite peractis tum demum accumbebatur. cibiq. primum fruſtulū deijciebatur in terram. Nec minus illa ridicula: Die Pentecoſtes frumenti partem ſingulæ familiæ conferebant, potioneq. è frumento confeſta ſimul conueniebant: cumque vel ariete immolato, vel ad ripas fluminum boue caſo diſcumberent; ſortilegus aut alius quiſpiā
ata-

etate prouectior de carnibus prælibabat; ab eoq. omnes tempus & auram commodam precabantur. Quid singula colligam? nulla pene res superstitione vacabat. Si cuiquam filius agrotaret, is sortilegum accersebat, qui iactis sortibus Deo agnum pro agrotantis salute litabat. eo caso parentibus tantum ceterisq. filiis vesctas erat, relicta pelle sortilego. Si serendum esset, gallus gallinaque sacrificabatur. Si quid in grege suum generosum existeret, id pater familias Deo ad augendū gregis numerum sacrificabat. De sacrificio præter liberos parentesq. gustabat nemo. Infantes qui sine baptismo decessissent, in sacra tilia reponerentur, quod vulgo dicerent nefas esse huiusmodi puerulos terræ mandari. Mos etiam fuit, ut mulieres sue, diuturno tēpore, saginata litarent. eamque postea apparatus opipare deuorarent: reliquias vero partim in horreo terræ mandarent, partim sub mola domestica. præsciebat tur his sacris sponsa nouella, quæ sacra violantibus Deæ Telluris minitaretur vltionem. Hac & alia superstitionum genera, quæ missa facimus, paria necessario uitia consequebantur. Ebrietas numerabatur in laudibus. Matrimonia ex raptu virginum inibantur; nec vnā tantum vnus, sed plures ducebat uxores. Nihil de Deo trino vnicoq. nihil de humani generis Redemptione, nihil de animorum immortalitate auditū erat. Sacramentorum nullus erat vsus: tantum tractabatur aratrum, & omnis eorum cura in occatione & subigendis glebis consumebatur. Quo circa in his excolendis hominibus quantum fuerit insudandum, non est difficile existimare. Deo iuuante perfectum est, ut

quanquam initio nos illi riderent & cachinnis exciperent, postea tamen crebris mansuefacti colloquijs, & nos saepe audire, & conuenire non dubitarint. Aliud lustratum est oppidum, quod non minus nostrorum operam stagitabat. Parochus ibi cæcus & surdus: templum male materiatum ac ruinosum: aræ altis oppletæ sordibus: mappa plane detrita: nullus ibi sacerdotis ornatus, qui quidem sacerdotem deceret: nullus calix nisi è stanno uetustate consumptus, isq. notatus consecrati vini vestigijs. In oppidanis ingens rerum diuinarum inscitiia; mores barbari, ritus ethnicici, ut qui Deam Tellurem colerent. Sed diuina ope ita desertis illis animis subuentum est, ut & fidei nostræ mysteria, & alia Christiani hominis officia paucis diebus trecenti & quadraginta didicerint, expiatiq. confessione sint circiter octingenti. At sanctissimum Christi corpus initio non æque facile communicatum. nã cum ex anniuersaria illa quam diximus superstitione Telluris, reliquias quas Deiuæ idest Deas appellabât, suis in ædibus asseruarent; enim uero indigna uisa res est, ut qui Deorum monimenta retinerent, ijs ad cælestes epulas pateret aditus. Non est passus sacerdososter apud eos quos Christi sanguis asperferat tam nefandi uestigia sceleris remanere. Pagos obequitando lustrauit, & ædium angulos perscrutatus, quicquid ex ijs sacris repperit, contriuit, in lutumq. proiecit. denique perfecit, ut multi qui superstitionibus impediti Eucharistiæ participes esse non poterant; iam superstitione deposita compotes fierent, numeratiq. sunt quadringenti circiter & quinquaginta: nec tamen ad

sacram mensam prius admissi, quam tridui inedia inquinatos superstitionibus animos perpurgassent, cumque aliquando Pater Christi corpus distributurus ad monuisset, videndum esse cuique, ne occultati sceleris conscientia caelestē panem attingeret; confestim vnus in media hominum turba ad pedes comitis patris sese abiecit, clamans magnum se facinus occultasse. Quid multa? eo deducta res est, vt quoad Christi mensam recusarint accedere, in suspicionem criminis veniant. Quid? quod cum domum nostri redirent, ecce tibi è vicino pago nonnulli vehementer instant, vt ex eo pago mulierem, quae nec Eucharistiam sumpserat & suis sordibus delectabatur, eijciant. Qui autem superstitionibus erant addicti, ij postea ad Ecclesiae ritus sic affici coeperunt, vt vno die tria dolia aquae lustralis exhauserint, cogereturq. Pater magnam aquae copiam iterum ac sepius consecrare. Plane agenda sunt gratiae Deo, qui pulsis tenebris, veritatis in ea regione lucem paulatim reuocat. In alio item pago, qui è Ruthenis fere constat magna cum vtilitate versati sunt nostri. Sunt enim & Rutheni superstitionibus pleni & ex his ad alios omnis superstitio manauit. Mortuis epulas praebent: ibus & candelas inter prandendum etiam tum cum maxime lucet, accendunt. Alij ad tumulum deferunt escas easq. relinquunt in vasculis, vt noctu mortuorum animi prodeuntes habeant, quo se se alant. interim ex aduerso praesto sunt Canes & quae parata sunt deuorant: illi vero confecta putant ab animis. Nostri vt his superstitionibus mederentur sedulo laborarunt, nec omnino nihil profecerunt. duo-

decim enim ad Ecclesiam Catholicam adiunxerunt
 & à Catholicis tum ad confessionis tum ad Commu-
 nionis sacramenta adduxere permultos.

MISSIO AD CAVNENSES
 & alios.

I Tum est cum alijs, tum ad Caunenses Lituaniae po-
 pulos. Apud hos Vir nobilis Lutheranorum faci-
 le princeps habebat domi ministrum: cumq. à nostris
 ut sese inuiserent, postulasset, multa apud eum de re-
 ligione disputata sunt: cum autem rationum momen-
 tis facile cederet, conuertitur ad Ministrum tanquam
 ad perfugium. Minister statim abnuere pugnam, nec
 ullis persuasionibus induci, ut cum Sacerdote nostro
 congregaretur. cum eum nostri, ut pro Luthero dimi-
 cationem susciperet, hortarentur, ne quam inscii su-
 biret infamiam; ille palam Lutherum se sequi nega-
 uit. quæ res patrifamilas ceterisque ad deserendam
 hæresim nõ mediocri fuit incitamento. In Alba Rus-
 sia cuiusdam Palatini aula cum semel atque iterum
 in ea esset de peccatis habita concio, usque eo noctur-
 nis spectrorum monstris terreri cœpit, ut ij etiam,
 quibus confitendi consilium non esset, ad confiten-
 dum animum adiecerint. Redierunt ad Ecclesiam
 Rutheni duo Lutherani tres, quorum vnus mul-
 tos iam annos eam sectam sequebatur; alter autem
 libros nobis hæreticos tradidit, & Caluini scripta de-
 laturum se dixit. Iisdem in oris vnus duntaxat è no-
 stris duos & sexaginta schismaticos cum Romana
 con-

coniunxit Ecclesia. Quadragesimæ vero spatio sexcentos, qui ab incunabilis peccata repeterent, audiuit. Aeger cū per sacrā confessionē nunquā animi maculas eluisset, ac ne posset quidem propter amissam loquendi facultatem; nutibus se confiteri velle significauit. Postridie cum ad eum nostri venissent, illis præsens vox redit. itaque peccata confessus perceptisq. Eucharistiæ mysterijs postero die migravit è vita.

POSTNANIENSE.

A Rchiepiscopus Gnesnensis cum primum in Archiepiscopi sedes venisset. Rectorem nostrū qui tum aberat, euocauit; eiq. suum de Societatis collegio deq. Seminario instituendo consilium exposuit. daturum etiam se recepit operam, ut Postnaniense Collegium inchoatum absolueret, quod consequenti anno perfecit: ad eamq. rē de consilio publico, præter alios pecuniæ cumulos, quattuor nobis villas attribuit: donauitq. bibliothecam suam partim Postnaniensi, partim Calisiensi collegio. atque hoc certis etiam à se ornatum iri redditibus pollicetur. Postnanienses fructus non minus numero quam varietate delectāt. Vna Quadragesima tria millia amplius confitentium præter Gymnasii iuuentutem numerata sunt. Qui autem aetatem omnem per confessionem expiarunt, plus minus fuisse trecenti. Reconciliati sunt Ecclesiæ septem & septuaginta in usq. nobiles non pauci. Senator contaminatus hæresi præter omnium expectationem magna modestiæ humilitatisq. significatione ad nos veni-

nit

nit, cumq. multa de Christiano officio ac moribus con-
tulisset, vix auulsus à nostris, vnum à quo commodius
institui posset religionis nostræ dogmatibus, euocauit.
Meditationes Societatis traditæ sunt nobilibus viris,
in his Abbati Tremesnensi, qui creatus est Venden-
sis episcopus in Liuonia. is P. Possuini per motus epi-
stolis, quamuis esset valetudine imbecilla, libenter ta-
men se patiebatur institui. utilitas ea fuit vt affirma-
ret se tum primū, qualis esset, intellexisse, cū ad id tē-
pus sese penitus ignorasset, sibi profana sordere, spiri-
tales exercitationes demonstrationes dicere, in iisque
ad perfectam virtutem plurimum inesse momenti, cū
que à provinciali, qui collegiū inspecturus aduenerat
salutaretur, Cæcus, inquit, in has meditationes ingres-
sus sum, videns ex eo. Ad Abbatiam quandam
missi sunt duo, à quibus cum alia pie christianeq. sunt
gesta: tum multa in eius cænobio, quæ labente discipli-
nâ interierant, restituta; præcipue vt sacrorum ritus
ceremoniæq. colantur, vt cænobij leges institutaq. ser-
uentur, & quod caput est vt perfecte religionis vota
soluantur. Hæc adeo grata fuerunt Abbati, vt no-
stris postea perhonorifice gratias egerit, argentumq.
non dubitarit offerre, quod tamen funditus repudiatū
est. Apud Calisienses hæc fuere præcipua. duobus
fere mensibus confessiones vitæ totius auditæ ducētæ,
expiatiq. centum, qui diu sordes animi non eluerant.
Quidam autē, dum adulterij crimē occultat, passus est
graues dies noctesq. molestias, sed scelere patefacto,
cereoq. agno de ceruice suspensio, eas facile dispulit.

IAROSLAVIENSE.

ERuthenis hæreticisq. Iaroslauij ad Ecclesiã octo-
 decim accesserunt, præter eos, quos nostri in diuer-
 sa loca dimissi ad eandem religionẽ adiunxerunt. Sed
 è nostrorũ profectioibus, ij maxime fructus constãt.
 Castellana Præmisliensis illustris vidua sanctitatis cũ
 Ruthenos sibi subiectos ad obedientiam Ecclesiæ Rom.
 reuocare vellet, a summo Pont. impetrauit, vt per eũ
 sibi liceret ad Catholicorum vsus Ruthenorũ templa
 trasferre. Nostros præterea accersijt, conuocatisque
 Ruthenorum Sacerdotibus, quos Popos appellant, co-
 ram multitudine ciuiliq. plebe Ruthenorum errores
 confutari cæpti sunt. Res ita processit, vt Popi ipsi, quĩ
 sex omnino numerantur, fateri cogerentur, apud suum
 Vuladicam (is inter eos episcopi locum obtinet) non ha-
 bere se quid ad ea, quæ à nostris obiecta essent, respon-
 dere possent. Et quamquam res magnis videbatur non
 carere difficultatibus; eo tamen deducta est, vt præter
 alios quosdam hæreticos tres è Ruthenorum Synago-
 ga ad verum Religionis cultum traducti sint: tanta
 cum Catholicorum voluptate fructuq. vt pro gratijs
 Deo agendis ab vniuersis se vitæ masculis expiarint.
 Altera fuit in Pocuciam profectio, vnde alias etiam
 excurrebatur in oras. Colomiæ vero quæ princeps Po-
 cocie ciuitas est, triduum in audiendis confessionibus,
 quæ fere omnes, iam inde à vitæ primordijs incohabã-
 tur, consumptum est. inductusq. præcipuæ Curie Pa-
 rochus, vt id munus, cui ipse nõ satis erat idoneus, pio
 do-

doctoq. Sacerdoti concederet. Nec minorem villitam reditus habuit. Est in Volhiria huius Regni provincia illustris quidam Ruthenus Ostrogensis dux Palatinusq. Kiouiensis, cuius patrocinio tota Ruthenorum secta maxime nititur. hic ut vidit ex duobus filiis suis alterum factum esse Catholicum; ne alter fieret, & beneficijs eum sibi deuinxit & iure iurando vxoremque ei dedit, quæ matrem haberet Ruthenicam. sed ut non est consilium contra dominum, hanc Deus filio vxoriam mentem iniecit, ut matrem coniugis, salutis sua gratia relinquerent. quod dum secum ipsi meditantur, admonitus noster ille, quæ in Pocucia versaridiximus, ad eos diuertit in reditu, ut quæ Catholicorum partes sunt, docerentur. inde ab eis in Lituaniam deducitur eo consilio, ut & magis confirmarentur in fide, & eorum resellerentur aduersarij. Parens interim Dux Ostrogensis filio vehementer irascitur, neque eum in conspectum suum venire patitur. Vxoris tamen Mater mitiorem se præbet in filiam, etsi nititur illa quidem quantum in se est, ut eam ab institutis abducatur. At filia ea religionis fundamēta iecit, ut multo facilius alios in suam sententiam perducatur, quam ut deducatur ipsa de sua.

C L A V D I P O L I T A N V M

CLaudiopoli quæ duobus annis proximis gesta sunt breuiter perstringemus. Christophorus Batorius Transyluania Princeps pro ea, qua fuit pietate studioque aduersus catholicam religionem, filium quem

quem habebat vnum, ne hæreticorum educatione deprauaretur, in disciplinam Societati tradidit, inuita coniuge ac reclamante. Idem moriens Sacerdotem nostrum præsto sibi esse voluit, eumq. de diuinis rebus audire loquentem. qua in re maxime enituit charitas & sedulitas patris, qui eius causa toto triduo somnum non vidit. Funus principis in templo nostro curatū est: noluit enim Rex Catholicus catholici fratris corpus hæreticorum cadaueribus inquinari, quamuis eorum templum & magnificum sit, & sepulturis procerum nobilitatum. Mortem Principis difficillima consecuta sunt tempora, bonis inimica, & religioni maxime aduersa. omnis hæreticorum diu collecta vis tacito cōpressi odio, simul ac temporis oportunitatem nacta est subito in nos erupit. violabatur templi nostri sanctitas & fœdis ossibus multoq. lapide complebatur. petebantur fores lapidibus, introeuntes vero conuitijs ac maledictis: optimus quisque ab ingressione templi propulsabatur. Sed nimirum Catholicae religionis gloriã non modo non imminuit calamitas, verum etiam honestat. Deductus à Proceribus Princeps puer, is quem nostris traditum in disciplinam diximus, is inquam nostram deductus in ædem, visus est hæreticorum insolentiam paulisper comprimere. Quare mox tempestate sedata a fundamentis restauratum est templum, altaribus exornatum, subsellijs instructum, & contra improborum petulantiam extrinsecus tectum atque munitum. cumq. antea non ita celebraretur à multis postea duplicata celebritas est. Et cum Proceres aggrefferent, à Societate Principem educari, postea ita eis
pro-

probari educatio pueri cœpta est, ut eius quoque inſtitutorem ſuis in rebus ipſi conſulerent. Auxit magiſtri auctoritatem auctoritas Regis, qui Polonos tres nobili genere natos, ut eadem diſciplina inſtituerentur huc miſit. ex iſſq. duo cum eſſent hæretici inuitis parentibus ad Catholicorum numerum acceſſerunt. Auctus eſt progrediente tempore condiſcipulorum numerus ad octo; qui ipſi, eſi nati & alti erant in hæreſi, nunc tamen noſtræ Fidei propugnatores acerrimi magnam ſpem præbent rei Catholicæ adiuuandæ. Iam hæreticorum ad Eccleſiam Catholicam crebra conuerſio, quos nec ceſſat Deus interdum vel miraculis excitare. Energumena duæ in tēplo noſtro à malo demone liberatæ, integris hæreticorū familijs magno incitamento fuerunt, ut Eccleſiam Rom. agnoſcerent. Energumena præſertim quædam, quæ cum marito Calvinianæ ſectæ maxime addicta, cum animaduertet, nullam ſibi opem à ſuis miniſtris afferri potuiſſe, à Catholicis vere potuiſſe, nullam ſibi aliam intellexit colendam eſſe religionem, præter eam quæ à Romano Pontifice, catholicisq. præſcribitur. Hoc eodem anno ſeminarium Pontificium P. Poſſeuini opera inſtitutum eſt, eique mille taleros ac ſexcētos, hoc eſt aureos mille trecentos ac ſexaginta Pontifex, totidemq. Rex Polonus attribuit.

P O L O C E N S E.

Polocium ciuitas Ruſiæ eſt finitima Moſcis, conſtatq. fere tota Ruthenis. Hæreſibus plena ſunt omnia, & tamen permittunt ſuis famulis domini. ſi

Catholici sint, suo ut arbitrato viuant. quod dicant Ruthenorum quidem religionem commodā esse, sed famulorum longe optimam. facileq. patiuntur, imo etiam postulant, ut filij sui à nostris & moribus instituantur & litteris. In Anni restituti ratione multū nobis tribuunt: nec dubitant quin Catholici firmissimis nitantur rationibus, idque hoc potissimum argumento sibi persuadent, quod & numero præstant & sapientia, ideoq. Catholicos in ea se malle sequi, quam suos ineptos numeroq. perpaucos. Nec tamen nullus omnino sacramentorum est vsus. Nobilis quidam vir ad confitēda peccata venit, qui duodeuiginti annis ante declinarat ad hæresim, in eaque ob eam causam tam pertinaciter se hæsisse dicebat, quod cum sepius ad confessionem accessisset, operam sibi non dedisset Sacerdos. Ruthena insignis ut confiteretur, Sacerdotem nostrum accersit, quod negaret velle se sua Popis indicare peccata, quæ illi iracitati enuntiare non dubitant. Parentes ipsi quamuis à nobis in religione dissentiant, suos tamen liberos in templum nostrum deducunt: fatenturque quantum demum inter sua & nostra sacramenta interiectum sit interuallū, quin eorum quidam affirmasse dicitur, ideo se ad Latinorum templum non libenter accedere, quod dum ibi rebus diuinis intersit, perpetuo lacrimam non contineat. Alius item nobilis vir ab hæresi conuersus ad fidem, cum schismaticam haberet vxorem, vehementer contendit, ut iterum à Sacerdote nostro copularetur. quod cum dissuaderent amici, Non possum, inquit, salua religione, saluo pudore cum hac esse diuisus.

suis.

tius. querenti enim ex me ministro an ad nuptias con-
sentirem, scio me ut sutori vel lanioni cuiquam non ut
Dei administro ac diuinarum rerum dispensatori re-
spondisse. Aeger quoque nobilis cum haeresim eni-
rasset, patriq. nostro confessus esset, non ita multo post
è morbo conualuit. is deinde mira se vidisse narrabat,
in amplissimo se versari palatio diuersis linguis natio-
nibusq. referto, in eoq. sella posita, iudicem cū comita-
tu nobilissimo sessum venisse, statimq. extitisse tumultū,
& quorsū tā seuerus Iudex pro tribunali sedisset,
exclamatū, responsumq. esse, ut & causam tumultus
cognosceret, & qua de re tanta inter se nationū diuer-
sitas discreparet. cumq. repertū esset omnē discordiā
& religionis dissensione profectam, nulla interposita mo-
ra alios morti, alios exilio, nonnullos etiam virgis suis-
se addictos: cum vero ipsemet aeger ante iudicem sisse-
retur, tum omnes illos capitali sententia damnatos
in eum conuersos existimasse multo seuerius punitum
iri, quod Iesuitarum dogmatibus adhæsisset. at hoc ip-
so nomine absolutum à iudice cum honore dimissum.

COLLEGIVM RIGENSE.

Nouum & recens est Rigense collegium, cuius
constituendi ratio ea fuit. Rex Poloniæ pace cū
Moscho confecta, ac Liunia recuperata, cum Rigam
quæ Liuoniæ metropolis est peruenisset, nihil prius
habuit, quam ut à ciuibus templum quoque B. Iacobo
sacrum & Monasterium S. Magdalene recuperaret.
cumq. alios Sacerdotes Catholicos non haberet, vo-
luit

luit illic vnus e nostris tantisper hæreret, donec literis ad Generalem datis, plures ad hanc vineã operas euocaret. Scripsit & ad Summum Pont. postulans è Societate quamplurimos. ei tamen duodecim circiter promissi sunt, iij. è varijs collecti prouincijs die cinerum vna cum Prouinciali Rigam venerunt.

Reliquit hic Prouincialis Sacerdotes quattuor duoque fratres, decimoque post die cum socijs totidem ad alteram quasi Coloniam deducendam Torpatum se contulit. de qua posterius dicemus. Rigæ autem sedulo curatur, vt hæresibus inquinata ciuitas concionũ præsidjs pristino religionis splendori reddatur. officiant hæreticorum ministri decem, qui quotidianis concionum rixanjs, diuini verbi triticum pene suffocant, effectũ tamen aliquid est, & ab hæresibus erepti complures. Sacerdos meditationum nostrarum beneficio cum è medijs stupris atque hæresibus emerisset, & hæresim in templo nostro publice eiurauit, & a mulierum familiaritate discessit. In Ruthenis ea sæpe suppleuimus in baptisate, quæ in huiuscemodi schismaticis desiderari solent: cumque in hac ciuitate sit nemo, qui sacramenta catholico ritu ministret, Parochi minus obeundum nobis fuit baptizandi. nonnulli. Interdum autem & prodigijs miraculisq. Deus, quantis in erroribus hæretici versentur ostendit. Rigæ Ruthenus quidam cum sæpe admoneretur à catholicis vt cum Romana ecclesia rediret in gratiam, semper autem obsurdesceret, sine pœnitentia deceffit. Ex eo die varia in eius ædibus spectra se domesticis offerebant, assidentibus auferebantur mensæ, nemine comparen-

te. cubiculorum fores non modo pessulis, sed etiam se-
 ra pensili obfirmatae totis cardinibus eueriebantur. è
 summis adibus lapides iaciebantur ingentes, pice fa-
 dati, quos se tractasse perhibet Sacerdos è nostris. Qui-
 dam autem Polonus, quem Pater idem se vidisse afir-
 mat, adeo grauitè est vulneratus in vertice, vt dies
 aliquot iacuerit seminiuus. in eadem domo cum mul-
 tum straminis esset, id totum in minutissimas partes
 comminutum est. denique hæc & id genus alia cern-
 bantur plena terroris, quæ non obscure quantum sibi
 ius in ijs adibus sumpsisset Sathanas indicabât. ingres-
 sus in eas is, quem dixi Sacerdos cum comite altero,
 aqua benedicta thureq. adhibitis, expiauit. quo exor-
 cismo omnis tumultus dæmonum conquieuit, id quod
 multis deinde gratijs adium domini testati sunt. Obi-
 ta sunt de more finitima loca, quæ quantis ad chri-
 stiane viuendum sint destituta præsidijs, vix credi-
 bile, nisi perspexeris, videatur. Cum B. Magdalene
 Monasterium, de quo supra diximus multos habeat si-
 bi subiectos pagos, faciendum sibi nostri putarunt, quo-
 niam eius loci cura ad eos pertinet, vt acceptis à Mo-
 nasterio litteris, quæ procurationis sibi tradita fidem
 facerent, eos pagos, qui septem numerantur, obirent.
 tanta est autem in ijs religionis inscitia, vt in vno pa-
 go, qui precatationis dominicæ formulam teneret, dun-
 taxat vnus, qui vero crucis imprimendæ sibi ratione,
 inuentus sit nemo. in alio vero pago tanta item rerum
 diuinarum ignoratio, tanta vero ingeniorum tarditas
 atque hebetudo, vix vt aliquid summo labore studio-
 que percipiant. Lotthari finitimi populi Parocho de
 stitit.

stituti pastorem aliquem requirebant: cumq. illis concionator accersiretur hareticus; nostri ut tanto incommodo obuiam irent, eius Ecclesiae procuracionem aliquem reperiant idoneum, sibi deposcunt. quod cum à Governatore Episcopoq. impetratum esset; vix eo Sacerdos noster peruenerat, cum illuc extemplo Lutheranus minister aduolat. Nostrum autem quid illi rerum ageret percunctanti, nihil est, inquit noster, quod tibi indicem: hoc tantum dico me, & Catholicum Sacerdotem esse, & Governatoris iussu, ut sacrificem & concioner, huc missum. Tum ille frustra igitur hic ego. expeditoq. curru celeriter auolauit. Hæc sunt huius anni præcipua. ut autem pollicentur initia spes est fore, ut Liuania intelligat uniuersa, quam salutaris fuerit Societatis aduentus: hoc præsertim Episcopo & Governatore, quo utimur sane propitio. est autem idem Episcopus, idem Governator Georgius Radziuilus, is quem postea sua virtus in Cardinalium collegium cooptauit. qui quam bene de nobis meritus sit longum esset hisce litteris persequi. Voluit tota spectante ciuitate (id quod ante annum quinquagesimum nemo fortasse fecerat) sacros ordines in æde nostra suscipere ante vero quam suas Deo primitias offerret, ab administratione se paulisper abducens, in nostras ædes ad excolendum nostris meditationibus animum sese addidit. Dies autem, quo primum operatus est sacris, totus est nobiscum traductus. Biduo triduoque post graui magistratus edicto cavit, ne quis vel nobis vel nostris molestie aliquid exhiberet. id edictum & pro templi curiaq. foribus propositum est, & à concionatoribus pro

mulgatum; acciditq. periucunde, vt tum mitteretur
 ad suggestum, cum forte quidam tota concione debac-
 chatus esset in nos: itaque vno eodemque tempore ca-
 lidum vomuit & frigidum bonus videlicet minister.
 Alius vero concionator hæreticus cum audacius in
 nostrum ordinem inuectus esset, statim mandauit Epi-
 scopus, vt vel corrigeretur à Senatu, vel ante suum
 Tribunal sifteretur: cohibitaq. hominis insolentia ce-
 teris obtrektoribus silentium indixit. Quare nemo
 iam in Catholicos inuehi audet. Sed non id agimus,
 vt huius Episcopi virtutē, cui nulla par oratio reperi-
 ri potest, ornemus. satis est hoc dixisse nec Liuiam
 tueri partem vllam catholicæ religionis, nec Societa-
 tem nostram sese tutari ab improborum incuribus si-
 ne eiusope præsidioq. potuisse. Nos enim premimur
 aduersarijs, & vt pauca de multis attingam, quæ ini-
 dia causa de nobis illi consingunt, foeda cantica in nos
 componunt, dentatisq. chartis in publicum propositis
 mordent: quibus non aliter respondetur, nisi æquitate
 animi ac patientia. E pagis Leonardus Rubenus is
 quem supra significauimus, redibat, cum ecce tibi ad Cœmi-
 terij templiq. valuas pagella maledica, cum hac inscri-
 ptione, Lungenbardo mentienti. eademq. scheda iisdē
 referta maledictis affixa erat pro foribus ædium: quā
 quidem non est passus Pater vllō modo refigi: nam al-
 teram ad templi cœmiterium boni refixerant: nec ali-
 ter frangendos putauit improborum impetus nisi si-
 lentio & tolerantia. ea res magis auctores sceleris ir-
 ritauit, qui dedecori se fore arbitrati sunt, cui fuerunt
 honori. ciues enim multi cum infamem schedulam le-
 gitas.

Et ita sent, in eaq. patris nomē corruptū animaduerte-
 rent, Pater inquit Leonardus Leonardus erit inui-
 tis improbis & maledicis; illi vero semper sui similes
 nebulones. Itaque victi illi confusiq. pudore nocte in-
 tempesta suis ipsi manibus sua maledicta rescindunt.
 cumq. in cubiculo Pater quiesceret, illi de publica via
 cubiculi fenestris effractis lapideos ad deuorandum
 panes offerebant. ter eadem nocte coniectu lapidum
 fregere fenestras. qua re commotus Senatus publicis
 ante curiam schedulis ei, qui auctores indicasset, pluri-
 mum spondit argenti. Pater pro concione dixit, no-
 stros quidem vt lapidibus peterentur commeruisse,
 quia nequaquam satis essent populum ad pœnitentiã
 suis concionibus cohortati: fieri tamen ipsis iniuriam
 quod non eo nomine peterentur: valuas autem tem-
 plorum ac fenestras priuatarum ædium nihil tale cõ-
 meruisse: se paratos mori, se nullo nisi aut sūmi Pont.
 aut Regis imperio ciuitate cessuros. Senatus non desti-
 tit in auctores inquirere, coniectiq. sunt nonnulli in
 carcerem, qui tamen nostris deprecantibus, quoniam
 se abesse pernegabant à crimine, educti sunt. Nobis
 itaque gratiã sunt agenda Deo, qui vt amicos nos in-
 terdum exercet, nec patitur sine laborum difficultate
 præclaras res gerere, quo maiore postea mercede
 compenset.

TORPATENSE DOMICILIVM.

TOrpatum vrbs est in extrema fere Liuania, Rigæ
 amplitudine par, loco plano, & aperto, Suecis

Moscisq. finitima. Ea postquam ad nefaria Lutherano-
 norum dogmata ab auita religione defecit, non sine di-
 uino consilio saepe calamitates experta, saepe bello va-
 stata, dum ad extremum salutis anno 1557. in dedi-
 tionem à Moscho redacta est. Sed ubi eam Polonia
 Rex Stephanus anno 1581. cum maiore Liuoniae par-
 te recuperasset, nihil habuit antiquius, quam ut eam
 ad fidem Catholicam reuocaret. ad eam rem de So-
 cietate complures à Summo Pont. & P. Generali vii
 supra significauimus petijt, non tamen plures duode-
 cim impetravit; qui ipsi in duas quasi diuisi colonias,
 eiusdem rogatu Regis, partim Rigæ, partim Torpatii
 morantur. Torpatum autem Sacerdotes quinque fra-
 tresq. duo à Prouinciali deducti sunt decimo quarto,
 Kal. Apr. Eorum aduentum grauiter tulerunt here-
 tici, ac pro concione Lutheranus quidam, cum promi-
 scue inter auditores, nostri laterent, Iesuitas miris mo-
 dis depinxit, spurios aiebat in orbem aduectos, scor-
 tatores, dignos omni cõtumelia, homines denique, qui
 matrimonia instituta diuinitus, prohiberent. Prouin-
 cialis non minus de Societatis fama, quam de animo-
 rum salute sollicitus, rem ad Polonos gubernatores de-
 fert; nec ita multo post adducitur ad nos reconcilian-
 di causa Lutheranus ille minister. cui Prouincia-
 lis mira quadam dexteritate quæcumque in nos vo-
 muisset, obiecit. Negauit ille ea de nobis à se dicta es-
 se, sed alios se ijs verbis voluisse describere. Pater ho-
 minem benigne admonitũ eo deduxit, vt quoniam ho-
 minibus à Rege missis inferre conatus esset infamiam;
 ea quæ proxime in nos dixisset, consequenti concione

retexeret. fecit, & accurate fecit, ut plane ea nobis contumelia emenda fuisse videretur. Redditum est postea Regiæ Maiestatis œconomus diploma regium quo rex templum nobis decernebat & ædes: ille vero tum benigne nos excepit ut solet, tum omnia nobis templa patefieri iussit, ut quod commodissimum nostris rationibus foret, eligeremus. Delectum est templum B. Catharinae sacrum, cui amplum adiunctum est Monasterium, quod septuaginta olim seminarum fuisse dicitur; atque ob eam causam nostris rationibus muneribusq. percommodum. Eum locum cum suo concionatore Estones occupabant. sunt autem Estones rustici paganiq. qui lingua utuntur Estonica: quibus visum est sine dubitatione gravissimum è suis sedibus pelli. Ergo ad Senatum continuo querelæ. Prouincialis habito ad Senatum colloquio docet non esse, quod quisquam nostris iure succenseat, cum quod daretur acciperent. Interim Regiæ Maiestatis œconomus per internuncium mandat, ne quid nostris exhiberetur in ea re negotij, quibus templum esset Regio iussu decretum, eaque ratione dirempta lis est. Sed quanquam locus ut dixi satis est ille quidem ad vitæ nostræ rationes accomodatus; non defuit tamen virtutis exercendæ materia: nam non modo lectis, stragulis, mappis, mensis, omni denique domestica suppellectili carendum fuit; sed artificibus quoque ipsis & materia vnde illa confici possent. Itaque illud restabat vnum, ut sua quisque vita commodisq. contemptis, totus animorum saluti commodisq. seruiret. Quattuor autem videtur Deus So-

cietati nostræ genera hominum commisisse. Germanos Polonos, Estonas, & Moschos siue Ruthenos, quorum sua quisque vitur lingua, Germana ciuis, Polonica miles, Rusticus Estonica, Moschouitica seu Ruthenica Moschus. Germani, cum lutherani sint omnes partim inscitia quadam, partim hominum metu abducti, à nostro templo congressuq. refugiunt. Estonas licet in tanta rerum vicissitudine integræ religionis semina retinuerint; tamen & linguæ ignoratione & interpretum idoneorum penuria iuuari non possunt. Concurrunt illi quidem ad nos quasi impulsî diuinitus, etiam eorû prohibente ministro, quem de Lutheri schola esse diximus; sed nimirum quod à nobis datur accipiunt. Deferunt ad baptizandum infantes, baptizatique sunt multi, & more maiorum Apostolum aliquem sibi dari volunt, quem patroni numero colant. Sal, candelas, pomaque recentia, prout anni tempus tulit, ad nos afferunt, eisq. vt benedicatur efflagitant. Nam quantum his benedictionibus tribuant vix credi potest. & merito. nam vel aqua ipsa cui nostri rite benedixerint, miracula nonnumquam edidit & prodigia; vt iam vulgo hæc de nostris fama peruasertis, eis à Deo vim tributam esse curandi, quanquam id ipsum aliter interpretantur hæretici, qui magicis artificijs adscribunt omnia. Mulier cantionibus prope & veneficijs enecta, aquam benedictam cum perpotasset, multum virus euomuit. Alius eiusdem aspersione aquæ, tum etiam cereis diuini agni simulacris fœda spectra à sese repulit. iisdemq. curationibus comitiali morbo liberatus est puer. Rusticus octauum
iam

iam annum cum mouere se loco non posset, eadē aqua ad eum missa (aberat enim à nostris multa millia passuum) postridie suis pedibus, ut pro incolumitate sua gratias ageret, eo contendit. Quidam vero cum & multos in itinere amisisset equos, & ille ipse in quo sedebat grauiter egrotaret, hac ipsa aqua a nostris accepta, & sibi medicinam fecit & equo. Erant & lacus aliqui spectris infesti, quos ut quietos accolæ redderēt in eos vel pecudes iaciebant, vel sanguinem fundebant humanū. nostri, hac superstitione damnata, lacus illos lustrali aqua perspergunt, & Christi crucem prope defigunt. ita omnis sedatus est terror: omnia depulsa sunt spectra. Germani quoniam ex ea natione de Societate sunt quattuor, & priuatis sermonibus adiuantur, & publicis. quanquam ad conciones ob eam quam dixi causam uentitāt rari. Polonica concio frequentior. eaq. festis diebus horis matutinis ac pomeridianis habetur. ita effectum est ut Poloni multi, non nulliq. etiā Estones communicarint. Quod ad Gymnasium pertinet, quoniam nunc primum patefactum est, auditor es numerat fere triginta, & quamquam plerique Germani liberos suos, ne Catholici fiant, mittere uerentur ad nos; tres tamen ex ijs missi sunt: reliqui, Poloni omnes: in ijsque nobiles ac primarij. Haetenus de rebus urbanis. nunc tantisper ex urbe migrandum. Duo Sacerdotes assidue animarum causa peregrinantur, eorumq. opera multa præclare constituta sunt. Praefectus quidam arcis omnes amicas militum abegit ex arce. Duo item ab haeresi, quinque autem à schismate reuocati. Nec tantum cum dominis aut militibus actum
sed

sed etiam cum Estonibus rusticis, qui partim ad ipsas pertinent arces, partim itineri occurrebant. Missæ sacrum vel sub dio cum umbraculis, vel domesticos intra parietes (deerant enim templa) celebrabatur. idq. eo maiore gratulatione, quo longiore intervallo peractum non erat. Infantes expiati baptismate tam in ade nostra, quam in villis circiter mille. Vno die vnus è nostris centum & sexaginta lustravit. Sed quod maxime admiratione dignum est; cum tam multe tamq. desertæ regiones obirentur à nostris, nullo vnquam dicuntur eguisse viatico; tum quia arcium domini ipsi, qui suo parent imperio, dederant in mandatis, nostros vt honorifice humaniterq. tractarent; tum quia rustici ipsi beneficij loco numerant, si apud ipsos vel ad boram nostri diuertant. Vbi autem nostros quopiam concessisse compererint, eo subinde quamuis longe positi ipsi conuolant, vt vel ritu Catholico baptizent infantes, vel caremonias in baptismo præteritas suppleant, vel denique Apostolos de more distribuant. neminem enim apud se patiuntur, quacumque sit ætate vel sexu, quin Apostolum à nobis aliquem patroni loco suscipiat. quem morem traditum à maioribus cum ministri Lutherani contemnant, facile deseruntur.

COLLEGIVM LVBLINENSE
& Nesuisiense.

Lublinense vero Collegium nuper est à duobus nobilibus viris, & primaria femina inchoatum, maximoq. tum populi tum Senatus gratulatione Augu-
sto

No mense superioris anni recepti sunt nostri. Aedes
 à Palatino Cracouiensi tributa, ad easq. resarciēdas
 argentum. Nec vero Regis desiderata liberalitas est,
 nam & ad fabricam multum nobis decrevit aris, &
 ædificium ipsum ultra mœnia produci facile passus
 est. fauet etiam in ea re senatus. isque tum aream
 quandam Collegio obtulit, tum suum in rebus omni-
 bus patrocinium pollicetur. Dum res constituuntur, in
 alienis templis conciones habentur, & quidem non si-
 ne concursu hominum ac frequentia: pomeridianis au-
 tem temporibus explanatur rudibus catechismus con-
 tra Ebionitarum, qui in eodem loco grassantur, insa-
 nias. Nec vero iam exiguo tempore exigui percepti
 sunt fructus. Virgo in primis nobilis supremi senatoris
 neptis in Regno Poloniæ ab hæresi Caluiniana, in qua
 nata & educata erat, ad Ecclesiam Catholicam tradita
 est. Alius vir item nobilis honestissima familia iã
 septuagenarius, cum trigesimum in hæresi vixisset an-
 num, urgente morbo priusquam decederet, ad ouile
 Christi reuertit. Alij viri feminaeq. complures ex ho-
 nestis orti familijs ad eandem redierunt ecclesiam.
 Sed vnus reditus in primis illustris. Hic medicina lau-
 de præstans, nobilitate pari iam inde ab incunabulis
 quadragesimum annum versabatur in hæresi. Itaque
 inter præcipuos numerabatur Anabaptistas, & ut
 plurimum ab eorum synagoga ad disputandum cum
 Catholicis mittebatur. placuit summæ Dei bonitati, ut
 qui tam diu iacebat in tenebris, lucem veritatis aspē-
 ceret. Igitur in æde frequenti cum campanarum atque
 organorum cantu, psallente clero canticum Augusti-
 ni, in

ni, in sinu nostro magna cum Catholicorum voluptate
 hæresim eiuravit. mox Vilnam profectus, Meditatio-
 nibus Societatis imbutus librum contra Anabaptista-
 rum atque Ebionitarum synagogas edidit, ubi dum
 suæ ad Ecclesiam conuersionis rationes colligit, valde
 scilicet cruentat hæreticos. Principem etiam Lublino-
 sis synagogæ doctorem ad disputationem prouocauit.
 Sed egregius doctor forsitan non ignarus, quantas vi-
 res veritas habeat, pugnam disputationemq. defugit.
 Hæc sunt Collegij Lublinoensis initia, quæ si pares, vt
 speramus, habebunt exitus, tum demum Societati no-
 stræ operis fructus extabit.

Niesuisium anno superiore tertio Kal. sept. nostri
 venerunt. qua in vrbe cum pene nulli colerent templū
 & sacramentis animos expiarent, tam multi sensim
 ventitare cœperunt, & animorum sumere medicinas,
 vt eos iam ædes ipsa vix capiat. Ab hæresi sunt abso-
 luti viginti, à schismate supra triginta. nec minor è vici-
 nis oppidis fructus allatus. Nouogrodecum vrbs est
 Albæ Rusiæ præcipua, in ea perpauci catholici sunt.
 cumque ibi schismaticorum templa sint septem, Ca-
 tholicorum duntaxat est vnum. quod ipsum decimum
 iam annum certum Sacerdotem non habet. nam Pa-
 rochus Lutheranus factus modo templi commodis &
 redditibus gaudeat, de templo ipso non multum labo-
 rat. Si quem Sacerdotem Catholicum nactus est mini-
 mo contentum stipendio, huic sane delegat templi cu-
 ram; sin minus, templum relinquit inane & à Sacer-
 dotibus spoliatum. Huc profecti sunt nostri, vt eos Ca-
 tholicos confirmarent. nec inanis fuit illa profectio.

Die

Die qui Christi corpori festus est. Zuuingliani complures suo cum ministro ad concionem nostram venerunt. sed bonus ille vir dominico, qui consecutus est die, duas amplius horas auditores suos, ne per tempus ad nos liceret, remoratus est. nec tamen defuerunt ex eo ipso numero, qui venirent. Duo præterea sese nobis è schismaticis adiunxerunt, aliaque huiusmodi in rem Catholicorum facta sunt.

MISSIO SVETICA.

STocholmiū vrbs est in Suetia, Suetici regni sedes, ac domicilium, cuius Regina cum esset Catholica & aliquos de Societate vehementer expeteret, interposita sororis auctoritate (ea est Poloniae Regina) quattuor circiter impetrauit. In ea regione septenniū se sociorum labor exercuit. verū dum in eo toti sunt, vt rem Catholicam proueheant, tam pijs conatibus grauis quædam est aduersata tempestas. Nam Regina mortua, qua catholici nitebantur, hæreticorum continuo in nos erupit inuidia; vt difficile iam sit, nisi cœleste numen adsit, tam preclarum munus insistere. Obijt Regina xvi. Kal. Octob. cuius singularis virtus, quoniā ea orbis videbatur indignus, citius etiam euolauit in cælum, quam res catholica pateretur: fuit ea femina propagandæ Catholicæ religionis admodum studiosa nec quisquam dubitat, quin ea superstite, magna incrementa Religio ipsa cepisset. Tolerantia & patientia, cuius & plurima documenta dedit & diuturna, fuit insignis. immiserat ei Dominus ante septennium acer-

bissi.

110 PROVINCIA

bissimos articulorum dolores, quos illa in beneficij loco numerans ita ferebat, ut ad maiores etiam compararet animum cruciatus. Hominum congressus consuetudinesq. vitabat, speciosos titulos aliaq. honoris vocabula, quæ cæteri tam studiose colligunt, respuebat. Laudes non minus illa ferebat graviter, quam ceteri contumelias, eosq. qui se collaudassent admonebat, eas partes diuino iudici reseruandas, qui intima pectoris acutissime perspicit. Cum iam supremum tempus adesset, seseq. contra humani generis hostem Ecclesie sacramētis armasset, multis cum lacrymis queri cœpit, quod nequaquam satis, diuinæ gratiæ muneribus respondisset; nec verita est Regina veniam ab ijs qui aderant, si qua in re quenquam offenderat postulare. Sacerdos noster apud eam sedulus fuit, nec enim eum ea patiebatur abesse, quem de rebus audire diuinis, precipueq. de patientiæ bono perpetuo voluit. Hic fuit Regine exitus & potissimus fructus Sueticiæ profectio nis. Ex oculis sublata Regina tum demum hæreticorū ut dixi erupit improbitas: Præcipuus in aula Senator minitatus est, Iesuitas omnes naui impositos, se procul amandaturum, effecturumq. cum alijs, ut Patrus apud Suecos ne vestigium quidem vllum remaneret. Alius qui apud ipsos pro Episcopo est, testabatur se suo muneri renunciaturum, si quempiam è Societate docentem vel in Scholis deprehenderet vel in templis. Sed is, quamquam tum quidem ab auditoribus collaudatus est, mox tamen diuino consilio exercei à malo Dæmone cœpit. Mitto quam terre hæretici illi in Pontificem maximum debacchentur. quidā pro

pro concione clamabat qui hoc tempore inter Christi
fideles numerari vellet, dubitare eum non oportere, quin
Romanus Pontifex perditionis sit filius, cumque in Pon-
tificem impudentius inueheretur, desinere a Rege ius-
sus confestim de suggestu abreptus est in custodiam.
Filia tamen Regis suae parentis dissimillima ab haereti-
corum ministris in fraudem inducta liberum dimitten-
dum curauit. Solatur nos dissimile fratris ingenium
qui nouissima matris monita memoria tenens Catholi-
cam religionem tuetur in primis, sponditque praesenti-
bus arbitris in proposito se mansurum: cumque Iubileum
a summo Pontifice indictum esset, in eo suscipiendo non
dubitauit se Catholicum profiteri, expiatisque confes-
sione peccatis sacratissimum Christi corpus multitudi-
ne inspectante percipere. insigne profecto facinus tan-
to ceteris admirabilius, quanto illustrius et in omnium
oculis conspectuque perfectum. Soror obstrepit, sed eam
ne responso quidem dignam iudicat frater. Illud om-
nino est in adolescente mirabile, quod cum magistro
antea sit usus haeretico ad audendum proiecto et ad
iaciendas in Catholicos contumelias prompto, nihil ta-
men aequae ac mores huiusmodi detestatur. maximam
incommodum, eum viris bonis egere, abundare malis.
Is cum ad diuina prodit officia, pene solus egreditur,
vix quisquam eum sequitur praeter unum aut alterum
puerum; cum tamen sororem suam ad synagogas haereticorum
prodeuntem magno ancillarum puerorum
que grege comitatam animaduertat, acre ad deserenda
religionem incitamentum: nisi Dei beneficio bo-
nus adolescens iam pridem ista rideret. actum est cum
illo

do tum de ritu sacrorum, tū de ministris; consiliumq.
datum, ut sacerdotes aliquos Suecos mature aduocet,
ne, si reuertendum nobis sit in Poloniam, omni præsidi-
dio penitus careat; interim nostris illum concionibus
ac sermonibus distinemus. Hæc in aula. In ciuitate
spes est fore ut Sacerdotes (si qui hic postea futuri
sunt orthodoxi) laxius domicilium in posterum ha-
beant. Quanquam Princeps & si nostræ causæ vnus
omnium maxime fauet, subuereri tamen videbatur,
ne ea possit ipse perficere, quæ pia mater animo con-
stituerat; idq. propter aliquorum senatorum temulen-
tiam & turbulentas factiones. Tota res pendet à Bel-
ga quodam mercatore regio, qui domum, quam sibi
ipse ædificabat, vna cum sumptu operisq. nobis nec opi-
nantibus obtulit; curaturumq. se recepit, ut pusilli Col-
legij instar ædificetur. Ceterum ad Ecclesiam sunt ad-
ducti nonnulli. in his vnus animi tumore & insolentia
inter suos facile princeps, qui cum militiam exerce-
ret, nihil se Deo gratius facere existimabat, quã

si quotidie quam plurimos Papiſtas (sic
enim loquuntur apostatæ) trucidaret.

Is igitur abiecta heresi tantaq. im-
pietate, ut ad Catholicorū par-
tes sese adiunxit ex imma-
nitate illa & feritate
extitit repente
mitissimus.

113
P R O V I N C I A
A V S T R I A E.

Egunt in quinque Austriae Collegijs socij ducenti circiter & quattuordecim. In Viennensi Collegio sex & quinquaginta. In Pragensi novem & triginta: In Olumucensi quattuor & quadraginta. In Graecensi sex circiter & triginta. Brunæ vnde quadraginta. Ad Societatem accessere triginta. Decessere duo.

COLLEGIUM VIENNENSE.

*F*uit hic Viennæ annus pestilentia fœdus, sed quæ diuina providentia fuit, quamquam Gymnasio nõ nihil attulit cladis, è socijs tamen neminem abstulit. Vigent in templo religionis studia. Vno Paschatis tẽpore quattuor amplius hominum millia ad mysteriorum communionem accesserunt. E varijs hæresibus quattuor & septuaginta ad catholicos transierunt. in his vnus qui apud Lutheranos viginti annos concionatoris partes egerat, familiaq. præterea integra, cuius paterfamilias diu se Catholicum simulauerat. Gratiarum reconciliationes tum inter coniuges & propinquos, tum inter alienos multæ sunt factæ, quæ quoniã nihil præcipui continent, attingendæ potius quam commemorandæ fuerunt. sed in nonnullis, & si res ipsa vulgaris, ratio tamen reconciliandi non omnino vulgaris: duo cum mutuis inter se inimicitijs odijsq. fla-

H gra-

grarent; nec ullius auctoritate ad lenitatem pacemque traduci possent; Sacerdos è Societate rem tentans his alterum verbis aggressus est. Quid si Christus, qui ut ab æternis te vindicaret incendijs, acerbissime in cruce necari non recusavit, si is inquam, ut huic ignosceres ad te peteret supplex, tu ne quo minus ignosceres, recuses? Hic ille quasi hæsitans cum subsisteret, Pater pro uolutus ad genua, Atqui ego, inquit, Christi nomine ut huic veniam des, supplex oro. hoc ille facto usque eo emollitus est, ut ad omnia quæ pater iuberet paratissimum se esse diceret. ita positus utrinque armis firmata pax est. Sed non minus in uiuandis animis, quos in fraudem humani generis hostis inducit, quam in corporibus, quæ ille sæpe exagitat laboradum fuit. Quo de genere illud accidit non minus auditu horrendum, quam visu. Nam Dæmonū duodecim millia sexcenti ac quinquaginta ex infirmissimo puellæ corpore pulsati sunt. Atque ut paulo altius tota res repetatur. In pago quod Vienna distat passuum millibus octo, Virgo erat Anna nomine, hæretica illa quidem, & ab hæreticis alta parentibus, sed tamen simplex & recta & suorum imperio valde obsequens. Huic auia venefica erat, quæ se malo Dæmoni multis iam annis ante deuouerat. hæc neptem suam Annam ut adoleuit, eidem humani generis hosti pro veteri sua coniunctione despondit. Eo non contenta, poma ad aspectum pulchra, plena tamen cantionibus ac veneficijs puellæ offert, simulque astanti cuidam, ut fidem daret (dæmon is erat) hortatur; cum illa initio recusaret, diris eam verberibus ad id cõpulit. Haustis ijs, quas dixi rebus, vniuersum
puel-

puellæ corpus intumuit . hinc vehemens orta suspicio
puellâ demonis obsidione teneri . id quod postea decla-
rauit euētus . distorquebat dæmon ora puellæ , oculorū
inuertebat aspectum , cumq . aqua benedicta oris tu-
moribus aspergeretur , in alias partes corporis emigra-
bat . cum caput occupauerat , lumen rationis sic obscu-
rabat , vt ea redderetur insana ; cum in oculis sedem ce-
perat , nouo illi fulgore lucis ardebant ; vbi os & la-
bra obsederant , nigra aut rubicunda fabæ instar appa-
rebant . Venitur ad fugandos dæmones , venitur ad ex-
orcismos : qui cum initio nihil proficerēt , permotus pa-
rentis precibus Imperator filiam Viennam iubet ad-
duci , Episcopi q . curæ committi . Episcopus cum litte-
ris Imperatoris ad Collegij Rectorē venit , egitq . non
modo precibus verum etiam imperio , vt id oneris no-
stri susciperent : felicem enim rei exitum se sperare .
nostri & si egre admodum rem tantam suis humeris
imparem susceperunt ; Episcopi tamen precibus aucto-
ritateq . compulsi . xv . Kal . Iulij ad expiandum spiri-
tus sancti templum aggrediuntur . Initio cum paucis
acta res est . placuit postea diuinæ sapientiæ , vt ad au-
res oculosq . multitudinis perueniret . nam dæmonum
vlulatus & inconditis vocibus , quibus modo porco-
rum grunitus , modo ranarum coaxationes , modo vi-
tolorum boatus , modo alias aliarum bestiarum voces
imitabantur , est factum , vt res diutius latere non pos-
set . itaque tantus fuit repente concursus , quantus ad
celeberrima quæque spectacula , vt necesse fuerit sa-
celli fores ad arcendam vim multitudinis obsidere . Hic
cum dæmonum turba confligitur , hic ad infirmandas

callidi hostis vires Christi cruce, alijsq. Ecclesie Catholice armis incumbitur. Inuidus hostis abstinere maledictis non poterat, ac præter cetera maledicta, quibus nostros homines onerabat, eos murium capita & nigros arietes appellabat, querebaturq. quod ubi ubi nostri essent, suis conatibus artibusq. resisterent, ideoque nihil sibi fore gratius, quàm si Iesuitas omnes, quot quot terrarum orbe dispersi sunt, ex vno patibulo pendentes aspiceret. Tubebatur crucem osculari puella, frementibus hostibus atque horrendum in modum rugientibus. ea ratione fugabantur quotidie multi; ut certis signis coactus exorcismis diabolus indicabat. Interim Auis in urbem aduecta atque in custodiam inclusa, suis noctu carminibus alios in puellam demones putabatur immittere; obijciebat enim sese ei per tenebras interdumq. auis quædam teterrima in eius cubiculo exaudita est alarum plausu lucernæ lumen extinguere. Sed cum diem nullum cessaretur ab exorcismis semperq. plurimi ut dixi spiritus abigerentur; tandem vi diuinorum verborum coactus malus demon, quot adhuc in eo corpore reliqui essent, indicare; duos tantum superesse dixit. Magna erat omnium hominum expectatio, quorsum res euaderet, hæreticorum præsertim, qui, si res aliter ac cecidit, cecidisset, hoc vno contenti fore videbantur ut de catholicis triumpharent. Nostri tamen nec ieiunijs nec precibus cessarunt vnquam ab eo implorare opem, qui quemadmodum id genus demonum eijciatur, ostendit. Pridie itaque eius diei, qui assumpta in cælum Deiparæ festus est, post horrendos clamores & horribiles ciulatus, tandem dux ipse legionis excessit:

fit:

fit: puellamq. ita reliquit afflictam atque exanimatā,
vulgo vt mortua putaretur. iacuit enim vitæ vsibus de-
stituta horas circiter quattuor. consequenti vero no-
cte recreata, postridie, qui dies fuit B. Mariæ sacer d
suis expiata peccatis, ab Episcopo Viennensi, qui in
æde nostra vniuerso populo rem omnem exposuit,
Christi corpus accepit. Narravit postea puella pul-
cherrimum se uidisse virum nouo quodam splendore
lucis amictum, se se bono animo esse iubentem, fore
enim vt mox se ab omnium obsidione hostium libera-
ret. Quare postea reuocatis pristinis viribus, tum vo-
ta quædam Dei matri pro sua liberatione persoluit,
tum Deo dicatis virginibus se adiunxit. Dum manife-
stus hostis imbecillo fugatur è corpore, ille ipse obscu-
rus atque ignotus oculis corporis ex animorum sedi-
bus pulsus est. Vir quidam honestus cum exorcismis
interesset, dæmones inusitatis quibusdam mugitibus
exsulantes, hominem in occipitio leuiter verberarūt.
exterritus ille, ac ne quis se dæmon inuaderet pertime-
scens; confestim in ædem nostram ad confitenda pec-
cata se proripit: deinde biduo triduoue sumpto ad re-
colenda peccata vitæ superioris, ea omnia diligenter
exposuit. Alius eodem modo ferebatur faciem leni-
ter tactus à stupris flagitijsque destituisse. denique vt
paucis multa complectar; ea res vna, vt multis fuit
occasio Catholicis bene Christianeq. viuendi, ita non
paucos permouit hæreticos, vt de alia vitæ ratione,
aliaq. amplectenda religione sedulo cogitarint. Puel-
la Auia totius fons sceleris & origo, quanquam Dia-
boli erat illa quidem, & peccati iure, & sponsione vo-

ti mancipium, tamen quæ infinita Dei bonitas est in ex-
 trema senectute respicit, & demoni nuncio hæresiq;
 remisso, atrox ignis supplicium æquo & constanti ani-
 mo tolerauit. Antequam ad supplicium raperetur,
 quo tempore nostri de demonis rescindenda pactio-
 neq; mutatione religionis agebant; grauius cum ea
 conquestus est Dæmon, quod eius causa exorcismis
 misere torqueretur; postea etiam tam dire in eam ver-
 beribus plagisque desæuit, vt vibicibus foedata fa-
 cies miserationem spectantibus commoueret. Illud
 etiam è re Catholica gestum. hæretici cum ad Con-
 stantinopolitanum Patriarcham, quem à Summo
 Pont. alienum esse nouerant, præcipua suæ sectæ capi-
 ta dedissent, isq; non modo ea non approbasset, verum
 etiam singula refutasset; nostri ad deterrendos hære-
 ticos in linguam translata germanicam, vt confutata
 erant, in vulgus ediderunt. itaque ea nunc magno cum
 hæreticorum dedecore, tum Catholicorum bono te-
 runtur. Auctæ præterea sunt Dei munere ac benefi-
 centia Viennensis Collegij fortunæ. nam B. Annæ Mo-
 nasterium, quod cuidam à consilijs Maximilianus de-
 derat Imperator; hoc anno ad nos, quibus reliqua eius
 bona Rodolphus possidenda concesserat, quasi post li-
 minio redijt. Id Monasterium cum, & amplius, &
 pluribus instructum sit ædibus, Societati opportunissi-
 mum est. Is qui eo cœnobio ab Imperatore donatus est
 sponte ad nos venit, nobisq; suum de Monasterio ce-
 dendo consilium exposuit; modo quædam ei resarci-
 rentur impensæ, fieretq; ab Imperatore potestas. Sup-
 plices Imperatori libelli dati sunt, ab eoq; nõ modo po-
 testas

restas facta libenter, verum etiam vi in perpetuos collegij usus referretur, tributum.

PRAGENSE ET OLVMV CENSE

Pragæ duo & viginti ad Ecclesiæ redierunt obedientiam. Scholæ post acceptam superiore pestilentie cladem, auditores tamen numerat trecentos circiter & sexaginta, in usq. nobiles multos. Praelectiones adiectæ sunt tres, Casuum, Controuersarum questionum, & Mathematicorū. Sub feriis B. Vincislai data est tragedia sane quā apparatissima de Achab, & Iezabelis interitu. Conuictorum contubernium, & Seminariū Pontificium alumnis & conuictoribus auctum est. in altero septem & septuaginta, viginti in altero numerantur. Ad excipiendos litterarum studiosos, qui rei familiaris inopia domicilio carent, certæ sunt ades. in eis adulescētes sexaginta versantur tam incenso religionis amplificandæ studio, vt neminem in suo numero patiatur, quem non ad idem catholicæ religionis studium suis colloquijs. altercationibusq. conuertant. Quattuordecim ex ijs, qui in hæresi vixerant catholicorum ritu viuunt. Duo in ordinem Cisterciensium, tres in nostrum adsciti sunt. denique magnam de se illi opinionem apud omnes Regni proceres concitarunt. In Ciuitate Pilsnensi duo de nostris multis mensibus versati sunt, eorumq. opera duodecim sese ad catholicos receperunt. In alio Bohemiæ oppido totidem fuerunt è nostris. abegerunt ex eo Calvinianum ministrum, qui septemdecim iam annos rudes suis concio-

nibus deprauabat. Ex alijs quoq. pagis duo alij pseudo ministri magna incolarum gratulatione eiecti sunt. restabantur seniores, cum primum catholica religio reuocata est, se omnes illas ceremonias ac religiones, que adhibebantur à nostris, ante annum quinquagesimum coluisse. eoq. nomine Deo immortalis gratulabantur. Ex his senibus etate iam affecta nonnulli intra sex horas à vita migrarunt. Quidam qui centesimum annum exegerat curru vectus ad templum, ubi diuina mysteria percepit, clara voce Deo Opti. Max. coram multitudine gratias egit, quod eius beneficio ad id tempus reseruatus esset, cum Catholicorum more communicare liceret. ea res qui presentes aderant eo usque permouit ut lacrimas non tenerent.

In Olumecenli Collegio eorum, qui Sacramentis animos expiant, non exiguus est numerus. præter auditores Gymnasij vno die Paschatis numerata sunt confitentium tria circiter millia. communicantium duo millia & quingenti. In Gymnasio nostro dant operâ fere sexcenti, pluresque darent, nisi metum attulisset proxima pestilentia. Sodalitium Dei Matris numerat plus minus ducentos, ex eis nobiles principesque complures. Medicus quidâ cum vita cederet condito testamento omnes fere fortunas suas, vnde pauperes perpetuo alantur, sodalitati legauit. E iuuetute, que à nostris eruditur quattuor ad nos transferunt. Acta sunt cum delectatione plausuq. de Iouiniano Imp. comædiæ, quas lectissima spectatorum nobilitauit corona. Matrona quædâ deserta ante annû quinquagesimum & vigesimum, religione catholica, ad eam nostris adi-

adiutoribus se reduxit. Princeps etiã vir, qui septuaginta circiter natus annos sub vtraque semper specie communicarat, tandem superioris vitæ peccata confessus, sub vna tantum specie communicauit. Ad auitam religionem reuocatus est alius, qui annum quadragesimum perstabat in hæresi. Is postea per id tempus, quo acerbissimam Christi necem communis parens Ecclesia recolit, totum illud spatium, quod à Parasceue ad gloriosam Christi Anastasim interiectum est, sine cibo traduxit, monentiq. id nimium esse homini in religione irroni; respondebat, cum demonis causa cibis se se multas hebdomadas fraudasset, nequaquam nimium videri debuisse, si id pusillum tempus Dei causa per inedia m ieiuniumque transigeret. præsertim quod iam animo fixum esset, benefacta, certa à Deo compensari mercede.

GRAECENSE COLLEGIVM, ET Domus probationis.

PRæter ea, quæ in Græcensi Collegio domi sunt gestata, foris plurimis administrata sunt Sacramenta ereptiq. ab hæresibus multi: in his decem adolescentes insignes. Alij item duo præclare indolis adolescentes in Græcensi hæreticorum schola instituti, cum ad Societatis Gymnasium se transtulissent, non ita multo post religionem Catholicam tanto studio complexi sunt, vt ab ea minis precibusue diuelli non possent. eorum alter natu minor cum sæpe à suis, vt à Catholicis descisceret, tentaretur, ingressoque balneum vesti-

sti.

fumenta ne ad nos rediret erepta essent, seminudus ad
 Collegium profugit; quod cum domestici animadu-
 terent, re desperata vestimenta remittunt, atque ita
 exagitandi iuuenis finem faciunt. Nec vero natu ma-
 ior minus egregie restitit suis. saepe eum pater sollicita
 uit ad reditum, & ut liberius ageret, domi conclusum
 per hereticum doctorem, quem ad eam rem aliunde
 euocauerat, conatus est disputatione conuellere.
 Sed eorum argumenta cum diu filius eluderet, ut pri-
 mum data est fugiendi facultas, clam sine pallio per
 posticum adium euolat ad Collegium. Alium, ubi diu
 blanditijs terroribus ve Lutheranus parens vsisset
 tandem per fraudem in Turcarum fines amandat. ibi
 adolescens cum mensium aliquot spatio in famulatu
 fuisset, grauisimum in morbum incidit. erat apud eum
 Lutheranus minister, qui ut parenti persuaderet, ut
 ad se filium reuocaret, scripsit ad eum, Lutheranum
 esse factum: eo nuncio parens maxime delectatus filium
 reuocat: filius in scio patre clam de rerum suarum sta-
 tu nostros consulit. retardabat à patre discessum ma-
 tris subita valetudo, ne sua fuga morbi vim augetet.
 interim filius ad simulandum instructus, nequaquam
 à domesticis propinquisq. discessit. pater plane crede-
 re à Luthero filium esse, sed quo magis in sententia
 confirmetur, cum hereticorum doctore agit, ut in eo-
 rum synagoga, filius papisticam, ut ille aiebat, perfidiã
 eiuret. assentiri se parenti simulat filius, sed ubi dicta
 dies aduenit, materq. è morbo illo decessit, nihil cun-
 ctandum ratus ad Conuictorum Collegium parente
 inuito transfugit. ibi furentis patris mims precibusque

contemptis in Catholica religione magna cum progressione virtutum perseverat. De Gracensi Collegio haecenus: reliqua sunt communia.

Brünæ autē & si magna ex parte Catholica religio labefactata est: tamen quæ Dei bonitas est, nō desunt qui ad eluendas confessione maculas ventitent: numeratiq. sunt paschalibus ferijs amplius mille. Scholis præcipua religionis & pietatis est cura. Filij duo primarij cuiusdam viri, & si in hæresi erant admodum confirmati, tamē cum à nostris magistris audissent, nefarium esse pridie eius diei, qui sanctis omnibus festus est carnes attingere, domum reuersi nulla ratione à parentibus adduci potuerunt, vt eo die carnibus vescerentur. eorum exemplo reliqua permota familia ab iisdem epulis temperauit. Mater pudore victa daturam operam se recepit, vt in posterum, cum huiusmodi ieiuniorum dies inciderint, pisces pro carnibus apponantur. De Nouitijs præter
 visitata ipsorum munera ardensque
 studium despiciendi sui nihil
 est quod litteris memoriaq. mandetur.

PROVINCIA RHENI.

Omplectitur Rheni prouincia domicilia decem, socios amplius trecentos. Colonia quattuor & triginta. Moguntia tres & quinquaginta. Herbipoli quinque & quadraginta. Spira septēdecim. Fulda triginta. Molsbenij tres & viginti. Paderbona septē. In Treuerensi collegio sexaginta quattuor. In reliquis idem, qui superiore anno numerus. Societas aucta socijs triginta quattuor, sex autem obitu diminuta.

COLONIENSE COLLEGIVM.

Valde laborauit hoc anno Coloniensis Ecclesia propter subitum Pastoris à Romana Ecclesia dissidium, sed quoniam ea res nos fere nihil attingit, iccirco quæ nostra sunt, ea tantum breuiter perstringemus. Inchoatum tēpli opus persequebatur Societas, cum in ijs motibus contra Iesuitas conclamatum est, eos peropportune templum alijs, non sibi construere: breui enim fore, vt è suis sedibus pellerentur. Amici vt ab edificatione cessaretur, magnopere suadebant, quod dicerent satius esse tumultibus paulisper cedere, quam salutem nostram cum multorum salute coniunctam in discrimen offerre. Tamen Dei sanctorumq. patrocinio depulsis, quæ impendere videbantur periculis, omnia cessere feliciter, tantum enim abest vt ab ope

re cessaretur, ut etiam in medijs fluctibus sit perfectū. Id postea sed ita tempestate ab Episcopo Vercellensi, quem ad res componendas Romanus Pont. huc legauerat, vsitatis ecclesie ritibus consecratum est. enituit in ea re singularis Prasulis virtus, qui post habitis ceteris rebus, ut cum splendore omnia accurateq. persiceret; pridie nobiscum & cibis abstinere, & pernoctare in precibus voluit. Vbi dies illuxit amictu Pontificio ceteraq. pompa processit in templum: ibi ritus consecrationis exorsus septem ipsas horas in ea religione magna cum voluptate consumpsit. Non minore pietate, quam hilaritate celebrata res est. frequentia hominum tanta, ut quanquam ades satis illa quidem sit laxa, multos tamē adhuc propter angustias excluderet. Quin heretici quoque mixti catholicis attoniti rei novitate confluerant, ut qui nunquam sua memoria aliquid tale conspexerant. Nec vero in perturbata civitate benemerendi de proximis occasio defuit. nunquā magis visa est vigere religio, quam cum ab improbis petebatur. Ad sedandos, quos dixi motus non tam humana quam diuina sunt quæsitæ præsidia. Decreta est horarum quadraginta supplicatio, quæ ut in ea civitate noua res fuit, ita maxime catholicorum animos excitauit. Et quia res diuinis nitebatur opibus non humanis, eos quoque exitus habuit, quos a Deo sperari parerat. nam Gebardo Truchse Archiepiscopus munitate spoliato, nouus Archiepiscopus Ernestus Bauariæ Dux renuntiatur. Tum demum Colonia respirare visa est, & tanquam ex luctu caput extollere. Ergo pro tā diuino munere sacra solennia in æde nostra peracta sunt.

sunt,

sunt, proposita peccatorum venia indulgētiaq. ijs omnibus qui adessent. sed quanquam domi firmata pax videbatur, foris tamen hostium vires opesq. crescebant. Id rursus ad diuina poscenda suffragia catholicos incitauit. itaque ad certum tempus continens supplicatio decreta est, eaq. pluribus dispersita templis, ut suus cuique templo supplicationis dies statueretur. De celebri Mysteriorum usu nihil attinet dicere, ingens obuentium numerus fuit, ut etiam memoriam præteriti temporis superaret. Par propemodum animorum fructus. Ad pœnitentiam adductus est quidam, qui nullū flagitij genus reliquum fecerat: & quod grauissimum est, nō modo sibi ipse oberat quod corrumpebatur, sed alios etiam plurimos corrumpebat. is deinde apud nos vniuersis vitæ sceleribus expiatis, & multa quæ nefarie abstulerat vniuersa restituit, & sollicito cœpit animo, esse quo pacto ad frugē reduceret eos, quos impura sua cōsuetudine congressuq. peruerterat. Venit ad confitenda peccata puella quædā, quæ rebus suis desperatis cum se precipitem egisset in Rhenum, diuinæ providentiæ consilio semiuiua à nauta, qui per tenebras strepitum cadentis acceperat, extracta est. Vir nobilitatis studio nouæ religionis adductus, sic enim hæresim appellabat, multas adolescētes peragrauerat regiones, multisq. cum hæreticorū ducibus, in Gallia, Polonia, Moravia, Silesia, Geneuæ quoque cum Beza vitam egerat; cumque modo se ad hos, modo ad illos hæreticos inclinaret, anceps dubiusq. quos nam potissimum sequeretur; tandem diuino consilio in apertum vitæ discrimen adductus, supplex Deo vovit se ad Ecclesiam

siam

sciam Catholicam, si præsens periculum effugeret, rediturum: effugit, venitq. Coloniam; ibi graui morbo uehementer afflictus nostros accersit, peccataq. iam inde a prima pueritia repetens, tanta vi lacrimarum confessus est, ut uocem frequens singultus includeret. paucis interpositis diebus ualeitudinē redditus, post annum fere trigésimum Ecclesiæ sacramenta percepit. Sed ab heresi partim Caluiniana, partim Lutherana abducti sunt quinquaginta. & quanquam ex Anabaptistis rari admodum resipiscunt, non defuerunt tamen ex eo numero, qui cum Catholicis se coniungerent. Collegium conuictorum in tantis urbis periculis non est admodum diminutum: fuerunt in eo perpetuo contubernales septuaginta. Qui uero scholas nostras in uniuersum frequentant, circiter octingenti. Litteræ & pietas pari cum laude iunguntur. Quidam ex his adolescentibus cum in publica platea mendicum misere abiectum offendisset, prehensa manu in ualeitudinariū multitudine inspectate deduxit: & apud eum reliquit argentum. Taceo precandi studium, sacramentorum usurpationem, pœnas ultro susceptas ieiuniaq. quæ huic iuuetuti cum ceteris huiusmodi contuberniis communia sunt. In Societatem duo & viginti, in usq. artiū Magistri quattuordecim sunt adlecti. Societas à ciuibus, quæ illorum humanitas est, ualde amatur, à principibus præsertim uiris ac Senatorijs. quod tum maxime declaratū est, cum in ea perturbatione motuq. ciuitatis templo nostro illata uis est. habitus est enim cum primum potuit ea de re Senatus, delectiq. duo, qui rebus diligenter inspectis ad Senatum omnia referrent.

rent. Non minore nos beneuolentia ciues catholici
 prosequuntur. indicat illorum aduersus hæreticos
 præclara defensio. Parochus è Iudæo Christianus
 factus, venerationem sanctarum imaginum, vt seditio
 sam multitudinem sæpius iam compressam ad noua sa
 cinora inflammaret, varijs modis insectabatur. Ad
 Archiepiscopum re delata continuo ei sacris omnibus
 interdicitur: id vbi hæreticorum vulgus accepit ad pa
 ræciam conuolat frequens, pastoremq. suū qui concio
 ne prohibebatur, valetudinem excusantem vi ferroq.
 ad concionem adigit. Sed conatu depulsi, omni impetu
 ad templum nostrum feruntur, in eoq. armati iruculento
 vultu diuina perturbant. Catholici suscepto
 nostri nominis patrocínio, vim vi repellere, prio
 resq. in hostes dum conantur inuadere, eos cum igno
 minia & dedecore fugant.

TREVERENSE COLLEGIVM.

Vita excessit in hoc Collegio Gulielmus Lymbur
 gus pietate eximia Sacerdos, qui Romæ olim cū
 familiæ nostræ parente atq. auctore vixit. annum ege
 rat in Societate sextum & trigessimum. Is ante quam
 decederet, quamuis afflictissima valetudine esset, no
 xas animi: vt expiaret è cubili surrexit, prædixitq. ei,
 apud quem se expiauerat, horam illam sibi esse supre
 mam, atque ita contigit: mox enim nec opinantibus so
 cijs in Domino conquieuit. Tentata est adolescentiū
 quorundam constantia, qui vel Societate recepti iam
 erant, vel consilium de Societate susceperant. Adole
 scens

scens patre diuite & Senatore natus, eñ ad nòs animũ
 adiecisset, admonitus ea de re pater ab amicis, misit
 qui filium de sententia deiceret. Adolefcens virum
 semper se præbuit, nec vllis terroribus lacrimisq. fle-
 cti, nullis dolis insidysq. decipi potuit. Ad senatum
 delata res est, qui cum Rectorẽ accerseret, Sacerdo-
 tes ad eum missi sunt duo. ij ex prudentia & ætate iu-
 uenis facile probarunt senatui, a se illum, vt domestici
 criminabantur, nõ esse deceptũ. Senatus eorũ oratione
 victus decernit, quam potissimum, ad consequendam
 salutem, viam adolefcens inire velit, id eius arbitrio
 relinquendum: extra limites suos prodire Sena-
 tum, si in ijs rebus, quæ ipsum nihil attingunt, suam in-
 terponat auctoritatem. ita is exitus rei contigit, quem
 adolefcens optabat. Nec minori admirationi fuit cu-
 iusdam fortitudo Pistoris, qui sex ipsos menses pugnã
 matris propinquorumq. sustinuit, cumq. illa eiulati-
 bus lacrimisq. quotidianis, hi spe decoræ coniugis ru-
 dem animum sollicitarẽt, is tamen adeo fortiter insi-
 diosis vel promissis vel precibus restitit, vt non ex hu-
 mili atque abiecta, sed ex generosa ac nobili videretur
 stirpe profectus. Gymnasium auditoribus constat cir-
 citer mille. Conuictorum vero numerus, propter pe-
 silentiæ suspicionem non nihil est imminutus. Ab his
 præclarum spectaculum editum de restituta B. Io. Da-
 masceno manu: quæ res tantum pietatis & admira-
 tionis habuit, vt fletum spectatoribus concitaret. Tem-
 plum constantibus sæpe refertum. Communicantium
 multa millia fuerunt. Puella quædam, quæ ad nos Sa-
 cramentorum causa ventitare consueuerat cum auiæ

defunctæ specie terreretur, quam malum demonem suspicabatur, monita est à Sacerdote nostro, ut aqua se benedicta, & Crucis signo muniret. ea res spectri vires non modo non imminuit, sed etiam auxit. nimirum noxium non erat id spectrum: itaque mulier ut à Sacerdote erat edocta, quid imperet, rogat, paratam se esse opem, quam possit afferre. tum *Ania*, ut certi, inquit, agri prataq. à quibus sunt ablata reddantur. nã eorum duntaxat usum habebat in vita, sed heredes inter se diuisa possidebant ut sua. addiditque ea, quam dixi, *Ania*, ut votiuas quasdã peregrinationes puella susciperet, quas suscipere ex voto ipsa non potuit. quæ cum hæc fecisset, omni illa terrore molestiaque liberata est. Ab hoc Collegio mendicorum more peregrinati sunt multi. qua in re occasio nostris fratribus est oblata aliquid ferendi pro Christo. Tres in hereticos milites inciderunt, à quibus spoliati pallijs & pecuniola domum inanes dimittuntur. Duo alij fame & itinerum labore confecti ad pagum vesperi diuertebant: sed veriti ne ipsi quoque militibus obuiã fierent, per agros ac dumeta ad alium pagum cursu contendunt. eo intempesta nocte cum peruenissent, singulatum ædium fores feriunt, ut vel tanquam inopes exciperentur hospitio, vel de itinere docerentur. Sed quia paganorum vulgus ob excursiones militum erat in metu, aperire fores ausus est nemo: tamen ab uno tandem in suas sedes admissi, aqua fessas vires oleribusq. resciant. Vix quieti se dederant, cum vniuersus pagus clamoribus personat, hostes adesse, intus esse predones. Rustici timore exterriti alij alio in vicinam

syluam cum pecore se se abdunt. nostri quoque ad alios pagos auis & occultis itineribus auolant. cumq; vulgo pro hostibus haberentur, pulsantibus aedium fores, qui responderet, inuentus est nemo. iam dies illuxerat cum omni destituti solatio, porcorum haram festi succedunt. Sed iterum tumultus exoritur, iterum clamor, hostem adesse. nostri ignari sua causa tumultum exortum, ipsi quoque suis rebus valde metuere, pauidique ex hara prodire. Sed pro hostibus comprehensi deducuntur in Arcem. Hic a custodibus vnde veniat, quo tendant, quidue noctu vagentur interrogati, aegre tandem a suspicione, & e custodum manibus sese liberant. Ex hoc eodem Collegio rogatu Parmensis principis, & consilij Regis catholici, missi sunt aliqui, ut noui collegij fundamenta iacerent, Lutzenburgum. ei Collegio Prioratum quemdam Vnseldungensem Rex Catholicus assignauit. Duo ibi sunt Sacerdotes, qui & Societatis & Catholicorum Sacerdotum munera obeunt. Habent conciones, praeter dies festos, singulis hebdomadis ternas. Sic autem amantur, ut cum eos Rector per litteras reuocaret, Gubernator ciuitatis occlusis subito portis, negaret se, uti discederent, permissurum: iccirco enim eos Lutzenburgum vocatos, ut illic tam diu sint, quam diu recens Collegium constituitur; iccirco & aedes & annuos illis redditus ex eo, quem dixi Prioratu, decretos. simulq. ad Visitatorem & Rectorem Treuirensis de ijs retinendis litteras dedit. Nec dubium est, quin si ibi sedes Societas locet, magnum e suis laboribus captura sit fructum: est enim genus hominum maxime ad pietatem virtutemque

propensum, catholicam religionem caste colit, Dei verbum auide arripit. Et cum sit Lutzenburgum Ducatus vniuersi caput, eo adiuto de reliqua tuenda inuandaq. ditione magna spes est.

M O G V N T I N V M E T

Herbipolense.

IN hæreticis abducendis non inutilis consumptus est labor. duodeuiginti sunt abducti. in his quidam affirmavit, se simulac quemdam aspexisset è nostris, multis molestisq. curis cœpisse animo conflictari, ac tum primum de deserenda hæresi cogitare, nec vero ante animo fuisse tranquillo quam sua apud nos peccata confessus est. Alius quinquagenarius cum in extremo vitæ periculo amicorum rogatu Sacerdotè admisisset è nostris, cum eoq. multa de sacro eucharistiæ mysterio contulisset: tandem post duarum certamen horarum manus dedit, et antea et vitæ peccata detexit: Eucharistiam vero ipsam non prius à nostris accepit, quam se hæresim erroresq. omnes depositurum polliceretur. Alius Senatus hæretici metu occulte catholicus quadraginta prope annos hæreticorū communionē vsus erat; Sed cum Moguntiam ad expianda crimina se contulisset, libens ad catholicorum communionem reuertit. rogatus quid eum in catholica veritate in medio nationis prauæ tot annis hærentem retinisset, Quia, inquit, cum semel clandestino catholicorum sacrificio interesssem, cruentam hostiam inter sacrificantis manus aspexi. Quidam dum intestinorum
dolo

doloribus torqueretur, Sacerdotem nostrum de nocte euocauit, eiq. peccata rite confessus, vouit si dolores remitterent curaturum, vt in honorem B. Erasmi sacrificiū Missæ, vbi dies illucesceret, offerretur. vix vota fecerat, cum dolor omnis resedit. Hæc de Moguntino, nam cetera cum ceteris sunt communia, Duo autem ex hoc Coll. in Societatem nostram se dicarunt. Herbipoli diem obiit Ioannes Philenius excellētī virtute Sacerdos, is quam charus esset non modo domesticis sed etiam externis, mæror funeris declarauit. Mulier cum abortum sæpe fecisset, iterumq. grauida horreret abortum, ad Patrem supplex adijt, sui partus infelicitatem misere destens. Pater bono animo esse iussit, fore enim vt filium omnino pareret. quod mirifice cum re congruisset ipsa nobis mulier vaticinij memor exposuit. Præsto etiam fuit nostrorū opera moribundis. Herbipolēsis episcopi suffraganeus eo semper fuit in Societatem amore, vt cum animam ageret, ne tum quidē obliuisci posset nostri: aliquos è Societate dies noctesq. sibi semper adesse voluit, & quamuis ille quidē è B. Dominici familia esset, haberetq. in suo cœnobio satis nobile monumentum, maluit tamen humili apud nos, quam nobili apud suos sepulchro mandari. Hic quamquam multi sunt, qui nostrum ordinem vehementer expetant, vnus duntaxat, isq. magister artium impetrauit. alij vero ad alios sese ordines contulerunt. Multorū domi forisq. confessiones exceptæ sunt: quingenti amplius iam inde à primis annis suorum scelerū memoriam replicantes, animum expiarunt. Triginta ab heresi reuocati sunt, quorum tres inter suos suæ

ministri, vnus autem regressus in patriã, vbi minister
 fuerat, maximam omnibus admirationem attulit, cū
 & constantem se in religione praberet, & opes suas
 pauperibus erogaret. Illud autem contigit admirabi-
 le, in quo pene de heresi triumphatum est. Aedes
 erant cuidam Parocho non procul ab vrbe, siue malo
 dæmonē, siue hominum præstigijs infestæ, narrabat ip-
 se Parochus, domesticiq. propinqui, quicquid erat in
 ædibus magno impetu ad terram affligi, ardentes præ-
 terea faces easq. plurimas in conclauī, quo nulla a-
 spirabat aura conclusas, anhelitu vno restingui, lectos
 cubatibus, puluinos ceruicibus vi summa subtrahi; ple-
 risque domesticorum sic includi fauces, vt præfocari
 viderentur; denique multa & aspectu, & auditu te-
 tra in ea domo fieri solita. Parochus tristis consiliique
 inops, nostros adiit, commemoratisq. quas pateretur
 iniurijs, Sacerdotem aliquem, cuius præsidio tueri se
 posset, à Rectore poposcit. Datum est Vni negotium,
 qui cum ieiunus sub vesperam eo se contulisset, vix in-
 tra limen pedem intulerat, cum ea ipsa quæ audie-
 rat, intuetur ipso cum comite inspectante parieti est
 impacta scutella tanta vi tantoq. impetu iaculantis,
 vt eos qui aderant metu propemodum exanimari. Pa-
 ter omnes bono animo esse iussit, hortatusq. Parochū,
 vt ad expiandum animum se compararet, ipse supelli-
 ceo stolaq. indutus in superiorem ædium partem, vbi
 plerumque tumultuari consueuerat dæmon, ascendit
 Hic vsitatis ecclesiæ religionibus ad dæmones fugan-
 dos adhibitis, cum responsum daretur nullum, nemoq.
 Sacerdotis voce prouocatus adesset, redit ad cohortan-
 dos

dos domesticos, præcipueq. tum ad hæresim abijciendam, tum ad expianda confessione peccata lustratisq. rite sedibus ad collegium non sine magno animorum lucro reuertit: constat enim multos ab hæresi restitutos Ecclesiæ, & ædes illas omni superiore molestia, ut restatus est postea Parochus, liberatas.

SPIRENSE, ET FULDENSE.

Spiræ confessionum per utilis opera fuit, auditiq. sunt hæretici quattuor & viginti. Auditorū è Gymnasio numerus non magnus ille quidem est; Senatus enim seuerissima lege cavit, ne quis quemquam e nostris auditoribus tecto recipiat, nec tamen defuere, qui cum educarentur in hæresi contemptis præceptoribus suis ad nos confugerint. Religiosi etiam quidam Senatus iussu de habitatione depulsi maluerunt pernoctare sub dio, quam disciplina nostra carere. Est Spiræ domus quædam ad sustentandam discipulorum inopiam à maioribus constituta: sed eius contubernij disciplina labefactata, cum Spirensi Capitulo Episcopus egit, ut in Seminarij formam redactum nostrorū curæ fideiq. committeretur. Itaque litteris ad P. Generalem datis duos, quos ei seminario præficeret, impetrauit. Aluntur in eo huius Diœcesis adolescentes duodecim. ij quanquam sacris non alligantur, eo tamen fere propendent omnes, ut profanis rebus curisq. posthabitis vni Deo famulentur & vacēt. Data sunt hoc anno spectacula duo. alterum Christi corporis ferijs. alterū in anniuersaria instauratione Gym-

nasij. Nam cum ad hanc renouati Gymnasij celebritatem tum Ecclesiastici, tum iuris consulti Societatis amantissimi accedere soliti sint; ut utrisque consulere tur, permouendi fuerunt B. Iuonis spectaculo, qui & civiles tractauit causas, & Deo se praeipuo quodam pietatis studio dicauit. Itaque huius Beati liberalitate permoti complures largas in egenos discipulos elemosynas contulerunt. Prior actio eo spectabat, ut fides, quam de Eucharistia catholici profitentur, a vetustissimis Ecclesiae doctoribus sanciretur. Auxiu rei celebritatem frequentissimus Spirae conuentus ex omnibus Romani imperij legatis. Hic mirum quam disrumperentur haeretici, ut etiam pro concionibus continere se non possent, quin praecalam de Eucharistia opinionem, e suorum mentibus quantum in ipsis esset, euellerent, admonerentq. magno tum verborum apparatu, tum dicendi studio, ut hominum, qui Iesuitis adhererent relicta doctrina, purum ipsi Dei verbum amplecterentur. Sed ab haeticis non semel exagitati sumus. Alius praecipuus haeticorum minister dederat viro graui sibi que familiari quaestiones aliquot, quas expediendas obijceret nostris: eas nostri facili negotio cum dissoluissent, & ille iterum ac sepius nostrorum responsa conaretur infringere, demum qua in arte differendi peregrinus esset, ostendit. nam ut cetera taceam, ingentem argumentorum numerum ex libro quodam Patris Gregorij de Valeria, qua ille confutandi gratia collegit, descripsit ad verbum, eaq. ad nos homo minime malus mittere non dubitauit, vel quia eo nos forte carere libro, vel quia qua esset eius libri

libri sententia fugere existimabat. Sed ei in hanc fe-
re sententiam responsum est: nos argumentorum vel
copiam vel subtilitatem, quando ea è Gregorij nostri
scriptis appareret esse translata, minime admiratos
nec dubitare, quin apud eundem, quemadmodum
ea conuelleret, reperiret: Quod si eo forte libro care-
ret, à nobis eius copiam libentissime factum iri. his ille
perlectis quasi de caelo tactus animo sic concidit, ut
perpetuo hiscere iam non audeat. Spiræ duo ad Socie-
tatem se aggregarunt. Tres autem Fuldæ. Sed in Ful-
densi collegio ad cetera benefacta illud accessit. quod
coactis ineunte anno mendicis, tum est habita cohorta-
tio, tum eleemosyna per pios homines distributa. Ab
hæresi sunt absoluti complures, institutaq. Euchari-
stie nomine supplicationes ad confirmandos contra hæ-
reticorum perfidiam Catholicos. Gymnasy nomen a-
pud Lutheranos quoque est in honore. addita est sex-
ta quædam schola, ubi præter literarum doctrinam
ipsis etiam hæreticorum filijs christiana traditur disci-
plina, aliq. Lutherani parentes ex alijs scholis huc
suos liberos mittunt. Auxit existimationem Gymna-
sii auditorum in fide constantia, quorum exemplo fa-
ctum est, ut religio catholica ipsis quoque probarè cœ-
perit aduersarijs: vident enim adolescentes solo inter-
dum pane contentos ab omni obsonio temperare po-
tius, quam cōtra religionis imperium carnibus vesci.
Puer decimum agens annum cum minis blanditijsue
nullis adduci posset, ut vetitas per Quadragesimam da-
pes attingeret, effecit ut eius quoque Lutherani parē-
tes ab adipatis mensis carnibusque discederent. In-
soda-

soda-

sodalitate Dei Matris par exercitatio virtutum. Cum a
sodalibus quis effertur, eius funus magno pietatis ex-
plo reliqui curant. Quidam ex his, qui vita excefferant,
adeo rerum omnium inops & nudus erat, ut eius ma-
tri ne ad inuoluendum quidem cadaver suppeteret
linteum. Sodales quicquid ad honestatem funeris per-
tinebat, id omne curarunt inter ducendum funus illud
accidit periucunde, quod cum hic, ut dixi, per honorifice
efferreretur, celebri comitatu facibusque permultis: com-
modum efferebatur haereticus nulla funeris pompa,
nulla Cruce, nulla denique ceremonia, quasi canem di-
ceres pecudemue efferi non hominem. id dum Luthe-
rani conspiciunt, repente suo abiecto funere ad sodalis
funus cum reliqua multitudine conuolant. ea res pleris-
que risum, non nullis etiam stomachum mouit, sed ta-
men facile indicauit Catholicae veritatis quanta sit
vis, cum ipsos quoque aduersarios suae vitae perfidiaeque
iam pigeat.

HEILIGENSTADIENSE ET
Molsheimense.

Heiligenstadij tres se Deo in Societate dicarunt.
Crebra hoc anno fuit Sacramentorum admini-
stratio. Eucharistia tribus amplius millibus distributa
est, qui numerus in tanta haereticorum multitudine
non est exiguus. Nec minor Confitentium numerus,
qui vel e vicinis pagis oppidisque, ut nobis potissimum
confiterentur, aduenerant. inter quos integrae fere sa-
miliae, quae se suis Parochis credere non audebant. Ex-
hæ-

hæreticis quattuor supra viginti ad Ecclesiam Catholicam redierunt. quorum vnus sexagesimum iam annum sua dogmata pertinaciter defendebat. Actæ sunt comediæ duæ, altera de filio prodigo, altera De B. Magdalena Pœnitentia; vtraque lacrimas ijs, qui spectabant, expressit. Ad Magdalena pœnitentis actionem non modo frequens ciuitas, sed è vicinis etiã pagis confluxere permulti. Hic illud admiratione non caruit, quod cum pridie ingens aquarum vis decidisset, & inter agendum præcipites imbres singulorum capitibus immineret; ab omni tamen iniuria actores fuerunt immunes; vt diuino consilio factum videatur, vt quoniam ad reuocandam auitam religionem hæc spectacula referuntur, eorum celebritatem pluuia nõ fœdarent. Miles dum ea, quæ ad Lazari sepulchrum gerebantur, irridet; repente animo viribusq. deficiens in terram misere lapsus est, tandemq. vix rediens ad se se spectaculo excessit. Femina multis inquinata peccatis desperatione veniæ saepe se in amnem præcipitare constituit. at dum præclaram Magdalena pœnitentiam tacita spectat, ipsa quoque spe concepta veniæ ad Pœnitentiam adducta est. Crebò in vicinos pagos excursus est non sine multorum salute fructuque. Multæ auditæ sunt Confessiones, præsertim vbi vel rarus fuerat audiendi vsus vel perperam audiebantur à Parochis. nam cum superioribus temporibus Parochi binos ternosue simul sua quemque peccata confitentes audirent, admirabantur postea nostrorum audiendi rationem, qui non vno pluribus singillatim operam dabant. Sed quæ sit apud hæreticos Societatis opinio

nio

nio facile illa declarant. Non longe distat Molhusii oppidū, ubi concionatores heretici quasdam suis pre-cationum formulas præscribent, quibus triplicem à se hostem propellerent, Turcam, Romanum Pont. & maxime omnium Iesuitas. Alius eodem in oppido de grege ministrorum scriptum quoddam germanicis contextum rythmis in vulgus dedit, quo probare conabatur, se reliquosq. Lutheranos veros esse Iesuitas, non autem eos qui ab Ignatio Loiola orti dicerentur: nosque nominatim perstringens mirifice sibi alijsq. Lutheranis de hoc nouo nomine gratulabatur. aucupatus est ille quidem alieno nomine gloriolam aliquam, sed ignominiam reportauit: notata est enim à sapientibus hereticorum leuitas, quod cum varijs se ante nominibus appellassent, ad extremum nomen nostrum quod paulo ante probris maledictisq. prosciderant, vt honorificum & gloriosum sibi vendicarent: vt iure optimo quicquid in Iesuitas ante dixerant, scripserant ue, id totum in eos novos Iesuitas quadrare aptissime videretur. E Mollheimensi Collegio quattuor sese adiunxerunt ad nos nostris vsibus satis apti. Schola & si proximo anno propter pestilentiam dilapsa iam erant: hoc anno, impari quidem numero, sed tamen non exiguo restituta sunt.

CONFLVENTINVM COLLEGIVM
& Residencia Paderbornensis.

Confluentia instituta est nostris auctoribus in præcipua ad Christianæ explanatio doctrinæ: quam
quam.

quamuis inusitata esset & noua; habuit tamē progres-
sus opinione maiores; ad ea tam multi uenitare cepe-
runt, ut eos locus quantumuis amplius excludat. Sa-
cro cōiuiuo excepti sunt bis mille amplius, numero du-
plo maiore, quam anno proximo; & quidem è nobili-
bus diuitibusq. Scholas quamquam & bellici tumul-
tus, & annonæ difficultas, & pestilentia grassantis in-
solentia retardare poterant; eæ tamen celebratæ sunt
auditoribus supra ducētis: singulari autē beneficio Dei
factum est, ut cum integras pestilentia familias easq.
multas absumpserit, ad nos tamen non pertinuerit. Iā
communia & quotidiana ne ab huius quidem Collegij
socijs prætermissa sunt. Ciuis criminis nescio cuius no-
tatus infamia, idq. iniuria in animum induxerat eam
notam ferro delere: sed à Sacerdote nostro placatus
& ulciscendi cogitationem abiecit, & peccata rite con-
fessus Christi corpus accepit. Matrona bonam partē
suarum fortunarum Collegio legauit. Alij alijs donis
muneribusq. templum nostrum locupletarunt.

Paderbonam missi sunt aliqui. quorum fructus is
est potissimus, ut in ijs oris catholica stet religio, & à
reliqua dicecesi hæresis arceatur. Vbi uero barbariem
hanc ueteris Saxonie populus exuat, & Lutherana
purgetur ab hæresi, tum demum spes omnis erit reli-
gionis catholice prorogandæ: sic enim ædis maximæ
clerus nostrorum aduentu & concionibus excitatus
est, ut quamuis prouinciæ caput sanum non sit; quid-
uis tamen perpeti malit, quam ijs assentiri, qui noua
dogmata nouasque religiones inducunt. Nuper noui
Canonici cum in comit ijs prouincialibus Fidem eiu-
ra-

re Catholicam vrgerentur, non modo tantam maculam in se suscipere noluerunt; sed etiam à pseudo Episcopo, vt concionatores hæreticos eiecturum se ex vrbē reciperet, extorserunt. Fuerunt Paderbone sex, Sacerdotes duo, Magistri totidem, qui laicos quidem & populari, non tamen indecoro docent ornatu, eodem scilicet quo reliqui praeceptores externi. Hi cū à docendo destiterint, in eorum locum nostri succedent. quamquam etiā nunc docēdi potestas facta est.

PROVINCIA SVPERIORIS

GERMANIAE.

Vnt huic Prouinciæ collegia octo, Do-
 mus Probationis vna, socij fere cen-
 tum ac nonaginta. Ingolstadij qua-
 draginta duo. Dilingæ sex & viginti.
 Monachij vno minus. Austæ duo &
 viginti. Landspærgæ fere viginti. Oeniponti Lucernæq;
 in singulis collegijs quindenarij, in reliquis item duode-
 narij. Societati nomina dederunt vndecim. Obiere tres.
 Dilinganum Gymnasium cum alio auditorum genere
 nobilitatur, tum cœnobitis compluribus. ab eis non mi-
 nor ad virtutem, quam ad litteras fit progressio. Do-
 mum cum reuertuntur cœnobiticam disciplinam, quæ
 propemodũ iam interijt, suo exemplo studioq; restau-
 rant. Confessiones vt in tali loco non infrequẽtes. duo-
 de triginta ab hæresi reuocati sunt. Exercitationibus
 spiritualibus operam dedere cum alijs, tum cuiusdã cœ-
 nobij Abbas, aliq; cœnobitæ nonnulli. Duo harum me-
 ditationum beneficio ad Societatem se transtulerunt.
 Ingolstadij duodeviginti ab hæresi recesserunt. Confi-
 tentium numerus pro loci ciuiumq; natura satis ma-
 gnus. E sodalitate Dei Matris vberes interdũ fructus
 colliguntur. Sodalium admonitionibus quattuor hære-
 sim eiurarunt. Monachij vero septem & viginti.
 Mulier in ea vrbe cum propter pariendi labores in di-
 scrimen vitæ vocaretur, nostris confessa, sacrisq; agnis
 communita cereis liberata est. Tres sedis Apostolicæ
 Nun-

Nunciij Collegium cum perhumaniter inuisissent, vnus ex ijs, vt ab aula strepitu liber esset, dies aliquot apud nos fuit. Bauaria dux cum rebus nostris semper fauetum nuper templum nobis opere magnifico extruendum curauit, ad eamq. rem multis scutatorum millibus ædes emit. Aprili mense Felicianus Episcopus Sedis Apostolicæ nuncius solenni ritu, ceremoniaq. presentibus Bauaria principibus, nobilitateq. permulta, primum lapidem iecit. Adolescens Iudæus duos & viginti natus annos communi omnium gratulatione in ipsa Gymnasii aula baptizatus est. Huic miras sæpe Dæmon struxit insidias: & quo magis vrgebat ille baptismum, eo hic impugnabat vehemētius: nudum pene de nocte eiecit ex ædibus; interdum etiam fauces illi premerere, non nunquam visis eum spectrisq. terrere; vt de mente illa deiceret, consuevit. vultus dæmonis adeo fædi, vt negaret adolescēs, par em vllum sibi videri ijs imaginibus cruciatum. Pridie eius diei, quo baptismate lustrandus erat, quoniam eo demum die de victoria dæmonis agebatur, multo eum vehementius inuidus hostis exercuit, ita vt is ne à pluribus quidem contineri loco posset. Vt autem vi baptismatis Christi mēbrum effectum est, continuo fractus & debilitatus est dæmon. Oeniponti nouē ad Catholicos reuerterunt. Matrona dū concionibus interest armillam multi pretij sibi ipsa detractam Christo temploq. dicauit. Lucernæ ab heresi sunt abducti non pauci, in vsq. vnus, qui viginti amplius annos populum Zuingliana peste cōtaminarat. Illud etiam in ea vrbe præclare gestum. Cappucinatorum familia cum suas ædes hoc anno pri-

num Lucernæ locasset, multaq. illi propter nouum in his locis & insolens viuendi genus perpessi essent; nostri dederunt operam, vt nihil illi ad sustentandam vitam desiderarent; actumque postea cum ditioribus, vt pro suis quisque opibus eorum sustentent inopiam.

Landspærgæ Virgo quædam erat dicata Deo, nostrisq. peccata confiteri solita, ea desperationis stimulis agitata, à malo dæmone putabatur obsessa, cuius etiam vi non nunquam aliqua diuinabat: quo in genere contigit aliquando, vt cum aliqui de nostris abessent venientes biduo ante prædiceret. quo magis eorum appropinquabat aduentus, eo magis furebat: Nostri nihil sibi prius faciendum rati, quam vt ad confessionem virginem hortarentur, ægre tandem impetrarunt, vt confiteretur: Confessionem subita tranquillitas consecuta est.

In Friburgensi Collegio vix initio sex septemue, ipsi quoq. natalitjs Domini ferijs sacra mysteria capiebant: Nunc Dei munere sexcenti circiter numerati sunt. Vna hebdomada sacra duo millia amplius hominum per confessionem animu expiarunt. hæretici ad catholicos aggregati sunt sex & quinquaginta. A Senatu porro nostris concionibus impetratum, vt sacrosancta Eucharistia maiore cum veneratione posthac deferatur ad ægros. Augustæ collegij opus vna cum templo quantumuis ingens & amplum, perfectum est. Qua in re maleuolorum conatus, qui propter inuidiam impedimentum ac moram conabantur inferre, Deus irritos fecit. Annum à Romano Pontifice restitutum incredibile est quam indigne ferant hæretici, eiusq. rei

K aucto-

auctores nos potissimum dicunt. excitavit ea res fre-
 pitus insanientis vulgi affixæq. sunt ante Curiam li-
 teræ minaces, quarum ea erat sententia, nisi nostri ex-
 turbarentur ex vrbe, nouumq. Kalendarium à Magi-
 stratu promulgatum antiquaretur, pacem in ciuitate
 fore nullam: verum Dei ope illorum artes & consilia
 ad nihilum reciderunt. nam catholica religio Christo
 iuuante contra hæreticorum perfidiam sese tutatur
 egregie: Ab hæresi autem aliquos sibi semper adiun-
 git. Hæreticus concionator cum contra supplicatio-
 nes, quæ ad sacra loca pie à catholicis instituuntur, ver-
 ba fecisset; Sacerdos noster, dum in æde maxima con-
 cionatur, populum ad retinendam supplicationū con-
 suetudinem adhortatus, in supplicatium reditu
 certo se concionaturū dixit in loco; factum-
 que est, vt magno cum hæreticorū
 dolore, septem amplius homi-
 num millia in supplicā-
 tium speciem cū
 vexillis can-
 ticis-
 que reduce-
 ret.

147
P R O V I N C I A

F R A N C I A E.

Vnt in hac Prouincia domicilia septē, socijque ducenti circiter ac viginti In Professa domo Parisiensi duodeviginti. In collegio vero duo & sexaginta. In Mussipontano quattuor & quinquaginta. In Verdunēsi, cui probationis domus adiuncta, est duodequadraginta. In Bituricensi viginti duo. In Niuernensi quattuordecim. In Augensi duodecim. Ad Societatem venere viginti obicere quattuor.

Auctus est Auditorum numerus in Parisiēsi Gymnasio è nobilitate præcipua: ventitat tum Caroli Regis ix. naturalis Filius, tum comitis cuiusdam liberi, qui quondam primos inter hæreticos familiam ducebat. Præclare autem à Deo comparatū est, vt qui multos iam annos omni ope Societatem exturbare tentarant, nuper dimissis ob pestilentiam scholis valde doluerint, cum Gymnasio nostro dissoluto, reliqua etiam Collegia suis auditoribus caruerunt: neque prius instaurata sunt illa, quam hoc quasi signo dato intermissa studia reuocauit. quo tempore tanta auditorum frequentia subito fuit, vt nullum intermissionis vestigium appareret, itaque numerantur in præsentia auditores mille circiter ac ducenti.

Mussiponti dum in administrandis sacramentis opera ponitur, quidam ex capitis dolore cum amisisset

R 2 aspe-

aspectum, peccatorum confessione (quod vnus suo malo putabat esse remedium) pristinam lucem reuocauit. Ex prima nobilitate vir potens vna cum familia vniuersa sese item apud nostros per confessionem expiauit, sponditq. nullos se hæreticos in sua ditione laturos, nisi ad fidem sanitatemq. redierint. Vnus qui ex hoc collegio missus est opera, sexaginta circiter patres familias hæresim eiurarunt. Vxor hæretica, quæ cum viro sextum iam & vigesimum viuebat annum, cum à Dæmone torqueretur, quod de relinquenda hæresi cogitaret, nostrorum suaj palam damnatis erroribus liberatur.

In Probationis domo, quam cum Verdunensi Collegio diximus esse coniunctam, ad omnem virtutis laudem nauiter incumbitur. Nec desuere, qui multis difficultatibus obstructum Societatis aditum magna animi constantia sibi patefecerint. In his vnus cum ad Societatem contenderet, domum à parente retractus, duosq. menses tanquam in custodiam inclusus, clam inscijs omnibus nullo comite, nullo viatico, mendici ritu victum queritans se dedit itineri; cuius incommodis octo dierum curriculo superatis, pallioliq. erepti à milite iactura facta, tandem ad hanc domum, vt in optatum portum peruenit.

E Bituricensi collegio vicinũ ad oppidum, quod ex omni pene hæreticorum fece constat missi sunt multi, in eoq. complures in fide nutantes confirmati. Niuerni pestilentia grassante destinatus est vnus, qui agrotantium animos vitasq. curaret; is tanta diligentia ac charitate eo functus est munere, vt non solum Eccle-

siæ sacramenta contaminatis pestilentia hominibus ministrarit, aut eos concionibus priuatissq. colloquijs confirmarit; sed multa etiam instituerit salutaria, quibus & diuinum numen placaret, & in eorum animis studium pietatis accenderet. multas furandi expilandiq. causas ademit, discordias sedauit, ac ne quid ægrorum curationi deesset, omni ope prouidit. Quæ quidem dum gereret diuinam erga se benignitatem nõ obscuris sensit indicijs; nam quamuis in eo munere multos iam menses quotidianis periculis vitam obijceret, numquam tamen eum attigit pestilentia. Repertiq. sunt, qui eius admonitu, signo crucis quaqua pestis tetigisset, expresso, leuationem morbi subito senserint.

Augi magna vis consuetudinis est. Mulier quæ ex mortuæ filie dolore in morbum ac phrenesim inciderrat, à nostro Sacerdote primum obiurgata; deinde confessione expiata, nec non cœlesti cibo refecta ad sanitatem corporis mentisq. reducta est. iisdem curationibus sanata mulier, quam cum malo dæmoni iratus parens deuouisset, ab eo grauissime vexabatur.

Diepa mariimum oppidum Augo distat passuum millia sex. Hic catholicorũ pueri ut à Sacerdote nostro docti sunt, Catechismum publice cantant, quibus & paruuli hæreticorum filij vel inuitis parentibus se interdum aggregant. quo in oppido illud etiam memoria dignum accidit, Infans adhuc mammas appetens clara voce clamitasse dicitur, Missam, Missam eamq. re admirata mater hæretica, puerum ad catholicorum templum detulisse, concioniq. quæ tũ forte habebatur interfuisse, mox reiecta hæresi fidem Catholicam su-

Restitutum est Augi sodalium vetus eorum, qui, quos pestilentia confecisset, efferrent. ex eoque numero peculiari quadam Dei providentia (id ceteris admirantibus) infectus est nemo. Discipulorum numerus, quāquam eadem morbi lue diminutus erat; mox tamen restitutus, auctus est ad trecentos, adiecta que quarta quaedam in Gymnasio schola. Exceptus est Dux Guisius, is qui Collegium in hac vrbe constituit, tum versibus, tum dialogo: quæ res humanissimi Principis animum satis sua sponte propensum mirifice erga nos inflammavit: Miratus autem nostram in ædificando sedulitatem, quicquid ad eam rem necessarium fuit liberaliter impertivit. Aedificij vero prospectum ipse, tū Borbonius adeo sunt deletati, ut hic paucis post diebus Rhotomagum ad iacienda fundamenta contenderit.

PROVINCIA ¹⁵⁸
AQUITANIAE.

Habet in Aquitania Societas Collegia
quattuor, socios centum & sex. Bur-
degala quidem quattuor & triginta.
Rlutene septemdecim. Octo Mauria-
ci. Tolosa reliqui. Quinque migra-
runt e vita. Recepti sex & viginti.

COLLEGIUM TOLOSANVM.

Cepit & hic Societas e suis laboribus satis vbe-
res fructus. Recepti hoc anno tredecim, quorum
in plerisq. constantia satis indicat, quantum virium bo-
nitas diuina suppeditet ijs, quos ipsa vocarit. Quidam
parentibus natus haereticis cum esset admissus, pater
rigente hyeme Tolosam venit, & ad oppidum proximi-
mum, quo filius concionatoris comes missus erat, ex-
currit: quem vt e concione redeuntem offendit, mul-
tis eum modis a proposito reuocare conatur; matrem
narrat contracto eius causa morbo iacere in lecto mo-
ribundam, hortatur ne se tanto parricidio inquinat, si
matrem, quam sua praesentia releuare possit, sui desi-
derio confici patiatur. haec & id genus alia ad mollien-
dum adolescentis pectus versutus pater excogitabat.
Sed cum ita nihil proficeret, a lenocinijs conuersus ad
minas, quem deterreri potuisse putat, multo magis in-
suscepto consilio confirmat. Quamobrem Tolosam re-
gressus

gressus supplicem libellum dat senatui, ubi & nostros
 & nutritium adolescentis accusat, quod ab hoc filius
 catholica religione institutus, ab illis etiam esset ere-
 ptus. Senatori mandata res est, qui adolescentis explo-
 rata constantia, cognitaq. Patris impietate, indignum
 tali filio talem parentem iudicauit. Itaq. nunc in So-
 cietate dat operam, ut tanto digniorē cœlesti patre se
 reddat, quanto is est dignior, cui vniuersa deseruiant.
 Nec minus se præbuit virum alius quidam adolescēs
 qui cum de nostrorum consilio significasset parentibus
 nihil sibi ad Societatis aditum præter ipsorum volun-
 tatem desiderari; parentes eum continuo in Collegiū
 quoddam, cui externi præsunt abreptum, eius loci mo-
 deratori tradunt, ut de sententia deducat. Adolescēs
 diu multumq. quæ euaderet, commentatus; tandē post
 dies aliquot euolauit. quo eius factō delectati paren-
 tes tanto eum Societati dedere libentius. Alius cum
 potestatem à suis vitæ in Societate degendæ extorque-
 re non posset, consilium cepit discedendi Burdegalam,
 sed retractum ex itinere milites reducunt in urbem
 & in Collegium Squillanum intrudunt. Mater quæ
 sæpe filium ob hanc causam execrari solita erat, mal-
 leq. se niebat non genuisse, quam Iesuitam aspiciere, dū
 e villa reuertitur, equo in terram excussa, crura con-
 fregit. quo casu non ita multo post exanimata, in om-
 nium sermone reliquit, quam merito plecteretur à
 Deo, quæ à religione filium conaretur auertere. Tem-
 plum pœnitentibus satis frequens, Duodecies mille
 & sexcentæ confessiones dicuntur exceptæ, vniuersæ
 vitæ septem & nonaginta. Hæretici etiam ad sanam
 Chri-

A Q V I T A N I A B. 152

Christi doctrinam traducti, in ijsq. vnus in ade nostra
heresim abiurauit. idemq. fecere sexdecim latrones
insignes, & duces hereticorum coram circumfusa
multitudine cum capite plecterentur. & quidem ea
pietatis dolorisq. significatione, vt non paruam sibi
ex eo beneuolentiam & existimationem nostri colle-
gerint. Miraculi instar fuit, vt qui innumeros pene
Monachos & Sacerdotes necassent, Sacerdotem no-
strum cui consitebantur, tam subito tanto amore com-
plecterentur. Inter eos quidam, cuius erat præter cæ-
teros nobilitata crudelitas, non modo viatoribus sed
etiam urbibus, vt qui iam castra inuaserat, formidini
erat. Huic quanquam pro scelerum magnitudine mi-
nutatim concisa sunt membra; tanta tamen æquitate
animi atq. constantia eos pertulit cruciatus, vt nul-
lum prorsus doloris signum proderet indecore.

B V R D E G A L E N S E.

B Vrdegale, vt a domesticis ordiamur, vndecim in
Societatem cooptati sunt. Obijt magna cum lau-
de Carolus Ferronius, qui e Burdegalensibus primus
ad nostrum numerum se adiunxit, cuius cum vita om-
nis in Societate laudabiliter acta, tum vero extrema
vitæ clausula ad exemplum maxime profuit: qui ne-
tum quidem cum lento quodam morbo tabesceret à la-
boribus conquieuit, nec prius ad cubile cōcessit, quàm
vires eum animaq. deficeret. Cū vero propius acces-
sisset ad mortem, integris semper sensibus de diuinis
differens rebus inter pia colloquia placide obdormi-
uit.

uit. Celebre fuit hoc anno Gymnasium auditoribus mille ducentis, quorum sæpe non minor est ad litteras quam ad virtutem pietatemq. progressio. Mulier egestatis impatiens suum necabat infantem, cum ab uno de discipulis nostris eoq. pene puero minis & increpationibus ne id faceret, deterrita est. Alius ex eodem numero adolescens venientem ad se intempesta nocte mulierem, ne pudicitiam eriperet, in clamato IESU nomine, illico eam ut immane monstrum abegit. Nec vero minus frequens est templum. Confessionum autem non vulgaris utilitas fuit. Cuius diu noctuq. vel inter cœnandum atq. in ipso vicinorum conspectu agitabatur à Dæmone, & quanquam intra domesticos parietes oclusis ianuis se contineret, proiectis intro lapidibus terrebatur, nemine comparente. rem ille cum detulisset ad nostros, expiatis vna cum familia peccatis, caelestiq. pane suscepto, omni superiorum dierum molestia liberatus est. Quadrima cuidam rustico filia erat, quam vnicam vnice diligebat, ea cum in morbum incidisset macieq. in dies conficeretur; parens omnibus ante remedijs frustra tentatis Ariolum consulit. Is ad certam diem reuerti iubet: paret ille, & ut adsit ad conditum diem iter ingressus; ecce tibi intersyluam & patentes campos tanto horrore perfunditur, ut sui met miraretur: Sed salutari crucis signo fit repente tranquillior. cum longius progrediretur ecce nouus horror antecedente maior, clamoresq. cie re cum vellent vocem amisit. ergo institutum iter deserens, domum redit: in reditu dum pontem traiecit ea denuo consecuta est animi corporisq. turbatio, ut nec

vocem ullam edere, nec signum Crucis sibi posset im-
 primere, humoq. excitatus, suspensus sibi videbatur
 in aere. cum ad sese redisset domumq. reuertisset, om-
 nia, quaqua se verteret, formidabat; ac subinde à si-
 niſtro latere, vnde ei spectra quaedam obijciebantur,
 retorquebat aspectum; nec ante terroribus factus est
 finis, quam suum apud nos animum confessione purga-
 ret. Eadem ratione mulier è terroribus vmbrae cu-
 iusdam, quae priorem se dicebat esse marium, quaeque
 eam deijcere volebat è lecto liberata est. Ne noxijs
 quidem morteq. mulctandis nostrorum opera defuit.
 In his scribæ quattuor ob corruptas tabulas morti ad-
 dicti vnum è nostris euocarunt: quidam autem ex
 ijs caluinianam cœnam cum popo scisset, iussus est à pa-
 tre prius prandere, quam cœnam sumere; erat enim
 instructum paratumque prandium. Prandij finem co-
 hortatio Patris excepit, quae ad expianda per confes-
 sionem facinora tres induxit. quartus, vt æquiore
 animo socios post confessionem vidit, tum etiam ad fe-
 rendam mortem alacriores, ipse quoque, & sociorum
 & Patris hortatu, confessionem suam instituit, eam-
 demq. quoniam quaedam illi exciderant, iterauit. Ve-
 nio ad ea, quae palam cum hæreticis gesta sunt, & vt
 pauca de multis commemorentur; in concionibus om-
 nes hæreticorum latent insidiae, hoc potissimum vtun-
 tur præsidio ad capiendos simplices. cum in pago pro-
 ximo infra urbem concionatorem suum haberent, ne-
 quaquam eo vno contenti, alterum supra urbem in
 alio pago extorserunt à Rege, vt nimirum propter ac-
 cessum & recessum maris octauo quoque die ad alte-

rum pagum mane traucere, & a prandio redire comode possent. Missus est igitur eo frequens Sacerdos magno scilicet rusticorum rogatu, ut quoniam Catholici in eo pago sunt omnes, ad conseruandam religionis integritatem id saltem haberent præsidij. Et est sane mirandum plebs illa agrestis ac plane rudis, quanto odio insectetur hereticos. Iesuita ut ferebatur esse venturus, tanta illuc e diuersis locis hominum multitudo confluit ut eam vix templum ac cæmeterium caperet. Ex eo tempore è re catholica visum est ut quoties eo concessissent heretici, toties vnus mitteretur è nostris. Disrumpuntur quod ne vnus quidem ad suas hereses pertrahant, eiusque rei causam in nos conferunt, queriturq. saepe minister pro concione de suorum paucitate fidelium; sic enim sese appellat, nec dubitant nos palam orationis libertate perstringere. Burdegala domum emerat Hæreticus quidam, quam extrinsecus elegans Dei matris nobilitabat effigies. Quid non tentauit ut eam amoueret? modo monachis quibus cum conuenerat dicebat esse donandam, modo certo templo dicendam, denique parietem uaser homo deturbat, ut nouum construat; non quidem parietis ducendi sed signi reuellendi consilio: Catholici apud quos vnus è Societate concionabatur, rem deferunt ad senatum: actaq. sedulo causa, publico iudicio effigies illa multo quam antea restituitur elegantior. Ex heresi qui emerferunt dum pristinum statum cū præsentibus conferunt, prædicant se vel ipsa tranquillitate animi quæ è sacramentorum usurpatione consequitur, tanto magis in religione firmari. Vnius præcipue fuit ab heresi

res; discessus illustris, qui antequam sanus esse cœpisset, quoniam doctrina & eruditione pollebat, omnem Calvinianorum insaniam facile superabat. is & philosophum se profitebatur & Theologū; fuerat in Germania, fuerat Gebennæ in hæreticorū cœno atq. colluuię, nec satis habuit animū suū prauis opinionibus infecisse, nisi huc profectus alios quoq. multos inficeret. fuit ille quidem Calvinianus, sed multis capitibus egregius discipulus à magistro suo Caluino dissentiebat. quod ubi senserunt hæretici, nefandorum scelerum reum faciunt; comprehenditur, in carceremq. conijcitur: sed suam ipse causam in senatu sic egit, vt se eximeret à calumnia. Nostros autem sibi in carcere ante negatos accersit, usq. quattuor de præcipua religione quæstiones ad expediendum proponit. disputat ipse principia aliquantulum, sed patris se monentis rationes vt audiuit, vix fletu temperans ad detestandam hæresim se se parat, nostrorum apud Deum suffragationes postulat. ac ne multa, diuinitus factum est, vt iam suorū peccatorum memor, & antea cævitæ dolore saucius, reiectis hæreticorum machinis, qui clam palamq. hominem impedire conabantur coram Archiepiscopo antearam maximam maximi templi eleganti oratione hæresim eiurarit, fidemq. ex præscripta a Tridentino concilio formula solenni ritu professus sit.

RHVTENENSE, ET MAVRIACENSE.

R Hutenessis Collegij scholæ septingentis circiter auditoribus constant, & cum multi de Societate

te

te iam cogitant, tum duo tantum in præsentia recepti, ceteri in aliud tempus reiecti sunt. Milliacenses pueri (est autem Milliacum hæreticorum vrbs) hæreticis or ai parentibus discendi causa quam primum ad nos se conferunt. A parētum religione semel auulsi, non modo vt sint Catholici enitūtur, sed etiam vt Christi consilia in cænobijs sequantur vehementer optant. vocati in suorum ministrorum concilium parentes, publiceque, correpti, quod suos ad nos liberos mittant. audacter libereque. professi sunt, nolle se committere vt liberam filiorum voluntatem in eis rebus, quæ ad religionem pertinent cogant, si eos Catholicorum disciplina delectet, eam sane sequantur, liberum esse cuique. religionem quam optimam putet, amplecti. Quodam autem in oppido cum quidam noster conciones haberet, confluerunt illico Milliacenses ciues, factumque est vt in ipsa Milliacensi vrbe, libere Missæ sacrificium offerretur; cum quidem diuino quodam numine afflati pueri, hæreticis (vt dixi) nati parentibus cateruatim veniant ad Missam, tanta cum pietate ac studio, vt è parentum domibus sese inuicem euocarent. Et quamuis interdum ab eam causam ministrorum iussu plectantur; constanti tamen animo negant se ab audiendis sacris abesse posse, neque. vllis terroribus minisque. cedunt.

Mauriaci non modo domi habitæ sunt, sed etiam in hæreticorum finitimis oppidis conciones, ex quibus is consequutus est fructus, vt hæresim multi reiecerint. Sedata sunt etiã iræ discordiæque. persepe. quarum vna tanto cum odio duos inter nobiles extitit, vt nulla alia ratione nisi duello sedari posse videretur. iamque. ex vtraque. parte
fami-

familiarium facta manu veniebat ad arma, cum pater è nostris alterum inimicum alloquutus docuit quam nefarium esset id genus pugnae, quamq. à Christianis institutis abhorrens. ea cohortatione rem, Deo iuuante, cõposuit. Gymnasia auditores tribus distincti classibus fuere quingenti. Cum autẽ studia litterarum anniuersaria consuetudine reuocarentur, proposito in finitimis vrbibus librorum indice, qui explanandi essent, hæreticus cõcionator, vel rei veritate vel suorum auditorum in nos beneuolentia adductus, institutioni nostri rationem frequenti populo commẽdauit, hortatusq. est parentes, vt suos quisque liberos in disciplinam nobis tradere non dubitarent. Ex hac prouincia Aduentus Quadragesimæq. temporibus in agrũ Santonicum missi de nostris, cum multa fecerũt, quæ cum superioribus annis fere consentiunt, tum prauam eorũ consuetudinem sustulerunt, qui generali peccatorum confessione contenti, qualem in sacrificio missæ præsumur, de sacramentali singulorum confessione non laborabant. Quædam autem honesta mulier passuũ millia viginti hac vna de causa ad nos contendit, quæ animo quidem Catholica, multa palam indigne fecerat, vt coniugi ceterisque hæreticis conuictoribus satisfaceret: annosque iam octo sacramentorum fructu caruerat.

PRO.

PROVINCIA
LVGDVNENSIS.

Septem hæc provincia sedibus continetur, socijs centum amplius ac sexaginta. Lugdunensis tres numerat & viginti. Turnonensis quinque & triginta. Anemonensis duodequadraginta. Billomæa quattuor & viginti. Camberiacensis tridecim. Diuionensis vnde viginti. Decem minus Dolana. Vita functi sunt duo, ad Societatem se aggregauere viginti.

COLLEGIUM LVGDVNENSE.

Illustris fuit erga Lugdunensis Collegij socios diuinæ providentiæ cura: qui cum in apertis pestilentia periculis versarentur quippe quæ continetes iam ædes inuaserat, semper tamen fuerunt incolumes. Nec sine causa; voluit enim Dominus opis aliquid afferris, qui non minus animo quam corpore laborabant. nã cum tertium iam annum quos pestis teneret omni saluari præsidio carerent, nostri ciuium rogatu hoc oneris susceperunt, ut apud eos & cohortationes haberet, & bis terue in hebdomada rē diuinam facerent. plurimiq. nostrorum monitis pro sua incolumitate vota facientes sponponderunt B. Mariæ dicata templa se lustraturos, quod & frequentissimi postea cum sacerdote nostro fecerunt. Per idem tempus cum pestis vitanda

de causa nonnulli è nostris vrbe cessissent, locosq. propinquos obissent, rudes populos ea, quæ ad animi salutem pertinent docuerunt. Pagus quidam hæreticus est, quo ex alijs pagis ad audiendum Ministrum plurimi confluebant: nostri quanquam garriente & obluſtante ministro suis concionibus perfecerunt, vi muli eo relicto sese transferrent ad nostrum. præsertim quod inaudierant, eum & congressum vitare nostrorum, & de religione certamen. Itaq. Deo bene iuuante hæresim eiurauere complures. Scholæ multis iam mensibus intermissæ, octobre ineunte, reuocatae sunt. Ex ijs prodeunt adoleſcētes non minus pietate quam doctrina præstantes. Vnus parentibus natus hæreticis, non raro male acceptus à patre, quod & Geneuam proficisci nollet, & Catholicorum more viueret, non modo constanter in suscepta religione permansit; verum etiã postea, mortuo parente cum ipse quoque grauius ægrotaret, multis precibus à matre contendit, vi quando iam supremus dies adesset, aduocaretur de Societate Sacerdos: negauitq. se quicquã è præscriptis pharmacis hausturum, nisi prius animum confessione purgasset. Ergo Sacerdotem quem quærebat accitum, expiatisq. rite peccatis morientem ne se desereret obsecrabat: verebatur enim æger, ne si pater abiret, simulato religiosi viri ornatu, id quod in parentis obitu factum est, minister induceretur hæreticus. Quare tandem apud eum Sacerdos ille fuit, quamdiu animam Deo redderet. Frater autē natu maior peccata Patri confessus, cum ad id tempus fuisset hæreticus, factus est repente Catholicus.

T U R N O N E N S E.

E Turnonensi Collegio ad varias de more regiones
 ium est. In oppido, ubi vigesimum iam annum do-
 minabatur hæretici, multæ sunt confessiones exceptæ,
 eorum præsertim, qui numquam erant ante confessi.
 Multi ad Ecclesiam Catholicam reuerterunt, effectū-
 que, ut quod templum ab hæreticis esset euersum, in-
 terposita Domini Turnonij auctoritate, eorundem e-
 tiam instauraretur expensis. Supplicationes toto Del-
 phinatu cum insigni celebritate decretæ, ut interdum
 octo hominum millia, sublato conditionis ætatisq. di-
 scrimine, nudis pedibus, frequentibus imbribus ad lon-
 ginq. loca prodierint. Abest Turnone vrbs quædam,
 quam Romonum vocant, passuum millia nouem. in ea
 extitit repente tanta vis erucarum, ut etiam priuata-
 rum ædium parietes, mensas, lectos, pauimenta conte-
 gerent. Ciues rei nouitate percussi, petere ab eo opem
 qui quondam simili pœna affecisset Aegyptum; decre-
 tisq. nostrorum hortatu supplicationibus, omnis illa e-
 rucarum vis depulsa est: quin ipsi quoque ciues solito
 meliores effecti, concionatorem summis precibus po-
 stularunt. libros hæreticos protulerunt, templum diu-
 iam neglectum, ac prope dirutum restituerunt:

Aliæ porro Prouinciæ Decreto Regis lustratæ sunt.
 in his Viuariensis Diœcesis. cuius nobilitas tam virorū
 quam feminarum Ecclesiæ Sacerdotia vi occupat. ex
 qua re multæ iam cædes extiterant, digladiantibus in-
 ter se nobilibus, qui primi in Ecclesiæ redditus inuola-
 rent.

vent. Ad Regem delata res est, ut provincia statu per-
 specto, ei quoad fieri potest occurrat. Oppidum est in
 Delphinatu quadraginta amplius millia passuum Tur-
 none distans, quod bellis ciuilibus erat veluti quoddam
 hæreticorum asylum; in eoq. rerum positur opulen-
 tus quidam hæreticus. Catholici, qui cū hæreticis pro-
 miscue versantur, certum hominem, qui concionatorē
 postularet, ad Rectorem collegij legarunt. Is cum pro-
 pter penuriam hominum negaretur, nuncius aduolu-
 tus ad genua, Rectorem cum lacrimis obsecrauit, ne
 Christi oues omni præsidio spoliatas inter lupos versa-
 ri pateretur. eius lacrimis precibusq. dati sunt duo,
 qui duodecim ibi dies tanto hominum concursu concio-
 nati sunt, quantum diu ante nemo meminerat: & quod
 magis mirandum est, ipsis quoque profectis diebus cum
 suo quisque munere occupatur. cum vero opifices, ne
 matutinam concionem amitterēt, tardius mane reuer-
 tentur ad opus, vehementerq. qui eos mercede condu-
 xerant, quererentur, respondebant malle se pecunia,
 quam concione carere.

Fons est ad quintum lapidem recens inuentus, præ-
 ruptis montibus ita conclusus, ut nisi quis deorsum se
 ex alto demittat, eo penetrare non possit. Quoniam ve-
 ro aqua illa tanquam optimum medicamentum habe-
 tur, magna illuc ex omni hominum genere turba con-
 fluit. Venerat & minister hæreticus, ut apud suos con-
 cionaretur, & Calvinianam cœnam obruderet, quod
 ubi nostri senserunt; eo ipsi quoque, ut illam pestem a-
 uerterent, contenderūt; hominemq. cum conuenissent,
 theologiæ thesibus, quæ in Collegio propugnandæ es-

sent, oblati, ad disputationes inuitat. ille certamen ab-
 nuit, quod latine nesciret. tū maximo suorū pudore re-
 pēte dilapsus, nusquā amplius comparuit: ita peste illa
 sublata facilius patefactus est aditus ad catholicos
 instituendos. Principio Venerande crucis insignia non
 procul à fonte cum lacrimis canticisq. defixa sunt, ad
 eamque sepe diuina res facti, sepe scelera expiata
 multorum. Bibliopola ibi erat hæreticus, qui libros i-
 tem vendebat hæreticos: nostri, vt ei incommodo me-
 derentur, alium Catholicum, qui Catholicos è regio-
 ne proponeret, euocarunt. Visum est Catholicis quasi
 quoddam de cælo robur allatum; hæretici vero perin-
 de animo consternati, ac si graui aliqua tēpestate per-
 culsi essent. Superiore anno propositis tum philoso-
 phiæ tum theologiæ thesibus, Nemansenses ministri li-
 bello in eas edito nescio quid calumniati sunt. nostri
 hoc anno iisdem repositis thesibus, epistolaq. qua facti
 ratio continebatur, adiecta, hæreticos illos ad disputa-
 tionem inuitarunt. Vbi disputationum dies affuerunt,
 quæ diebus quinq. habitæ sunt, sella semper ijs in are-
 na seruata est, sed semper inanis. cumq. de superiore
 loco theologus ministros illos, antequam quemquā a-
 lium ad disputandum admitterent, inuitasset, nemo vn-
 quam comparuit. Affuit tantum Doctor quidam hæ-
 reticus, qui vt certamē iniret, per amice rogatus, nun-
 quam tamen adduci potuit. Ita mirum silentium inter
 hæreticos consecutum. quibus cum etsi cominus agi nō
 potuit, eminus certe agetur. excuditur enim liber in
 eos, vt ei, quo theses nostras exagitarunt, respondeat-
 ur. cui si vicissim respondere velint, nā illi prius theo-
 logiam

logiam & litteras docendi sint.

A V E N I O N E N S E.

AVenionensi Collegio Probationis domus adiun-
cta est. ea complures hoc anno adolescentes ad-
misi, qui egregie cum parentibus decertarunt. Vnus
matrem hæreticam suspirijs & lachrimis prope con-
fectam, quæq. ad eius pedes, ne se desereret, supplex
abiecerat, fortiter repulit. Alij è priuatis parentum
custodijs elapsi, magno sibi paupertatem Societatis e-
merunt; præter eos qui etiam num custodia tenentur
includi: quorum cum perspectus erit euentus, tum de-
mum de illorum pugna & victoria dicetur. Extra Vr-
bem cum alijs alio missi, tum ad Nemansenses præci-
puo cum fructu. Est Nemansum Galliæ ciuitas Nar-
bonensis, propugnaculum hæreticorum. Hic diu nostri
non sine aperto vitæ discrimine commorati septingen-
tos amplius ad Ecclesiam Catholicam reuocarunt. Et
confitentes cum de ciuitate per multos, tum è vicinis
oppidis audierunt. in ijs senem octogenarium, cuius cū
& domestici, & oppidani omnes essent hæretici; num-
quam tamen aut prauis eorum opinionibus assentiri,
aut conciones audire, aut eorum inire cænam voluit;
ac ne ijsdem quidem precationibus interesse. Is igitur
triginta amplius millia passuum ad nos profectus, tan-
ta animi pietate, mæroreque confessus est; vt ne ab ho-
mine quidem urbano & catholicis moribus expolito,
ne dum à rustico atque impolito expectare tam mul-
ta potuisses. Discipulus quidam tredecim circiter

natus annos ab hæretica matre Turnonem ad Collegium missus, ad auitam religionem se transtulit. quo cognito hæreticorum ministri, dum anathematis metu territant matrem, fecerunt, ut ea Nemansum puerum reuocaret. quo cum venisset, et Patrem nostrum offendisset, usque adeo confirmatus est in sententia, ut ministrum totius Galliae Narbonensis facile principem sibi insidiantem, minitantemque reiecerit. cumque res progrediente tempore, si à nostris puer abesset, non carere periculo videretur, fugæ ille consilium coepit. Auenionemque venit, ubi victum potius sibi quæreret mendicando, quam ut susceptam semel religionem desereret. Sed mater miseratione commota non est passa quicquam à filio desiderari.

B I L L O M A E V M.

Frequens est in hoc Collegio Gymnasium, et quamquam grauis hoc biennio pestilentia ciuitatem occupauerat, mille tamen supra quingentos discipulos numerauit. Confessiones sunt auditæ complures, sed vninse vitæ ab vno et eodem Sacerdote trecetæ, ab alio ducetæ, aliæque item ab alijs, quæ nullo certo numero finiuntur. Mulier quædam apud nos Sacramentorum vsu ita profecit, ut acceptam in re domestica cladem non solum ipsa moderate ferret, sed ad eandem animi æquitatem Generum hortaretur. Plenum horreum ignis inuaserat, nec tamen tristior effecta, aut tritici coepit angi iactura, aut diuinis desperare praesidijs; sed æquo animo ad incendijs locum profecta, fuis

ad Deum precibus, quasi quibusdam aquis ignem ex-
 tinxit. Lites præterea multæ direptæ. in his vna quæ
 inter principes viros extiterat, quæ res eo gratior &
 admirabilior est visa, quo sæpius ante tentata nunquã
 successerat. Foris non minore fortassis vtilitate, quam
 domi versati sunt nostri. prauæ consuetudines de tẽ-
 plis sublatae sunt. tabernæ, & Caupona, quæ festis die
 bus à multitudine celebrabantur, exinanitæ, proposita
 graui multa, si quis in posterum ad eas diuerneret. Ad
 Ecclesiæ fidem reducti complures: à superstitionibus
 magicisq. artibus, quæ in hisce Auerniæ montibus plũ-
 rimum vigent, auocati non pauci. rustici, quorum agri
 ante annos aliquot grandine tacti erant, cum magum
 qui eam calamitatem auertere se posse iactabat, acci-
 re vellent, nostri fecere, vt ab ea cogitatione desisterẽt
 denique hæc & alia de genere eodem domi forisque
 sunt gesta. Camberiaci multum incrementi diuina
 res cepit. nam cum antea vix pauci aliqui sæpius, quã
 quotannis semel confiterentur, nunc primo cuiusque
 mensis dominico die tam multi ad eluendas animi la-
 bes, tum sumendum Christi corpus accedunt, vix vt
 Sacerdotes quinque satisfacere æque omnibus pos-
 sint. Quidam Gebennensis hæreticus auditus est, qui
 morbo pressus, cum ne tum quidem, vt eiuraret hære-
 sim, adduci posset, nostris adhibitis ita diuinitus est per-
 motus, vt Ecclesiæ Rom. imperio se sponte subiecerit:
 nec ita multo post, sacramentis omnibus expiatus vi-
 ta migrarit. Quidam toto capite intumescens aspe-
 ctum penitus amiserat, vitam etiam propemodũ amis-
 surus, nisi peccatorum confessione, & valetudinem

recuperasset & lucem. Dissidia etiam sublata duorum fratrum è prima nobilitate. quorum alter cum duodecimum iam annum, nullos liberos ex uxore susciperet, quoniam nostris auctoribus in gratiam cum fratre redijt: filium mox suscepit, eumque à Deo datum tanquam reconciliatæ pacis pignus agnouit.

Dolæ, quæ Vrbs est in comitatu Burgundiæ, hoc anno primum Societatis Collegium institutum est. à tribus magistris initium docendi factum est. Nostra autem instituendæ iuuentutis ratio valde probatur, acciditque vt cum publico in hospitio quidam verbis vteretur obscænis, à puero Gymnasii admoneretur, ea christianum hominem non decere. cumq. ille puerum, vnde ea didicisset interrogasset, respondissetque puer à Iesuitis, tum & admonitionem æquo animo tulit, & suos ad nos liberos, vnde bene viuendi præcepta peterent, missurum se dixit.

MISSIO EBREDVNENSIS, & Sedenensis.

EBreduni, quæ superioris Delphinatus metropolis est duo de nostris sane quam vtiliter commorati sunt. nam & schola, quo quadringenti circiter auditores ventitant, aperta est, & confessiones exceptæ multorum, præsertim cuiusdam inter hæreticos ducis, qui Nigrorum indutus ornatu (sic enim genus quoddam sodalium appellant) sacratissimum Christi corpus non sine magna omnium admiratione suscepit: & quod maius est suos omnes ad eandem Ecclesiæ religio-

gionem adiunxit. Idem à femina factum genere non obscuro; quæ hæreticis nata parentibus, & in Biblyis vulgari idiomate Gebennæ editis diu multumq. versata, tandem concionibus permota nostris ad Ecclesiam Catholicam se decrevit adiungere. cumq. iam inde à prima ætate susceptas animi labes elueret, tanta vi lacrimarum oborta est, ut præ doloris magnitudine institutam non semel confessionem abrumperet. Nunc non ipsa modo magna cum laude in instituto permanet, sed de reducendis ad ouile Christi domesticis vehementer agit. Itum est & Sedenā, quæ in Allobrogum finibus sita est, tutissimum hæreticorum hac tempestate perfugium. Eo igitur nostri profecti Gubernatorem vr̄bis quãuis hæreticum impulerunt, ut Missæ sacrificium nonum iam annum intermissum reuocaretur. ea re impetrata, quattuor circiter mēsiū spatio, tantū illi quotidianis concionibus profecerunt, ut homines bis mille ac sexcentos à peccatis absoluerint. ac principio quidē id modo factitabatur à pueris: sed puerorū tantū valuit exemplum, ut viri deinceps femineque primariæ eorum sequi vestigia nō dubitarint. Sed pœnitentium is numerus fuit, ut ratio facile non putetur. Calvinistæ tredecim ad sanam sunt reuocati doctrinam: eorum vero, qui hæreticorum accepta cena in fide Catholica fluctuabant, confirmati quingenti. Non numquam autem & cum ministris vtiliter dimicatum est non sine magno hæreticorum dedecore ac probro, qui vel è pugna discedebant inferiores, vel pugnam ipsam disputationemq. defugiebant. Et quoniam inter hæreticos agebatur, distribuenda fuerunt Catholi-

tholi-

tholicis, quæ Catholicorum sunt propria. Itaque cerea cœlestis agni simulacra tributa tanto in honore à Catholicis habebantur, ut eorum beneficio multa divinitus exorarint. Religiosa mulier ex his ceris particulam duntaxat quamdam in ora vestis cuiusdam delirantis feminae consuit. ea fuit tum sacræ illius cereæ vis, tum incensa mulieris fidei, ut continuo facta sit sana. Aliæ cum viros haberent immites & feros, eosdemq. hæreticos, clam in eorum thoracibus caligine hac eadem cera consuta, lenissimos sibi & mitissimos reddiderunt. quo factum est ut in pietatis officijs nullo iam suis coniugibus impedimento sint viri. Ancilla item dæmonem, cui se devoverat, advenientem, se seque horrendis vociferationibus territantem sacris agnorum ceræ, quas collo gestabat, abegit. Mulier alia sic agitabatur à dæmone, ut varijs corporis partibus intumesceret; sed nostris suadetibus aqua lustrali, Eucharistiaque adhibitis magno cum Catholicorum, tum hæreticorum stupore liberata est. ea postea cum rogaretur, cur Patris digitum sibi in os iniectum non momordisset, Quia, inquit, violari Sacerdos nullo modo potest. Gratiarum reconciliationes factæ non nullæ, præsertim inter matrem & filios ex honesta nobilique familia; qui cum mutuis odijs ita flagrarent ut ne Gubernatoris quidem auctoritate mitigari possent, expiatis confessione animis, Christi que corpore apud nos sumpto, tantum illis Christus attulit virium ut propinquorum omnium celebrato convivio communis gratulationis indicio, mutuis se se complecterentur amplexibus: cumque Ecclesiasticum Sacerdotium multos

L V G D V N E N S I S. 171

multos iam annos nefarie possiderent, continuo id
eius loci Sacerdoti reliquerint. Alia Mater cuius filia
hæretico nupserat, cum ab utroque graviter dis-
sideret; nostri conciliatis animis impetra-
runt, ut filia, quæ hæresim iam hau-
serat, una cū parente confessa
communicarit: Gener au-
tem magnam res-
piscendi spem
dederit.

PRO-

Allia peragrata Hispaniarum Pro-
 uincias ingredimur. in quibus, ut in
 multis Italiae locis fecimus, aliisque
 nonnullis, praecipua huius anni acta,
 summa breuitate complectar. non
 enim hae Prouinciae eas habent re-
 rum gerendarum occasiones, quibus abundant aliae
 quaedam, ubi tum haereticorum crebra conuersio, tum
 prodigiorum magnitudo saepe contingit. Nobis autem,
 ut initio significauimus, propositum est, quae eminent,
 ea duntaxat afferre: ordinaria vero & quotidiano iam
 usu contrita relinquere; ut admirationi nemini esse
 debeat inaequalitas narrationis, quam ipsa locorum
 fecunditas moderatur. ipsa enim soli bonitas, quae non
 ita magna cultura indiget, nec tam latum campum ad
 res gerendas aperit, ea ieiunio rem efficit narrationem.
 Quod si frequens mysteriorum usurpatio, si concionum
 uilitas, si hominum corona atque concursus, si omnes
 gratiarum reconciliationes, omnis morum mutatio,
 omnis animorum conuersio, omnia denique officiorum
 studia in singulis sunt notanda Collegijs, nemo non uide-
 det, quantam satietatem allatura sit tam molesta &
 tam crebro earundem rerum inculcata narratio. nul-
 lum est enim fere Collegium ubi non haec gerantur. ita
 que consultius fore visum est, & uero laudabilius uni-
 cuique Collegio, si de ipso quotidiana ut dixi ac trita
 mit-

mittantur, quam si hæc ipsa propter rerum inopiam
 studiosius undique conquirantur. Versantur igitur
 in Toletana prouincia, ut ab hac ordiamur, socij fere
 quingenti ac sexaginta. Sedes quindecim. In Toletana
 domo sexaginta. totidem in Madritano Collegio, atq.
 in Probationis Domo Villaregenſi. In Complutenſi
 centum ac decem. In Toletano vndeuginti. In Mur-
 ciano quadraginta. In Occaniensi & Talabricensi in
 singulis viceni. In Placentino duodeciginta. Totidem
 in Huetensi. In Belmontensi quinque & viginti. In
 Conchensi vnde triginta. In Sicuritano sex & vigin-
 ti. In Carauacensi vndeuginti. In Naualcarnerano
 septemdecim. Auctus Sociorum numerus plus minus
 septemdecim. Septem vero obitu imminutus.

Ineunte anno Kl. Ian. qui dies Societati nostræ
 festus est, habuit in Toletana domo concionē Iaenensis
 Episcopus celeberrimo hominum conuentu, præſenti-
 bus Toletanæ synodi Episcopis, Principibusq. permul-
 tis. Miſſæ Sacrificium Conchensis fecit Episcopus. Eo-
 dem serme apparatu celebritateq. festus dies actus
 est B. Iephonso Urbis Patrono, qui in his ipsis no-
 strorum ædibus natus dicitur. Sacrificauit Corduben-
 sis Episcopus. concionem Siguntinus habuit. quinquã
 reliquis anni temporibus maxime celebratur hoc tem-
 plum, celebritatiq. respondet fructus vberrimus.
 Toleti hoc anno primum à Toletano Cardinali Socie-
 tatis Collegium constitutū est ciuitati per vtile. Aper-
 tum est Gymnasium v. Kal. Nouemb. habita à nostris
 oratione coram nobilitate præcipua. auditoresq. iam
 septingenti scholis quinque distincti numerantur. Ac-
 ces-

cessit & B. Virg. sodalitiū, quod ut se dant inītia frugē
 pollicetur vberriamā. In Madritano Collegio diē obiit
 Io. Harlemius Flander spectata virtutis & doctrina
 Sacerdos, qui cum in morbum incidisset, quanquam
 spem ei salutis Rector afferret, prædixisse dicitur eo si
 bi morbo pereundum esse: cum Medicus certo illi die
 tēpus mortis definiisset, ipsum dixisse pridie eius diei,
 qui dicebatur à Medico, sibi esse moriēdum: quod com-
 probauit euentus. cum vero Ecclesie ritu pro mori-
 bundo preces funderentur, ventumq. esset ad eas pre-
 cationes, quibus migranti anima pericula depreca-
 mur, ad Rectorem conuersum (is enim agenti animam
 præsto erat) ita dixisse, satis est Pater, actum est: atq.
 ita spiritū edidisse; ut iisdē pene verbis vitā clauderet
 seruus, quibus olim clauserat Dominus. Magna est
 Madridij tum nobilium virorum, tum Imperatricis
 aliorumq. è regia familia pietas, studiumq. erga So-
 cietatem. Consiētium vero vis tanta, ut ne triginta qui-
 dem Sacerdotes, quotquot hic degunt satisfacere que-
 ant. Curatū est in his locis, ut flagitiosæ mulieres, quæ
 ad honestatem renocabantur, tum in certis sedibus col-
 locarentur, tum piorum liberalitate sustentarentur.
 nam cum antea nullas haberent huiusmodi sedes, sæpe
 fiebat, ut ad suas sordes, vnde paulo ante emerferant
 reuoluerentur: nunc peccādi materia subtracta in of-
 ficio se continent. Gymnasia numerus idem, qui supe-
 riore anno, ex eoque prodeunt cœnobitæ permulti ea
 probitate ac virtute, ut cœnobitæ ipsa tēstentur eos, qui
 hinc prodierint tirocinij subsidio non egere. vnum &
 idem cœnobium annuo ferme spatio de nostris audito-
 ribus

ribus denos accepit, facile ut appareat B. Virginis sodalitatis quanti sint fructus, quæ ipsa quotidie magis augetur & confirmatur. E Complutensi Collegio cum alij multi collecti sunt fructus; tū ex eo duodecim virtute atq. ingenio præstantes adolefcentes in Societatem adscripti sunt. Ea est autem apud hos ciues, Societatis existimatio: ut mirum videri non debeat, si tanti fiant ad scholas nostras concursus, & tam copiosa percipiatur utilitas. Murciae philosophia tradita cæpta est. In Occanensi oppido primarij quidam viri qui multos iam annos intestinas alebant inimicitias, in mutua gratiam redierunt, eademq. nostrorum opera totum ferme oppidum, quod in diuersa studia distrahatur, ad pacem concordiamq. reuocatum est. E Placētino duo ad nos transferunt, E Belmōtensium ad Societatem nonnulli, tū alij ad alias familias. & quidem cum Franciscanorum familia suos de more conuentus ageret, plurimi in ea reperti sunt alumni disciplinae nostræ, qui ipsi quantum his scholis debeant & agnoscunt & prædicant. Carauacæ & si id oppidum non magnum est, frequens est sacramentorū vsus: communicantium capita tredecim millia circiter censa sunt, plura etiam fuissent, nisi Sacerdotum penuria, qui penitentibus operam darent, laboratum esset. Sunt Carauacæ, qui nostrum vitæ genus vehementer expetunt, duo tantum impetrarunt. Instituta est Rosarij sodalitas, vnde insignis expectatur utilitas. Reliqua eundem tenet cursum.

PRO-

AMATJOT
 P R O V I N C I A
 C A S T E L L A N A .

Vingenti in hac prouincia & 60. socij
 duodeuiginti sedibus continentur. In
 domo Professa Vallisoletana duo de
 quadraginta numerantur. In Medi-
 nensi probationis Domo quadragin-
 ta. In Domo probationis Villagarsie
 quattuor & triginta. In Salmanticensi Collegio septua-
 ginta. In Vallisoletana quattuor & triginta. In Bur-
 gensi tres & quadraginta. Vno minus in Abulensi. In
 Segobiensi triginta. In Palentino duodeviginti. In
 Collegio montis Regalis tres & viginti, qui tamen nu-
 merus auctus est ad triginta quinque. In Omnaten-
 si decem. In Lucroniensi triginta. Totidem in Legionen-
 si. Viginti circiter in Numantino. In Ouetensi sexde-
 cim. In Compostellano quattuor & viginti. In Bellima-
 rensi sexdecim. In Pompeiopolitano non plures noue.
 Decem ex vninersa Prouincia mors abstulit. Pro his
 a Deo redditi quattuor & triginta.

VALLISOLETANA DOMVS.
 & alia collegia.

QVae nostrorum laboribus in Professorum Do-
 mo sunt parua, multa quidem ac praecleara sunt
 sed persequi singula non est necesse. Quidam, ut inimi-
 cum vlcisceretur preparato veneno, non modo ab ea
 cogi-

cogitatione deterritus est, verum etiam cum inimico reductus in gratiam. Sacerdos, qui sibi vim decrevit inferre, ab insania illa reuocatus est. Alijs vero, quos sua scelera ad supplicium mortemq. damnarant, saepe consulti. Sed illud non minore laude dignum, quod cum morbus hoc anno plurimos occupasset, multiq. propter egestatem in vijs publicis interirent, nostrorum industria nouum quoddam Nosocomium perfectum est ad fouendos eos, qui communis valetudinarij excluderentur angustijs. Septemdecim ex hac Domo alij alio ad animarum lucra profecti sunt: impositusq. finis discordijs perniciosis, atque in his infestum partibus oppidum ad pacem & concordiam reuocatum. Medinensis Domus duodecim ad Societatem adscripsit. Data est opera, vt ijs qui rei familiaris inopia in peccatorum caeno delitescerant, pecuniarum inde subsidijs extraherentur. Res accidit in hac ciuitate sane grauis, quae omnium iudicio armorum causa putabatur. sed Dei ope, irarum fonte sublato, nascenti malo celeriter est occursum. Alius item e nostris duos populos veteri inter se odio dissidentes reconciliauit. In domo Villagarsiae solitudo ipsa lociq. recessus multos, eosq. de principibus viris ad contemplationem piarum rerum more institutoq. Societatis allexit. Matrona nobilissima Magdalena, huius domus Fundatrix insignis sex aureorum millia & eo amplius ad aedificandum dono dedit. In Salmanticensi Collegio praeter ceteros laborum fructus ad Christum adiunctus est Turca: atque hic moriens mille scitatos Collegio reliquit.

Burgense domicilium cum ante Professorum vsu-

M bus

bus deseruisset, hoc anno ad domesticam litterarum disciplinam ut olim fuerat, translatum est. Nam Ciuitas, quæ quondam florebat opibus, propter commercium, quod cum Flandris, Anglis, ceterisque negotiatoribus ei erat, postea eo sublato in eas fortunarum angustias venerat, ut sustentari in ea Professorum Domus ciuium liberalitate vix posset. Ex altera parte ad constituendum, fundandumque Collegium reditus quotannis offerebantur idonei, nullo conditionum onere, nullo Fundatoris nomine postulato. Quod cum recusari sine graui tum Archiepiscopi, tum ciuium offensione, qui vltro nobis, ut acciperetur, instabant, minime posset; visum est R. P. Generali (approbatibus etiam ferentibusque per litteras suffragium Prouinciali, duobusque Professis antiquissimis, quemadmodum constitutiones nostræ præscribunt) Professorum domum, quæ retineri vna cum Collegio per opes ciuitatis minus commode poterat, in Collegij formam sedemque redigere. Itaque in eo iam Gymnasium quaternis distinctum scholis expositum est celebri auditorum conuentu, eiusque patrocinium Archiepiscopus ipse suscepit. Franciscus vero Sarmentus Iaensis Episcopus pro ea, qua est in nostrum ordinem voluntate, ac singulari beneuolentia, dedit in eam rem aureorum millia quatuordecim. quare Deo fauente ex animi sententia cadunt omnia. Nec vero quæ ad litteras pertinent, ea tantum studiose curantur, sed reliqua etiam Societatis munera cum laude obeuntur. Duo qui annos quadraginta secus, quam decuit vixerunt, ad officium ope auxilioque nostrorum se retulerunt. Fratres

item

item, inter quos inimicitia veteres & quæ ad mutuam
 cædem spectare videbantur, exarserant, placati inter
 se sunt, quibus conciliatis, iræ aliæ odiaq. multa posi-
 ta sunt. In hoc Collegio præter eum sociorum nume-
 rum, quem supra descripsi, Archiepiscopi rogatu resi-
 dent alij duodecim; quorum ipse opera in lustranda
 sua diœcesi, quæ longe lateq. patet, ad arbitrium suum
 vii possit. cum Archiepiscopo aliquando profecti,
 mensium spatio circiter quinque vna fuerunt, cumque
 ex ijs ille modo in hanc, modo in illam Oram pro cuius-
 que Oratione necessitate dimitteret, semper tamē apud se
 quattuor habere voluit, qui eorum confessiones, quos
 ad id pro concione cobortabatur, exciperent. Res ad
 lætitiā & exemplum erat insignis, cum oppida vni-
 uersa a suis expiata peccatis de eiusdem pastoris ma-
 nu pabulum cælestē susciperent. Non multo post cum
 Sacerdotibus octo rursus alias suæ ditionis partes Pa-
 stor obiuit, cumq. in tam pijs laboribus quemdam è
 nostris vita defecisset, velletque Rector ad Collegium
 transferri cadaver; ea fuit populi pietas in eius cor-
 pore retinendo, ut à se distrahi, diuelliq. non patere-
 tur, cum autem eius Ecclesiæ loci ea de re vnaquæq.
 contenderet, litem dirimens Archiepiscopus in æde
 maxima condi iussit, ubi celebri pompa concursuque
 populi curatum est funus, habitaq. ab Archiepiscopo
 concio. In Palentino Collegio traditæ sunt Socie-
 tatis meditationes viris multis de præcipuis. Quattuor
 autem nostrorum opera ad varia se contulere cæno-
 bia. Ad opus templi complures comparatæ sunt ades
 ad eamque rem via quædam publica à ciuitate con-

cessa, quod postea munus suo decreto Rex sanxit.

COLLEGIVM MONTIS
Regalis & reliqua Collegia.

Collegium Montis Regalis duodecim hoc anno
fratribus auctum est. ij philosophiæ, quæ nunc
primum explicari cœpta est, operam dant, Magisterq.
qui huic muneri præsit adiectus. Singulis Quadragesi-
mæ feriis diuerberatio celebris in templo nostro fuit.
in Gymnasij classes distributa res erat, ut suis cuique
dies daretur ad verberandum. id exemplum ad eandem
poenam vltro subeundam alios nobiles excitauit. ac
sane ipsa iuuentutis institutio ad reliquam regni disci-
plinam non minimo momento est. profuit huic quo-
que rei Collegium quoddam nostro proximum, vbi
litterarum studiosi numerantur vnde viginti. ij nostra
disciplinæ & institutis obtemperant, ita ut eorum
quoq. leges immutare, condere, interpretari in pote-
state sit nostra. ex eo contubernio prodire canobitæ
duo. E Gymnasio vero vnus omnium apertissimus in
Societatem adscriptus est. Quod ad B. Virginis sode-
litate pertinet, vnum ad declarandum eius in suos
clientes patrocinitium non prætermittam. Discipuli
quidam quibusdam simul in ædibus tanquam in con-
tubernio vivebant. inter eos erat è sodalibus vnus.
sæua tempestate coorta, tanta vis imbrium accidit
ut noctu quieti se dare præformidine nemo aude-
ret. Is quem è sodalitiis Dei Matris esse diximus ad
precandum Deum, implorandamq. eius Matris opem
cete-

ceteros adhortatus litanias magna animi consensione
 vt recitarent induxit: tum quieti se dant. Sed cum tē-
 pestatis atque imbrium vis increbresceret, ædium do-
 minus intempesta nocte consurgens, contubernales cla-
 moribus excitat, & e suis sedibus iubet excedere. illi
 somno arctissimo consopiti, vix tandē experrecti semi-
 nudi profugium: vix e tectō pedem extulerant, cum re-
 pente concidit domus, vt iam nemini dubitandi locus
 relinqueretur, quin eos è præsentissimo periculo Dei
 mater eripuisset. Ne illud quidem silentio præteri-
 bo. infirmissima ætate puella finitimo in oppido cum fa-
 ri cœpisset, multa de superioribus tēporibus, multa de
 futuris disseruit, sed in Societatis laudem tam multa
 vt quotquot adessent studio Societatis incenderet. ea
 res multos huic Collegio beneuolos & fautores adiun-
 xit. & quoties in eo, quod dixi, oppido quisquam de So-
 cietate comparet, repente hominum multitudo cōcur-
 rit, vt ea, quæ ad animi salutem pertinet, sciscitentur.
 Sed ad finitimas regiones dimissi alij præter alios pe-
 regrinationes suæ fructus valetudinaria in ijs locis,
 quæ interierant, renouarunt: sodalitatesq. instituerūt
 eorum, qui misericordia adducti, vel curandos susci-
 piant ægrotos, vel egenorum sustentent inopiā. Cum
 ad villam Baionæ oram maritimam peruenissent, non
 vulgare ijs hominibus vtilitatem attulerunt; & vt reli-
 qua omittam, institutū est inter milites conceptæ Dei
 Matris nomine sodalitiū (est enim ibi cohors militū
 in præsidij) conditæq. leges institutæq. nonnulla, præ-
 fertim quæ ad euellendam prauam illam, tum iurandi,
 tum maledicendi consuetudinem pertinebant. Alio in

loco non magno illo quidem, sed qui tamen ad alia loca tritum est iter, data est à nostris opera, ut quoniam viatores, qui frequenter ibi pernoctant, diebus festis sacrificij opportunitate carebant; Sacerdos aliquis, certo sacerdotio præditus aduocetur, isque diluculo, antequam viatores abscedant, diuinam rem faciat: edicto quoque graui cautum est, ne hospitiorum domini abire eos, qui ad se diuenterint, patiantur, priusquam ex Ecclesiæ præscripto sacris interfuerint. In Omnateni Collegio duo in Societatem recepti sunt. E Lucroniensi in vicina oppida aliquot excurrerunt, duasque in oppido quodam familias antiquis ardentibus odijs reconciliarunt. Catherina Encisensis matrona nobilis & nostri ordinis studiosa, cum hereditatem quandam adisset, Societatem in hereditatis partem vocauit. Eius summa erit septem circiter aureorum millium. Ad Numantinum Collegium cum quidam è nostris iter faceret, non sine diuino consilio aberrauit à via; nam cum multa passuum millia in eo errore peragrasset, & ad quoddam oppidum peruenisset, vix de equo descenderrat, cum in eius conspectu miles vulneratur ad necem. Pater confestim tamquam à Deo missus moribundi confessionem excipit. qua absoluta ille quoque finem viuendi fecit. Medicus, qui nec e Numantina Ciuitate erat, nec vnquam familiam nostram nouerat, nisi quantum fama & auditione acceperat, moriens testamento Societati legauit nummos aureos septingentos. dissuadetibus id amicis respondit, Se, quid ageret, non ignorare, multo minus, quam qui incolumes & valentes ad essent. In Quetensi ciuitate maximo cuidam flagitio quod

quod cum offensione in omnium oculis versabatur, occursum est, eademq. opera multa alia sublata sunt vitia. Qui foras de more missi sunt, strenue in audiendis pagorum confessionibus versati sunt, ut nonnullis biduum triduum, ve expectandum esset, dum consentientium turba deflueret: alijs vero etiam in ipso itinere confitenda peccata. Est in hac quoque vrbe ad tollendam iniuriam consuetudinem instituta sodalitas, quae res vehemens medicina fuit ad sanandum hunc morbum. Compostellae erecta item sodalitas est eorum, qui misericordiae nomine eis, quos vel pudor vel nobilitas a mendicando deterret, opitulentur, in eam adscribi voluit Archiepiscopus ipse, magistratusq. & nobilissimus quisque. Dominicis vero diebus stipem Canonici duo totidemq. magistratus corrogant. In proximis praeterea vrbes itum est, quarum vna intestinis perturbata discordijs, cum excitata esset a nostris de tuendo otio paceq. sodalitas, pacis tranquillitatisq. restituta est.

PROVINCIA
ARAGONIAE.

Ragonia Prouincia octo sunt domici-
lia. Socij vero ducenti circiter &
duodecim. In Domo Professa Valen-
tina, quattuor & viginti. In Collegio
valentino duo de quadraginta. In
Barcinonensi triginta. Duo plures in
Gandienfi. In Cæsaraugustano tres & quinquaginta.
In Balearico tres & viginti. In Tarraconensi domo
sex, totidemq. in Gerundenfi Collegio. Interierunt un-
decim, quorum iacturam alijs totidem bonitas diuina
restituit.

Habita sunt in Domo Professa valentina singulis
Quadragesimæ diebus, id quod nūquā antea factū est
conciones. Fructus idem qui e nostris concionibus so-
let. Religionis desertor ad religiosam Canobiorum di-
sciplinam reductus paucis diebus excessit è vita. Sa-
cerdos, qui quotidie fere sacrificabat, non solum pecca-
bat ipse turpissime, sed suo exemplo atq. oratione ad
peccandum ceteros impellebat. Facta apud nostros
totius expiatione vitæ à turpitudine illa ad honestam
& dignam Sacerdote vitam se transtulit. Femina pre-
cibus nostrorum ac monitis victa, filij charissimi necè
Deo donauit; quo tam præclaro exemplo pluribus
iisq. magnis cædibus occursum est. E Cæsaraugusta-
no Collegio sex in Societatem cooptati sunt. in his qui-
dam ex Archiepiscopi aula ac familia, cuius à dome-
sticis

fticis tentata constantia fidem nobis fecit, quam socio-
rum numero dignus sit. E socijs in vicina loca dimif-
fis insignis extitit fructus, ut etiam oppida quaedam de
aduocanda Societate cogitarint. Itum præcipue est ad
Pyreneos Montes, ubi populi illi in magna rerum di-
uinarum ignoratione versantur; & cum Gallia finiti-
mi sint, valde periclitantur. Quinque igitur ad eos mis-
si sunt, qui paucorū mensurā interuallo tū sacramento-
rū administratione tū explanatione Christianæ doctri-
næ vsq. adeo profecerunt, ut iā plane alia rerū facies
in orbe illo cernatur. Est etiam in eos, qui iusiurandiē
temere vsurpāt, instituta sodalitas, cuius beneficio ma-
gna ex parte praua illa consuetudo restincta est. Oppi-
do seditione ac discordijs laboranti, restinctis discor-
diarum seminibus, pax redijt. In Gandiensi vero Col-
legio ad Philosophiæ scholas scholæ etiam accesserunt
Humanitatis, plurimique ad discendā tum Græcam
tum Hebream linguam animum adiecerunt. Hæc de
Aragonia. Reliqua eodem statu sunt.

SARDINIA.

DEgunt in Sardinia socij septem ac septuaginta.
In Sassaritano Collegio tres & triginta. In Cala-
ritano fere triginta. In Busaquensi nō plures octo, re-
liqui in Ecclesiensi. Duo ad Societatem adscripti sunt,
mortui totidem. E Sassaritano Collegio missi sunt Sa-
cerdotes aliquot in finitimos pagos, qui e suis laboribus
multum ceperunt vilitatis. Quodam in oppido vsque
eo veteres similtates exarserant, ut in duas factiones
diuis

diuisa plebe multa fierent vtrunque cædes. Nostri, pace inter factiosos principes constituta, ne malum longius serperet prouiderunt. Alteri vero pago, vbi nec vulgaris permistio corporum, nec condita pectoribus odia numerabantur in peccatis, ereptus est hic error & vehemens iniecta religio. Calari Quadragesimæ nascentis exordio tota ferme Diocæsi falsus quidam percrebuerat rumor, nullum per eos dies ciborum delectum habendum esse, impune licere cuique per Archiepiscopum carnibus vesci. id vbi Archiepiscopus ipse rescivit, rei nouitate commotus, eius rumoris auctores conquiri iubet. cum nullus indicaretur, nostros accersit, eorumque consilijs publico edicto tum se vindicat à calumnia, tum se uere cauet, ne quis deinceps uentitas in mensas dapes inferret. In his locis, quæ est horum probitas, Societas uehementer amatur. Sed, ut pudori nostro seruiam, honorificos de laude nostra sermones multaq. huiusmodi amoris argumenta prætereo. Hanc beneuolentiam par liberalitas testata est. In comitijs regijs sex nobis librarum millia hoc est aureos bis mille ac quadringentos de communi consilio Collegio decreuerunt. Habentur hæc comitia decimo quoque anno, in usq. Regi a regno vniuerso plurimum argenti muneris loco defertur. Ex ea summa pars aliqua in communem utilitatem, tum in piorum hominum subsidium Regis liberalitate subtrahitur. Cum igitur ad eos nostrorū Collegiorum referretur inopia, vix dici potest, quanta omnes contentione, præsertim Archiepiscopus pro nostris commodis decertarint. quo circa impetrata est huic quidem Collegio ea pecunia sum-

ma, quam dixi: reliquis vero Collegijs pro locorum necessitate complura. Lustrati sunt à Calaritanis socijs vicini pagi non sine eorum tum emolumento, tum animarum fructu. Pagus quidam cum propter summam egestatem, unde se aleret, nō haberet, tantum nōstri corrogauere subsidij, quantum menstruo spatio satis esset pauperibus ferme ducentis. Alius ab Archiepiscopo ad eius inspiciendā Diocesim missus, operam in ea suam per quā vtiliter collocauit: plerique enim in rebus, quæ ad religionē pertinent, erāt admodū rudes, vix vt aliquid eiusmodi audisse aliquando viderentur.

Ecclesiensis Collegij templum à Calaritano Antistite consuetis Ecclesiæ ritibus ac ceremonijs consecratum est. Decretaq. de more publica supplicatio frequenti Clero celebriq. conuentu. Deportabantur B. Zenonis martyris vniusq. ex Vrsulæ comitibus venerandæ reliquiæ: nec defuit ijs, qui intererant peccatorum Indulgentia.

Deniq. actus est ille dies maxima omnium gratulatione ac celebritate. Hactenus de Sardinia.

P R O V I N C I A B O E T I C A.

Luit hæc Prouincia socios trecentos & septuaginta sex. In Hispalensi Domino sexaginta. decem minus in Hispalensi Collegio. In Cordubensi sex & sexaginta. In Granatensi quinquaginta. quinque plures in Montelano. In Marcenensi quattuordecim. In Vaezano quinque & viginti. In Malacensi decem. In Gaditano quindecim. In Triguerensi vnde viginti, & in Zerenensi duodecim; tres porro in Eccizam missi sunt. Societatem auxere triginta & eo amplius. Sex autem obierunt.

Iam si à communibus discedatur, hæc ferme erunt quæ de vniuersa Prouincia scribi possint. Cordubæ antequam in æde sua Episcopus primo suo aduentu Missarum solemnia celebraret, in Collegium nostrum ad octauum vsque diem sese recepit, vbi vitam omnem antea actam per confessionem expiauit. Granatæ nunc primum apertæ sunt scholæ, eaq. in ipso suo ortu auditores numerat quadringentos. In Collegio Malacensi cum alijs temporibus, tum pestilentia tempore, quæ vehemens hic fuit, sociorum virtus enituit. Cumq. non facile inueniretur, qui homines pestilentia fædos aut audirent confitentes, aut subleuaret egentes; hanc sibi curam nostri magna tum ciuitatis approbatione tum animarum vtilitate sumpserunt. Atque id ipsum à Gaditano & à Zerenensi Collegio factum est. Nec desunt huic Prouinciæ sui benefici, qui preces nostras
pro

pro suis in nos meritis exigant. Dux Medinensis Hispalensi Collegio areæ, & aquæ modum mille circiter aureorum pretio dono dedit; Nec minus ab alijs benigne factum est Montelano, Vaezanoq. Collegijs, cuius viriusque reditus aureis ferme trecentis amplificati sunt. Ex Hispalensi Collegio decem duodecimue è nostris auditoribus ad nostrum numerum accesserunt. Ex hac Prouincia alij alio animarum causa missi sunt qui cum omnes proximis vtilitati fuerunt, tum ij, qui in Eccizensi oppido laborarunt. Ciuitas vniuersa Societatis desiderio à Rege contendit, vt constituendi collegij causa quorundam sibi pascuorum fructus confirmaret, quod cum impetratum esset à Rege, diem festum egit augustissimo Iesu nomini, omnesque ordines ac Magistratus gratulantes ad nos venerunt.

PROVINCIA
MEXICANA.

Septem domicilia Mexicana Provin-
cia complectitur, in eisque socios
centum & viginti quattuor. In Me-
xicano Collegio duodesexaginta. In
Mechoachano sexdecim. In Ange-
lopolitano viginti. In Guaxacano de-
cem. In probationis domo Terozotlana non plures
octo. Tribus minus in domo S. Crucis, septem denique
in sede Manilla. Nullus hoc anno Dei beneficio deside-
ratus est, adiuncti vero quinque.

MEXICANVM, ET
Texozotlanum.

AVtum est Mexicanum Gymnasium auditori-
bus quadringentis, nam Archiepiscopus, ut est
in suo tuendo grege in primis vigilans, ad erudiendum
conscientiæ questionibus Clerum, eas à nostris explica-
ri voluit. quæ res magnum Clericorum numerum ad
scholas nostras adiunxit. Eorum, qui diuinis sacra-
mentis se frequenter expiant, non minor vique, neq. nu-
merus neque fructus est, quam in ceteris locis. Mu-
lier quædam cum ægrotaret, & peius illi esset in dies
curatū est à domesticis, ut confiteretur; quæ cum non
facile adduci posset, missus est à nobis vnus, qui simula-
tione officij, dum iacentem inuisit, ad peccatorum con-
fessionem adduceret. Quærit ex ea pater, an aliquid in
ani

animo lateat, quod confessione sui expiandum, negat illa præcise. monet hic, ut ad memoriam vitam sibi redigat antea actam. ea tamen, ac si nullius conscientia delicti teneretur, nihil se commemorasse significat. Tū Pater, quasi id quod erat diuinans, quæ isthæc, inquit, dementia est, ut malis per summum dedecus sempiternis addici supplicijs, quam breui quodam pudore suffundi quem gloria mox excipit immortalis? Hic illa effusis repente lacrimis, libet, inquit, parere monitis Pater, occultisque peccatis confessione detectis paulo post excessit è vita. Ad Philippinas cum Philippi Regis mandato nauigandum esset, Præses homo religiosus in primis, negauit hinc se recessurum, quin secum aliquos è nostris auheret; & id ipsum multi viri principes contenderunt. cumq. re prius agitata ei nostri polliciti essent; ille quasi Deo gratias agens, nostris inspectantibus flexit genu, quod eos secum duceret, quibus ad Ethnicorum conuersionem Dominus vteretur. Sunt ad eam rem Sacerdotes destinati tres, laicus vnus. Quid tamen ab ijs actum sit hoc anno, nondum cognitum est, speramus cognitum iri propediem. Misi sunt & ad Sacatenas Patres duo, vbi non sine multo discrimine, (sunt enim regiones illæ excursionibus barbarorum infestæ) proximorum causa laborarunt. Habet hic beneficos multos Societas nostra. Sunt templo ex argento candelabra tributa quatuor, lampades calicesq. & alia huiusmodi ornamenta complura, quæ multis aureorum millibus æstimantur: ut plane nihil desiderandum sit aliud, nisi ut tantæ hominum de nobis opinioni par vitæ sanctitas integri-

gri-

gritasq. respondeat. De Texozotla, præter ea, quæ proximo anno scripta sunt, nihil est fere præcipui. Misisti sunt ex hac sede in Guaicotham Sacerdotes duo. abest hinc regio passuum millibus nonaginta, annu in ea nostri in instituendis ad Christi fidem ac mansuefaciendis efferatis incolarum moribus consumpserunt. est in hac prouincia hominum natio quædam, in qua etsi religionis Christianæ cernuntur initia; tamen quia eius regionis lingua ab omnibus ignoratur, inculta & deserta relinquitur. Sacerdos noster, qui iamdiu vix eius linguæ attigerat elementa, ad eam se reuocans ita perdidicit, ut multum & habendis concionibus & confessionibus audiendis nationi illi profuerit.

M E C H O A C H A N V M.

Est & in Mechoachano templo pœnitentium numerus satis frequens, ut aliqui confessionis causa è longinquis locis huc confluant. Quidam viuebat ad eo licenter, ut quod vis scelus non dubitaret admittere: itaq. palam eum demones spectris & vociferationibus perterrebant: cum patrem conuenisset è nostris grauisimamq. illi peccata confessus esset; ius in eo suum malus Demon amisit; nec ut ceteris noctibus, sic in sequenti sese illi ad terrorem obiecit: exaudiebantur tantum confusæ quædam & ex occulto missæ voces, quas ille cum se à peccatis diligentius purgasset, funditus à sese dispulit. Mulier etiam ad nos venit tum veneficijs maxime dedita, tum alijs contaminata vitijs; ea cū à sensibus aberrasset, visa sibi est ad subterranea quædam

dam deferri loca, tenebris obsita & fœtore teterrima, in iisque spectare tum tormentorum genera varia, tū è suis affinibus amicisq. nonnullos, qui iam vita functi à sæuissimis tortoribus mactabantur. Postero die sibi ipsi reddita nihil habuit antiquius, quam vt suorum scelerum magnitudinem confessione deleveret. Alius peccata sacerdoti nostro confessus, cum instituisset ille quidem vitam e virtute fingere, postea tamen de virtutis curriculo deflexisset, nec dubitaret ea ipsa peccare, quæ iam ante damnarat, subito rapi sibi visus est Iudicis ante tribunal, ibique adesse eum, cui se expiauerat Patrem grauisime se accusantē, quod, quas semel per confessionē maculas eluisset, eas denuosine pudore susciperet. Quo viso exterritus cum lacrimis redit ad Patrem & in viam, quam reliquerat diuina gratia comite se reduxit. Pari studio duo de nostris qui Quanaxuatum profecti sunt, communi animarum utilitati seruiert. nam cum hæc Prouincia Barbaris, quos Chichimecas vocant, infesta sit, vix inuentus est, qui in ea de diuinis rebus sermonē habere posset. multa ibi extirpata sunt vitia, multa odia restincta. Cuidā autem cum nulla ratione persuaderi posset, vt cum inimico rediret in gratiam, rem tentauit sacerdos noster supplexq. ad eius sese pedes aduoluit; sed ille vt adhuc erat in recenti tumore, in præsentia supplicem repulit; postea cum irarum feruor resedisset, dum insignem illam summisionem Patris redigit ad memoriam, adeo permotus est, vt sponte rem omnem eius arbitrio voluntatiq. permiserit.

A N G E L O P O L I T A N V M.

EX Angelopolitano Collegio vberes quoque colle-
 cti sunt fructus. & ut a cōmunibus discedamus,
 Venit ad confessionem quidam, qui præ tristitia ac de-
 speratione rerū suarū laqueo statuerat finire vitam.
 Dum restem parat, vnde se suspendat, Ecce tibi B.
 Franciscus, cuius præcipuo quodam studio tenebatur,
 hisce eum verbis reuocat ab insania. Quid agis miser?
 quin ad sanitatem redis? non sentis ad inferos te præ-
 cipitem agi? qua voce tanquam è tenebris reuocatus
 ad lucem, continuo aduolat ad Collegium, sacerdotiq.
 nostro rem totam aperiens, vitam etiam antea factam
 per confessionē expiauit. Auctores pacis sæpe sunt
 nostri. sæpe enim inter primarios grauissimæ conten-
 tiones existunt, sæpe iurgijs ac contumelijs ad ar-
 ma prouocant. Alapam Sacerdoti nobili eques quidā
 impexit, & quod grauissimum est, in æde maxima, po-
 pulo inspestante. quam ille ignominiam non ferens to-
 tus ad vlciscendum inimicum exarsit. Quidam autem
 è nostris, id quod Deo acceptum referendum est (res
 enim sæpe tentata nunquam cesserat ex sententia) cū
 in eius se familiaritatem insinuasset, sermonemq. de
 diuinis rebus intulisset, quasi admotis facibus hominē
 sic incendit, vt nulla suæ dignitatis ratione habita of-
 fensam vltro remisit. Ne is quidem exiguus nume-
 randus est, fructus quod Indi, quos hispanus naturales
 appellat, quorum ingens huc numerus ad lanificia con-
 ficienda se confert, omnis salutis præsidio carebant; vt
 etiam,

etiam, quibus verbis signum crucis exprimerent, igno-
 rarent; nunc sociorum exculti laboribus, & ea tenēt,
 quæ ad animi salutem pertinent, & cum nullis antea
 sceleribus temperarent, ab omni vitiorum genere
 quoad eius fieri potest, sese cobibent. Gymnasiy nume-
 rus definitur auditoribus fere centum, pueris triginta
 exceptis, qui in Seminario quodam puerorum institu-
 untur. factum est initium conscientia explicandi
 quæstiones, quibus non pauci, & è nostris, & ex exter-
 nis intersunt. Magna est autem ciuitatis in nos bene-
 uolentia pari cū liberalitate coniuncta: & præter
 ornamenta complura, quibus nostram illu-
 strauit adē, vitas etiā nostras, quibus
 sustentandis nulli sunt reditus,
 ita tuetur, vt cū quattuor
 & viginti socij nume-
 rentur, multo ta-
 mē maior nu-
 merus ali-
 possit.

PROVINCIA
LUSITANIAE.

Vadringentos circiter & nonaginta so-
cios Lusitania Prouincia numerat.
Domum professorum vnā, in qua duo
& quinquaginta versantur. Collegia
oĉto, præter Angolanam sedem, vbi
tres resident. In Olyssiponensi Colle-
gio quinque sunt & quadraginta. In Conimbricensi
centum & octoginta quinque. In Eborensi centum cir-
citer & viginti. In Portuensi quindecim. In Bracharē-
si triginta. In Brigantino duo & viginti. In Funchalen-
si quatuordecim. Quatuor denique in Angrensi. Ac-
cesserunt ad Societatem sex & quadraginta. Deceffe-
runt è vita quinque.

Viget in Professorum domo studium alienæ salutis
vt cum maxime templi celebritas ea est, vt eodem in-
terdum die sacram Christi mensam duo hominum mil-
lia celebrarint. E Mahometanis duo ad Christum tra-
ducti sunt; quorum alter vulneratus ad necem cum ro-
garetur à nostris, Christianus ne mori vellet; prorsus
annuit (vocem enim intercluserat morbus) mox ba-
ptismi aqua perfusus loqui cœpit, suisq. rebus sperare
melius: nūc integer incolumisq. vt Christianis ritib^{us} im-
buatur, multus est apud nos. ex hac domo sex alij alio
profecti sunt. Quodam autem in oppido Sacerdos no-
ster pro concione quendam adeo permouit, vt humi-
stratus ante sacratissimum Christi corpus, peteret, sibi
vt

vt indicaretur, habenda ne fides esset eius concionatoris verbis; apertoque sacrarum literarum volumine, quod habebat prae manibus, commodum ea verba vatis occurrunt, Ecce ego mitto angelum meum, qui praeparabit viam ante faciem tuam, quibus ille verbis satis sibi persuasit, patrem illum diuinius missum, cuius parendo monitis animae salutem consuleret,

In collegio Olyssiponensi ad excitandum iuuentutis ardorem conditum est Deiparae Virginis sodalium, nec tamen ab alijs nostrorum opera desiderata. Est iuxta Olyssiponem a collibus oliuiferis in speciem horribilis solitudinis reducta vallis: huc quidam, rebus desperatis, cum recessisset, maestis clamoribus demones euocabat, orabatque, vt se vel nece à tantis malis eriperet. Ecce tibi dicto citius truculenta specie demò ad hominem stragulam paratus; quo ille spectro perterritus continuo reuocat orationem, implorataque, à sanctissimae Dei matre, ope, periculo eximitur. inde ad Collegiũ recta: vbi expiatis confessione peccatis ab insania illa ad sanitatem, ad spem à desperatione traducitur. Laetos & Eborense Collegium fructus edidit. E Gymnasii auditoribus quadraginta varijs sese Religionibus addixerunt. Inchoatumque B. Virginis sodalium è lectissimis quibusque discipulis. Aulicus Senator in primis diues, orbatu heredibus, huc eo animo venit, vt aedes vbi duodecim instituatur adolescentes edificet, nostrosque eius contubernij administrationi praeficiat. Rex Catholicus cum hac iter haberet, obviam ei à nostris auditoribus proditum est, exceptusque de more carminibus orationeque pereleganti. Ex exte-

ris agris, quos ad excolendos profecti sunt nostri, par-
pene laboribus fructus consequutus est. Quodā in op-
pido familiæ duæ; quæ trigesimum iam annum ex indi-
gna ciuis cæde inter se dissidebant; nostrorum oratio-
ne placatæ, non paruum voluptatem omnibus attule-
runt: itaq. cum Sacerdos noster Spiritui sancto eo no-
mine gratias ageret, vix quisquam lacrymis tempera-
uit. quo circa serenissimus Cardinalis, qui de mittendo
Quæsitore ad causæ cognitionem deliberauerat, valde
letatus est, cum accepit controuersiam illam Societa-
tis interuentu sedatam. Nec vero suis muneribus de-
fuit Portuense Collegium. Adolescens acceptis pla-
gis, cum vocis usum amisisset, peccata scilicet indicare
non poterat. Sacerdos vicem dolens adolescentis, mo-
ribundum iubet sacro oleo perungi, nouissimasq. pre-
ces migranti animæ adhiberi, mira res. vox ægro con-
tinuo redijt, peccataq. confessus non modo impenden-
tem mortē euasit, sed paucis diebus plane conualuit.

In Bracharenli Collegio magnus ineuntium cele-
ste conuiuium numerus fuit. duo interdum millia vno
aut altero die numerata sunt. Placatæ sunt etiam
iræ offensæq. non leues. duo nobiles adolescentes cum
in publico altercarentur, alter alterum crepida contu-
meliose percussit: quam ille notam, vt erat dignitatis
sux retinentissimus, minime ferens; statuit eam ferro
delere, coactamq. armatorum manum opperiri homi-
nem iubet. Interim ad vnum è nostris re delata; noster
vtrumq. adolescentem seorsim aduocat, ac de reconcili-
atione contendit: tantum valuit eius tum auctoritas
tum etiam preces, vt ad offensi pedes percussor accide-
ret,

ret, supplexq. veniam peteret: ita mutuis sese excipientes amplexibus in concordiam redierunt.

Illam grauior a Funchalensis Collegij socijs cōpressa seditio. Ciues quidam cum per contumeliam, arcis milites appellassent; vsque adeo Reip. statum conturbarunt, vt milites partim ex arce, qua potiuntur, vexilla ostentantes, partim galeati, foribus in marem emissi, ruinam vrbi & vastitatem minitarentur. sed Dominus per Sacerdotem nostrum, cui plurimum deferebant omnes, in ipsa trepidatione furentes animos ita cohibuit, vt omnis iniuriarum memoria deleta subito videretur. Magistratus etiam, cum ab Episcopo disideret, quod in eos anathemate propter commissam Taurorum pugnam animaduerneret, effectum est, vt postulantes postea veniam ab anathemate Episcopus liberaret. Angrense Collegium, quod an'issum esse superiores litteræ tradiderunt eximio quodam diuinæ prouidentiae munere recuperatum est. Soluit Olyssipone centum nauibus instructa classis, vt Angrenses qui se dedere Regi noluerant (si aliter non possent) ferro & flamma in deditionem redigeret. Interim Cardinalis, & huius classis Præfectus quattuor à P. Prouinciali de nostris impetrarunt, duos Sacerdotes totidemque fratres; quorum opera, quamdiu in mari fuerunt tum in frenanda lasciuientia militum licentia, tum in excipiendis confessionibus alijsq. huiusmodi muneribus posita est. Postero die, quam urbem occupauit miles Hispanus, dux pro re bene gesta Deo immortalis gratias acturus nihil habuit antiquius, quam vt pristinas Collegij sedes inuiseret, & quicquid ei miles abstule-

rat restitueret. Interim, dum vetus quasi Colonia re-
 nouatur, agunt in Angrensi Collegio non plures quat-
 tuor, qui numerus, ut amplificetur, multis precibus
 Insulani contendunt, adhibentq. deprecatores, & Car-
 dinalem, & Regem. Ceterum pacatis tranquilliq. re-
 bus curatum est à nostris, ut egenorum, quorum innum-
 merabilis multitudo fuit, leuaretur inopia: perfectum
 que, ut sua cuiq. tēplo redderētur ablata. Redemūt in
 Lusitaniā Ducem, Sacerdote in Collegio relicto laico-
 que vno, P. Gregorius à Mata cum comite prosequu-
 tus est. Comes in mari grauiter egrotauit, sed in terrā
 expositus Olyssiponensis celi clementia recreatus est.
 Pater vnā cum Duce suum cursum tenuit; sed ut Ga-
 des appulit, morbo ac nauigatione iactatus interijt:
 Homo Societatis laboribus prope confectus, quippe in
 ea triginta annos vixerat, magnum sui, & apud Ducē
 & milites desiderium reliquit; id quod tum alia, tum
 ipsæ principum lacrymæ, dum eius interessent funeri,
 declararunt. De Angolana sede satis fuisse superiore
 anno perscriptum est. Nunc res Christiana, quam non
 nihil tumultus bellici remorantur, felicem, ut spera-
 mus, exitum consequetur. Spes autem in eo est, ut cum
 auxiliares copiæ à Lusitania eo appulerint, Ango-
 lenses animo debilitati victiq. æquo animo condicio-
 nes pacis accipiant. Interim, rebus nondū tran-
 quillis, nolunt nostri ex his æthiopibus ni-
 si per paucos, eosq. probe cognitos
 baptizare, ne eadem leuitate
 Christiana sacra deserāt,
 qua susceperint.

PROVINCIA

BRASILIAE.

Ria sunt in Brasilia Collegia. Sedes
 quinque socij centum & quadragin-
 ta sex. In Collegio Bayensi quinque
 & septuaginta. In Collegio fluminis
 Ianuarij vnus & viginti. In Pornā-
 bucensi duodeniginti. In sede S. Vin-
 centij septem, totidem in Residentia S. Spiritus. sex in
 reliquis. Duo e vita sublati sunt. Quindecim in Socie-
 tatem adscripti.

Præcipua nostrorum opera in instituendis ad Ba-
 ptismum Ethnicis & Aethiopicibus collocata est. nec in
 alias excurrendi regiones intermissa consuetudo. qua
 ex re mirum quantum in animarum salutem redunda-
 rit utilitatis; baptizati sunt enim in his itineribus mille
 amplius octingenti: quorum aliqui iccirco videntur
 in vita diuinitus reseruati, ne sine lauacro regenera-
 tionis interirent; vt enim à nostris Christiana fide
 imbuti ablutiq. sunt, continuo è vita migrarunt. Tres
 Indorum pagi curantur à nostris. in singulis quaterni
 sunt socij, quorum vnus ceteris præest, eosque, vt suū
 quisq. munus obeat, frequenter inuisit. Hos pagos Pa-
 ter etiam Visitator magna cum voluptate lustrauit.
 Letabatur enim valde cum animaduerneret, id genus
 hominum, Ethnicas superstitiones oblitum tanta cum
 laude disciplinam profiteri Christianam. Atque in
 ijs quidem excolendis, quam vtilis ponatur opera, vel

ex eo

ex eo conijci licet, quod cum è classe Iacobi de Flores, quem Rex Philippus classi vniuersæ præfecit, navis quædam è proximo loco soluisset; propius factum est nihil, quam vt ad immanes scopulos vi ventorum appelleret. quod vbi sensere Christiani, confestim è suis quisque tectis prodeuntes, congeriem quandam lignorum, quam Tangadas Lusitanus appellat, solliciti construunt; vt si minus naufragium aliquod, certe, ne qui haurirentur fluctibus, prohiberent: quod spectaculum multum animi & virium periclitantibus afferebat; cumq. restante vento certum periculum euassissent, nullum finem faciebant nautæ vectoresq. siue laudandæ Indos, siue nobis gratias agendi, à quibus essent tam pie religioseq. educati. Adiunctæ sunt huic Collegio Residentiæ duæ, altera quæ Ilhearû, altera quæ Portus securi nominatur. abest illa à Baya passuum millia nonaginta, in eaq. est à nostris ex elemosinis extructa domus, vbi & scholam puerorum habent, & præter communia Societatis munera, multos sæpe baptizant. Sunt autem hoc anno baptizati centum & sexaginta. Altera sedes abest passuum millia centum & octoginta. traduntur in ea litterarum elementa pueris, & in vicinos pagos, qui vndecim numerantur, excurritur.

In Collegio Fluminis Ianuarij instituuntur auditores & conscientie casibus, & litteris. quinq. autem nomen Societati dedere. Communicantium & consuetium tria circiter millia numerata sunt: qui numerus vt in tali loco, exiguus videri non debet. Duo Indorû oppida nostrorum curæ commissa sunt, in altero resident e nostris aliqui, alterum frequenter inspiciunt.

Qua-

Quadringenti circiter & triginta susceperunt baptismum. in Collegio vero alijsque peregrinationibus quadringenti ac nonaginta. Magna & ornata Philippi regis classis, dum ad fretum Magalaneum cursum suum dirigit, huc appulit ad aquandum; quæ cum duo millia militum veheret, magnum scilicet nostrorum pietati campum aperuit. data est primò opera, ut aegris compluribus curationes, ubi è nauibus descendissent adhiberentur. illustris autem fuit ciuium in curandis aegris, tectoq. recipiendis tum alacritas, tum liberalitas; nec enim tam multos capere Nosocomium poterat: cumque multi in nauibus remanerent, ad eos nostri se contulerunt, ut pro sua quisque parte eorum salutem consuleret. Quæ res quantum nobis apud Præfectum vniuersæ classis conciliarit amoris, qualesue fuerint eius de Societate sermones, dicerem, nisi silentiū indiceret pudor.

Satis ergo de Brasiliensi Pro-
uincia.

PROVINCIA
INDIAE ORIENTALIS.

Indiae Orientalis Prouincia socios con-
tinet fere trecentos. Collegia sex, Resi-
dentias vero tam multas, vt eas singu-
las recensere, cum id alijs litteris fa-
ctum sit, molestum propemodum vi-
deatur. Quoniam autem Romam vel
non omnes huius Prouinciae litterae peruenerunt, vel
quae peruenerunt separatim quoddam volumen exi-
gunt, de his tantum Collegijs sedibusq. dicetur. De Go-
ensi, in quo degunt socij centum & quinque; De Bazai-
nensi & reliquis finitimis sedibus, ubi quattuor & qua-
draginta versantur; de Cocinensi & tota ora Malaba-
rensi, in qua fere totidem numerantur. denique de Sal-
setano Collegio, quod quia gloriosas nostrorum moris
continet pro religione appetitas, multo commodius in
extremam Prouinciam reuocetur. E socijs quindecim
qui in Indiam ex Europa non ita multo ante discesse-
rant, obiit in itinere Petrus sylua Eborensis Collegij
Rector virtute & litteris praestans.

COLLEGIVM GOANVM.

Hoc anno P. Alexander Valignanus cum in hac
lustranda Prouincia locorū inter se spatijs val-
de disiuncta nouem ipsos annos consumpsisset, Goam
tandem eo animo se retulit, vt Romam inde reuersus
de

de toto Prouincia statu tum Patrem nostrum Generalem, tum Pontificem Maximum admoneret. Sed acceptis à Patre literis coactus est eo ipso loco consistere, & Indicam hanc administrare Prouinciam. Is secum adolescentes quattuor; atque in his duos ipsorum Regum consanguineos ad Summum Pont. cum literis missos ex Iapone deduxit. qui Goam ut attigerunt, magna humanitatis significatione accepti sunt à Prorege: donatiq. aureis torquibus cum reliquiarum thecis, quos ipse Prorex singulorum cervicibus imposuit. Valde eorum aduentu aspectuq. tum Archiepiscopus, tum vniuersa ciuitas delectata est. cumq. placuisset nouo Prouinciali scholas inspicere, maxima illi gratulatione Gymnasii varijsq. artium atque ingeniorum muneribus sunt excepti, eo ipso ornatu apparatusque, quo in Lusitaniae Gymnasio anniuersaria studia renouantur. Florent scholæ auditorum genere numeroque, Templum etiam præcipue colitur in eoque conciones habentur & frequentes & crebræ. Die B. Pauli conuersioni sacro (est autem is Apostolus loci patronus) expiati baptismo sunt quadringenti, reliquò vero anni cursu circiter ceterum. Nonnulli præterea, qui à Christi religione sese disiunxerant, iterum cum Christo coniuncti sunt; & ut de ceteris sileatur, Lusitanus honesto loco natus, & olim apud nos educatus cum ad Idalcanis transisset imperium, uxore duxit liberisq. suscepit, & quod grauissimum est, nuntium Christo remisit. tandem septemdecim post annos agnouit erratum, & de discessu cogitare cepit. Egit cum eo Sacerdos quidam è nostris cuius ope (data à Prorege &

ge & à Religionis Quæſitoribus publica fide) omni-
 bus ſuperatis incommodis contemptoq. veſtigali ma-
 gnifico à Rege tributo cū liberis reuertit in patriam.
 is Societatis meditationibus expolitus cum Deo ſaten-
 dis culpis rediit in gratiam. Cumq. non longo inter-
 uallo ad vitæ exitum vocaretur, confirmatus & adiu-
 tus à noſtris magna cū voluptate deceſſit. Miſſi ſunt
 aliqui cum ad alia loca, tum ad arcem quandam, cui
 Barſalor nomen eſt, diuinis præſidijs egentiffimâ, quod
 in ea nec cœnobitæ religioſi ſunt ulli, nec ſæpe aliquis,
 qui vicem gerat Epifcopi. totam ibi hyemem noſtri ſue-
 runt, tanta cum Chriſtianorū vtilitate, vt affirmarent
 incolæ, oppidum illud quaſi religioſorum euafiſſe cœ-
 nobium. Ac præter concionum & confeſſionum fru-
 ctus, expoſitum eſt gratis Noſochomium ad ſouendos
 ægrotos, quod antea in ea arce nullum erat, miſſaq. ex
 hoc Collegio pharmaca non ſine magno incōmodo ſum-
 ptuq. noſtrorum. Goæ etiam in valetudinario publico
 duo ſæpe verſantur è noſtris, vt & ægrorū cōfeſſiones
 excipiāt, & migrantes animas opportune confirmet.
 Ad Societatem miſit hoc anno Dominus duo de vigin-
 ti. ſex autem euocauit ad præmium. In his Balthaſarē
 Gagum in Societate iam ſenem, quinque enim & tri-
 ginta annos in ea vixerat. Hic eſt ille Balthaſar, cuius
 de Iaponicis rebus aliqua extant epiſtolæ: diu in
 Iapone fuit, diu has regiones Indicas peragrauit; dum
 ad extremum anno ætatis quinto & ſeptuageſimo cre-
 bris morborū tētationibus exercitus huc conceſſit; vbi
 & à vitæ laboribus conquieuit. fuit in eo quoq. nume-
 ro Dominicus Fernandez virtute ſtudioq. humane ſa-
 luis

luti insignis. Is cū in Chorānā insulā penetravit, septē tantū dicitur inuenisse Christianos, cū obisset, quinque millia reliquisse: ut videatur, totum illud tempus quo in ea insula fuit, fuit autem annos septem & viginti, praeclare ab eo fuisse consumptum.

COLLEGIVM BAZAINENSE.

ceteræque sedes ad septentrionem.

Dodeuiginti alit e nostris Bazainense Collegiū, quorum omnis cura ponitur in hominum tuenda salute. Templum nostrum frequens fuit in primis pietasq. hominum magna in suscipiendo Iubileo quodam, cuius promulgandi ius in his potissimum locis Societati concessum est. Id exemplum ceteras religionum familias ad suum quamque Iubileum promulgandum inuitavit. cuius rei beneficio plerique iam peccata singulis fere mensibus confitentur.

Christi Ecclesia ducētis est aucta Christianis, quorū pleriq. nobis cogniti perspectiq. sunt: nā Mahometani barbariq. qui baptismū postulant, quia leue genus hominū est, in aliud plerunq. tēpus differri solent. Hominū frequentia auxere per Quadragesimā coniunctæ durū classium copiæ huc à Prorege missæ, ut Bazainensi duci, qui vicini cuiusdam Reguli persequebatur iniurias, opem ferrent. Classium præfecti cū iretur ad præliū, aliquos postularūt è nostris, præsertim Hieronymus Mascarenias è præcipuis ducibus vnus, qui tres habet in Societate germanos fratres. is Sacerdotē à Prouinciali cum comite impetrauit. Qui ambo ex hoc

Col.

Collegio missi tum confessionibus audiendis tum habendis concionibus multum militibus profuerunt: hoc etiam magis, quod corporibus quoque, non modo animis subuenerunt, complures enim itinerum difficultate & caloribus aestu morbus inuaserat. Inter eundem & redeundum è prælio dies abiere amplius quadraginta; tandemq. Deo fauente victoriam nostri, æquatis solo hostium sedibus, retulerunt, nam barbari Christianorum refugientes incursum suo more sese intra sylvarum latebras abdiderunt.

Subiacet huic Collegio Residentia Tannensis, quæ ipsa alias duas habet adiunctas sedes, in ijsq. degunt octo de nostris, à quibus præter vilitata Societatis munera Christiani circiter facti sunt centum. Bandora quæ in eadem est insula, datur opera, ut finitimi populi Christiana sacra suscipiant: nam in oppido ipso Bandora omnes iam aut Christiani, aut cathecumeni sunt. E cathecumenis autem ad baptismi fontem admissi sunt quadringenti. In Damanensi sede sex è nostris adiungendis ad Christum Ethnicis operam ponunt. Et quanquam ratio numeri habita nulla est, constat tamen inter eos, qui adiuncti sunt, nobiles fuisse nonnullos: atque in his Mahometanum puerum de præcipuis, qui cum classè, quæ Mequa aduehebatur, est captus & ad Christum adductus. Re porro familiari multorum inopiæ egestatiq. subuentum propter rerum omnium caritatem, quæ e Mahometanorum irruptione quadam consecuta erat. In Chaulana sede, ubi totidem socij commorantur, refertum Gymnasiū est, quia aliò discendi causa concedere parentes liberis

non permittunt. Nec vero negotiatoribus, qui huc undique confluunt, minus affertur utilitatis. viginti nonnumquam & triginta simul naues appellunt, quibus tum expiandis animis tum expediendis nodis, qui de Christiano officio incidunt, praeclare consulitur. Christianorum cura ad aduentum usque nostrum penes alios Religiosos fuit. sed ubi ciues has esse praecipuas Societatis partes cognouerunt, quanquam alij probe suo munere fungerentur, vehementer egerunt, ut ea quam dixi cura delegaretur ad nostros. nostri honestis nominibus obsequendū ciuibus non putarunt: occasiones tamen tum erudiendi Cathecumenos, tum baptizandi, si citra ullius offensionem sese offerunt, non dimittunt. Haecenus de Bazainensi Collegio ceterisque sedibus. Nunc antequam de Cocinensi dicamus, quoniam ex Damanesi sede iter est in Aethiopiam, nonnihil de rebus Aethiopicis est dicendum. E socijs sex, qui ante annos septem & viginti in Aethiopiam cum Andrea Ouedo profecti sunt, duo duntaxat superstites sunt relictī. Nam Emanuel Fernandez in Societate iam senex & moderator ceterorum Natalibus Christi ferijs migravit ad Dominum, & quidem ea virtutis & sanctimoniae significatione, quam à tali viro expectare par erat. cum à suis discederet, exploratum sibi esse dixit, pastore quā vehementer egerent; monuitque, ut eum vel per litteras postularent, vel dum aliquis mitteretur ex India, sorte deligerent. Christianorum sedes ibi sunt duae, altera cui nomen Dambra, altera quae dicitur Tigare. Tigare residet Dux quidam constitutus à Rege, cui Lusitani parent. Is est Franciscus

Iacobus Monteius, qui per litteras una cum nostris, sibi ut aliqua mittatur classis efflagitat, eo consilio, ut regnum illud in deditioem Regis Catholici redigat, priusquam occupetur à Turca; satis autem ad eam rem fore Lusitanos circiter mille, multitudinem enim auxiliorum ei regno non defuturam.

COCINENSE COLLEGIVM
& omnis ora Malabarensis.

DEgunt in hac ora socij quatuor & quadraginta. Quae autem in Cocinensi Collegio gesta sunt, non multum ab ijs discrepant, quae superiore anno sunt scripta. eadem frequentia templi, eadem celebritas est, sed ad maiorem multitudinem accipiendam eius quoque laxantur angustiae. Centum hoc anno baptizati sunt, pluresq. fuissent, si cathecumenis domus esset. In Vaipicotta Residentia S. Thomae, ubi Christiani illi iam inde à B. Apostolo fidem suscepisse dicuntur, quoniam ea valde corrupta erat, praecleara iacta sunt fundamenta ad eius reuocandam integritatem: cui rei P. Alexander Valignanus huius Prouinciae visitator multum attulit adiumenti. Is cum eorum Christianorum Archiepiscopo re communicata, multa religionis capita reliquit in scriptis, indictumq. ab Archiepiscopo concilium est, cui & Archiepiscopus ipse cum Clero interfuit, & è nostris Sacerdotibus duo. Postea duo peracta sunt sacra, alterum latinum, alterum

rum

rû Chaldaico ritu, quibus peractis fidē Catholicam co-
 ram multitudine Archiepiscopus est professus. Recita-
 ta subinde sunt tum ea, quæ à Concilio Florentino de
 Sacramentorum doctrina edita sunt, tum quæ à Patre
 Visitatore proposita. Quæ quoniam ad corrigēdos mo-
 res & sanandas affectas illius Ecclesiæ partes specta-
 bant, summa scilicet vniuersorum consensione recepta
 sunt. In ora Trauancoris eadem est nostrorum sedu-
 litas in excolendis erudiendisq. Christianis. In huius
 oræ pago res accidit digna litteris. Miles ex Myoparo
 ne desiliens omni spe salutis abiecta, quoniam Diabolo
 seipsum addixerat, ingressus est templum, & coram
 sanctissima Dei matris imagine prostratus in genua,
 auxilium ab ea multis lacrimis implorabat. Cum ec-
 ce tibi ex amplexu virginis puer IESVS visus est cum
 milite lacrimari. è Matris autem manibus emicare
 fons aquæ, quæ totam perfudit aram: vt intellige-
 ret miles, quanta sibi veniæ spes esset ab ea, quæ
 totius misericordiæ fons est, & quam non diffici-
 lis sit filius ad matris preces, qui cum lacrimis perdi-
 tum hominem ad se redeuntem excepit. Admoniti de-
 re tota comites accurrerunt, vt quo plures oculi con-
 spexissent, eo maior prodigij fides foret. Qui quidem
 imbutum aqua sudariolū, qua aram diximus madefa-
 ctam partiti sunt inter se: miles vero cum venisset ad
 nos, vniuersæ vitæ flagitia confessus Religionem vouit,
 vt quanto iniquius se deuinxerat dæmoni, tanto ar-
 etius se astringeret Deo. In Ora Piscariæ migravit,
 vt speramus, in cælū Iosephus Victoria huius vineæ di-
 ligens in primis agricola. præsidium enim sibi compa-

rauerat linguæ, qua & cōcionari apud incolas posset, & eorum confessiones excipere. morienti affuerunt omnes eius oræ socij, qui die festo B. Mariæ ad niues (ea enim patrona domus est) vt consitentium multitudini suam nauaret operam, conuenerunt. quando in hac ora pater ille fuit (fuit autem fere semper ex quo cum Visitatore Roma venit) maximum suæ virtutis tum nostris, tū externis specimen dedit. Hoc ipso anno pridie Idib. Febr. cecidit à vita Franciscus Perez B. Xauerij comes antiquus, cuius ea fuit sanctitatis opinio, vulgo vt sanctus appellaretur: quin Franciscus ipse Xauerius dicere solitus est, nulli rei se ita inuidere, vt huius Patris humilitati, administrauit omnia fere huius Prouinciæ Collegia. cumq. affecta iam ætate (erat enim septuagenarius) crebris ægrotationibus quateretur, dum ab orbe S. Thomæ in hanc oram secedit, ingrauescēte in itinere morbo, Negapatani cōsumitur. iussit Pater corpus suū eodem quo inopes condidi sepulchro; sed tamen totius comitatu nobilitatis in sacello maximo per honorifice sepultum est. eius funus Franciscanorum familia curauit. statim autem vt funebris campanarum pulsus auditus est, populus, vt aliquid reliquiarum causa præriperet, aduolauit. Inter humandū corpus tantus excitatus est clamor, turbæque demortui pedes osculari conantium, vt deposito feretro lacrimis fuerit pietatiq. cedendum. affirmavit nobilis in primis vir, apud quem ille decessit, statim atq. animam senex efflauit, triginta se vidisse forfices supra caput tondentium reliquiarum loco capillos: iisque ad vnum euulsis, nudo ad tumulum elatum esse

caluitio. alij etiam barbam vellere, vngues præscindere, alij vestimenta diripere tanta aviditate ceperunt, ut perbeatus sibi videretur, qui ex eo funere non inanis rediret. Hector, ac Rodericus Sella, Damianusque Pais viri nobiles intimam patris occupauere subuculam. Rodericus, ne hac quidem contentus, linteum abstulit e cubiculari lecto tanto pietatis studio, ac si quid de beati cuiuspiam reliquijs abstulisset. Quidam cum Rosarium præripuisset, statim affuit, qui pro eo tabulam magni pretij & nonaginta aureos offerret. Ethnici multi lacrimarum copia prosequuti sunt funus, ut ne Christianorum quidem lacrimis cederent aiebantque, si quis eius vitæ vir, aut pater ipse inter Ethnicos obiisset, futurum fuisse ut ad eum ei populus consecraret, & in Pagodum, hoc est Deorum suorum numero collocaret. Tanti faciunt hoc depositum oppidani, ut nunquam a se distractum iri confirmant. Iam reliqui huius oræ socij audiendis confessionibus distinentur; auditæque sunt totius quidem vitæ amplius septingentæ. Viget in eis regionibus maxime pietas, quæ frequentandis colendisq. templis, tum crebris eleemosynis declaratur; hisce quippe subsidijs ædificatum est templum, dataque in eiusdem usus solido ex argento candelabra vtriusque perpulchri ad sacrificium Missæ. In insula Manar Ethnici sexcenti, cum propter egestatem ac famem in hanc se insulam recepissent, ad baptismum adducti sunt. eodemque stimulo cum multi in ciuitate B. Thomæ se Lusitanis & Christianis accolis vendidissent, tria millia ex ijs ad Christianorum numerum accesserunt.

E Socijs quattuordecim, qui in Salfetanis sedibus commorantur, sex fere in Castro Rachol, ubi de erigendo collegio deliberatum est, viuunt. Aucta in his oris Christiana res est tum Christianorū numero, tum praesidijs ad eam rem quam maximis. Tria sunt excitata templa, quorum aedes, quanquam de nostris incolit nemo, propterea quod minus idonea visa est habitatio, eo tamen ad sacrificandum nostri se conferunt; in ijsque celebrata sunt hoc anno baptismata quadringenta. Sed multo sunt quae sperantur, quam quae obtinentur maiora: sic pollicetur fusus ille nostrorum sanguis in Coculino pago, quorum mortes, etsi in omnem Societatem perlatæ iam sunt, tamē quo sit earum memoria diuturnior, ac ne rem tantam recentissimus quisque desideret; faciendum mihi putauit, ut eam hic, quemadmodum & à P. Valignano Prouinciali, & ab alijs accepta est, fufius tamen, quam instituta breuitas patitur, exponerem.

GLORIOSA RODVLPHI
A QVAE VIVAE, ET
sociorum mors, pro religio-
ne Christi in Salseta-
nis Insulis obita.

Ex litteris P. Alexandri Valignani
Prouincialis, & aliorum.

Noniam, quæ fuerit Rodulphi profe-
ctio ad Regem Mogoris superiores
litteræ tradiderunt; planius hisce lit-
teris fiet, quam sibi viam munierit ad
tam illustrem Martyrij palmam; si
prius, quis eius profectionis exitus
fuerit, exponatur. Fuit apud hunc Regem tres am-
plius annos, partim solus, partim cum vno & altero
socio. Hic quamuis multa adiret vitæ pericula, pro-
pterea quod regio tota Mahometanis atque Ethnicis
continetur; tamen Diuina prouidentia factum est, vt
barbarorum semper manus effugeret. Quo quidem
tempore omnis eius cura atque opera in eo ponebatur
vt Regem illum eosq. Populos ab Idolorum super-
stitione ad Christiana sacra traduceret. Itaque sæpe
cum Rege solus de Christianis legibus & institutis age-
bat, sæpe ea de re, Rege ipso præsente, cum eius Sacer-
dotibus differebat; interdumque noctes totæ in his al-

O 4 circa-

tercationibus terebantur. Sané ea erat disputatis tum scientia, tum gratia, ut in admirationem raperet universos. Rex etsi in amplectenda Religione duro semper fuit ingenio (obstabant enim vitiorum illecebre multæ & cupiditatū lenocinia, quibus erat maxime deditus) intelligebat tamen vana esse, quæ dicerentur à suis, nihilque ab eis solidi aut firmi contra Christi religionem afferri. Rodolphus toto illo triennio, quo apud Regem fuit, postremo præsertim anno, quo sine comitibus est versatus, antiquorum patrum similem vitam egit. Victus ei erat aridus & perexiguus; statis diebus inter hebdomadam abstinebat à cibis: sæpe voluntarias pœnas, ut Deum propitium Regi redderet, vltro subibat. Studia eius non libris, aut chartis, sed aut orando Deo, aut perdiscenda lingua Persica consumebantur. & quanquam precationi plurimum erat addictus; tamen extremo illo tempore, quo inter Barbaros fuit, ei rei multo se dicavit ardentius. nocturna & diurna spatia orando continuabat: nec enim pedem efferre foribus consueuerat, nisi interdum adeundi Regis causa, sæpeq. euenit, ut cum se primis tenebris coniecisset in preces, in eodem mane vestigio, in quo primum institisset reperiretur. Labores, ægrotationes, incommoda, quæ inter barbaros pertulit, nec pauca fuisse, nec leuia. Sed ea tamen diuina solatia ac cœlestes dulcedines compensabant. ferunt enim solitum dicere, se extremis illis temporibus suæ inter Ethnicos moræ, magnam expertum esse tranquillitatem & pacem, ac tum deniq. ex animi vixisse sententia: ut plane nemo dubitet, quin cum Dominus ad eam gloriam, quam

ei re-

ei reseruauerat, expoliret. siquidem ex Mogoris re-
 gno ea virtutum decora reportauit, vt non ex aliqua
 Barbarie, sed ex quadam quasi officina virtutis rediſ-
 se videretur. Sane apud ipsos quoq. Barbaros magno
 in honore fuit. quem propter eximiam eius animi sub-
 missionem specimenq. virtutis, Rex cum plurimū sem-
 per dilexit, tum omni significatione iudicioq. decora-
 uit. sed cum Regis mentem vitiorum multitudo & in-
 gentes spiritus auferrent, nec enim laborabat aliud,
 nisi vt tanquam Deus aliquis, aut magnus aliquis va-
 tes haberetur; Rodulphus Prouincialem per litteras
 admonet, quam frustra in eo Rege curādo suscipiatur
 labor, & quam non operæ precium videatur, in tam
 sterili solo, quod nihil redderet insudare. rescribit ad
 eum Prouincialis, vt data à Rege potestate Goamquā
 primum redeat. Rex & si potestatem nullam dabat
 initio, vt qui tantam morum suauitatem ipse quoque
 gustare iam cœperat, eum tamen partim iureiurando
 accepto, fore vt postquam cum Prouinciali egisset, ip-
 so approbante reuenteretur, partim etiam precibus vī-
 ctus, inusitata quadam officij, humanitatisq. significa-
 tione dimisit. Abeunti cum multa offerret aureorū
 millia, ille funditus recusauit, quod diceret se, Religio-
 sus cum esset, auro non indigere, nihilque aliud loco
 muneris postulare, nisi Christianum quendam Moschū
 cum coniuge liberisq. quos pœne Mahometanos serui-
 tus diuturna reddiderat. Regina Mater id ferebat æ-
 gerrime. Rex tamen, pro eo quanti faciebat Rodul-
 phum, eius postulationi facile conceſsit. Itaque Goam
 Christiani illi reducti Christianorum instituto iā viuūt
 atque

atque hunc fructum inter ceteros è profectione sua Rodolphus tulit. Vt igitur Goam attigit vix dici potest, quàm vehementer eius insperato aspectu compleretur. exhilarati sint fratres, tum quia vnice diligebatur ab omnibus, tum quia ingens suspicio fuit, id quod ipse quoque suspicabatur, ne vel in seruitute retineretur, vel denique perimeretur. Quamdiu Goa fuit nemo erat, qui eius sermone consuetudineq. satiari posset, nec modo nostris externisq. Christianis, sed ipsis quoque Ethnicis admirationi fuit. E lucebat in eo Christiana in primis humilitas, quæ tantum illi sanctimoniam nomen domi forisque pepererat, vulgo vt Angelus diceretur. Cum itaque iam essent omnia ad decus Martyrum tempestiua, deessetq. Salsetano Collegio Reçtor, cõmodissimum visum est Prouinciali eum administrationi illi præficere, vt non tam suis fratribus dux esset ad vitam, quam signifer & Princeps ad mortem. Est Salsetana regio Peninsula instar, quæ ab Insula Coa quodam Maris tractu seiuncta, ab Vrbe ipsa Goa abest passuum millia non amplius nouem, à septentrione & Oriente latum flumen habet, ab Occidente mare Indicum, à meridie duobus riuulis & præruptis mōtib. à continente diuiditur. ambitur vsque quaque passuum millibus viginti, & Idalcanis regni finibus terminatur. Est autem Idalcan potens Mahometanorum Rex, qui superioribus temporibus, vi sine bellis, quæ cū Lusitaniæ Regibus, gerebat, imponeret, Salsetanas vs terras, in quibus sex & sexaginta pagi numerantur, possidendas concessit. Ex eo tempore Salseta Lusitaniæ parent Imperio. Incolarum numerus

rus millium circiciter octoginta. in his multi Brachmanes Ethnicarum superstitionum magistri; ut mirum videri non debeat, si gens illa multos iam annos Lusitanis subiecta regibus, nec longe distans à Goa, etiamnum in Idolorum cultu tam pertinaciter h.reat. In eas oras nullus ante annum 1560. Christianis concionatoribus patebat aditus. Tum primum à nostris socijs incultæ illæ desertæq. sylvæ diuino verbo excoli cæptæ sunt. Habet autem hic Societas Collegium distimile ceterorum, nam quo commodiorem nostri nauis operam Ethnicis, non in iisdem sedibus habitant vniuersi, sed in ecclesias sunt tributi complures. Earum sex numerantur præcipuæ, Curtalina, Verna, Margana, Orlina, Raciolana, Mormugana: quibus in singulis singuli Sacerdotes cum suo quisque ministro versantur, præterquã in Raciolana sede, vbi fere cum duobus Sacerdotibus totidemq. Laicis residet Rector. Atque horum fidei ac procurationi Seminarium quoddam puerorum & Nosochomium, vbi Christiani curentur, est creditum. In hæc loca postquam Societas penetravit non exiguum illa quidem Christianorum edidit foetum sed in eis tuendis augendisq. varia sæpe ab Ethnicis tulit incommoda. Quæ causa fuit, cur Antonius Noronia Prorex anno 1567. ducenta amplius delubra, & in his sumptuosa nonnulla præter alias multas Idolorum aedes incendi, æquarique solo iusserit. Ethnicis rati id quod erat, tantas ruinas impulsu suasuq. nostrorum editas esse, iras scilicet in nos graues inimicitiasq. susceperunt. & quidem quoties vlciscenai se dedit occasio, eam semper auide arripuerunt. Nam bello

sæpius inter Lusitanos Mahometanosq. Idaleanis
 exorto ; cum his coniuncti Ethnici Christianorum
 templa domosque , quæ in Salsitanis agris erant ,
 sacrilegis manibus incenderunt : magna etiam detri-
 menta Christianis ipsis intulerunt , quorum erat ser-
 me numerus decem millium . Et quamquam re-
 cens firmata pax erat , quinque tamen ex usdem pa-
 gis à Lusitaniæ deficientes imperio ad excitanda no-
 ua fana aliaq. Idolorum simulachra , publice adhibi-
 tis vt antea ritibus, redierunt . Quinetiam agere cum
 Prorege, Regeq. ipso non dubitarunt, sibi vt in eo per-
 seuerare, suasq. superstitiones augere , suo arbitratu
 liceret . Quoniam igitur Alphonfi Pacieci opera fa-
 ctum nouerant, vt ea, quæ ab ipsis falso deferebantur
 ad Regem, illustrarentur & patefierent; eundemq. suis
 - senserant obstare consilijs, hoc hominem acerbius ode-
 rant . Nec minori apud eos odio erat Petrus Berna,
 qui præterea illud effecerat , vt exercitus is, quem ad
 eos coercendos comes Franciscus Mascarenias mise-
 rat , ipsorum fana dirueret : non enim poterat fer-
 re tantam creatoris iniuriam , vt qui honos rerum
 omnium opifici deberetur, is rebus creatis, atque adeo
 Diabolo ipsi tribueretur. Vaccam etiam quãdam, quæ
 loco numinis colebatur à Barbaris, interfecit, eiusque
 intestinis polluere vas propinquum non dubitauit, vbi
 se ad Idoli honorem abluere superstitiosa gens consue-
 uerat. quæ vna omnium contumelia Barbaris est vi-
 sa grauisima. atque iccirco Bernam vnum ex omni-
 bus oderant acerbissime. Sed cum eos grauitè is, quæ
 dixi exercitus diuexaret , pacis & veniæ causa ad
 Pro-

Proregem mittunt, fidemq. suam, & tributa pristina pollicentur. quæ quanquam ex animo viderentur asserere; tamen per simulationem pacis vlciscēdi tempus, occasionemq. captabant. Discesserat sub id tempus in Salseta Rodulphus vna cum Alphonso Pacieco, & in Curtalina sede substiterat. illuc Patres fratresque, quotquot in alijs erant dispersi sedibus, conuenerunt: Ibiq. semestribus confessionibus rite obitis, habitaq. à nouo Reſtore cohortatione, sua quisque vota, vt ferebat tempus, instaurarunt. Nec longo interiecto spatio, cum de Ethnicorum conuersione, deq. inspiciendis nostrorum sedibus sedulo actum esset, Rodulphus vna cum socijs Coculinum statuit lustrare præcipuè; tum vt deliniendis Ethnicorum animis eos sensim ad Christiana sacra traducerent, tum vt ad extruendum templum locandamq. crucem locum aliquem legerent. Dominico igitur die, qui dies fuit tertio Nonas Iulij Rodulphus, & Paciecus in arce Racioli, aliq. in alijs sedibus rem diuinam fecerunt. Nocte insequente duo illi, quos dixi Patres, simulq. Petrus Berna Italus, & Antonius Franciscus Lusitanus, vna cum Francisco Aranea, qui Gaspari Goensis olim Archiepiscopi Nepos erat, in Orliensem sedē conuenerunt. Interim Antonius Franciscus cursum sibi inscius ad præclarissimū mortis genus aperiens, scribit ad Coculini primarios, Reſtorē postridie cum alijs Patribus eo venturū quare dent operam rogat, vt vniuersi conueniant, habere se, quæ cum illis ipsorum salutis causa vna communicēt. Rescripsit ad eas litteras: è Principibus vnus se quidem malis domesticis impeditos (exiiterat enim

inter

inter eos ex primarij viri cade dissensio) conuenire minus cōmode posse, ac pro dignitate Patres excipere; si tamen oppidum liberet inspicere, id ipsorū commodo fieri licere. Hisce nuntijs Barbarorum excitata perfidia, continuo inter se deliberat, quemadmodum Patres suorum Deorum euerfores, suæ legis irrisores pessimis exemplis discruciatos enecet; ei scilicet Triumphos adornans, quibus pestem exitiumque moliebatur. Nostri Idibus Iulij suo quisque sacro peracto sui ignari discriminis Coculinum rectā contendunt. Prosequantur illius loci Christiani propemodum quinquaginta, Lusitanique in eo numero duo. Cumq. primos Coculini aditus attigissent, nemoque obuiam prodiret, placuit primarium quendam virum accersere, qui apud suos plurimum auctoritate valebant. is vbi accessit, & causas, cur nemo obuiam procederet, attulisset, abeundi veniam confestim petijt: Nostri, vt maneret, cum exorare non possent, quod is occupationes nescio quas prætenderet, dimiserunt. Eius repentinus discessus suspicionem scilicet attulit. Nostri tamen obeundo pago deliberare inter sese, qui maxime locus ad construendum templum, erigendumq. sacre crucis trophæum videretur appositus. Quod dum Ethnici quidam, siue illi casu, siue explorandi animo aduenissent, animaduertunt, rem ad alios continuo deserunt. Interim Ariolus quidam, sine quo nihil isti moluntur, clamores edere, puluerem in aerē spargere, nec quid diceret satis perspicuum, nisi dumtaxat illud, aduenisse iam tempus, quo vlcisci violatum Idolorū nomen oporteret iniuria sq. eas, quæ quotidie inferebantur

sur à Patribus. Quapropter hostes facta manu, omnes qua transeundum nostris erat, viarum aditus intercludunt. Tum primum sensere sibi Ethnicorum animos alienos. ergo ut nascentibus malis occurrant, ad suas sedes reuocare se statuunt. Vix paululum redeundo processerant, cum hostium turbam post collem à tergo clamantem, ut in bellis fieri consuevit, exaudiunt: confestimq. euolant ex omni parte armati homines fere mille, alij lanceas concutiunt, alij arcus, & mucrones intentant, alij vociferantur, occide occide. Nostri vero interclusi insidijs dum partim trepidant, ut in re subita, partim ut in ardua sese effundunt in preces; Rodolphus hortatus dicitur socios, ut mortem pro religione tantopere expetitam, ac tam diuturna peregrinatione quæsitam, oblatam à Deo non modo non dubitanter, sed etiam ardentem exciperent. Aderant hostes in nostrorum cædem ardentes, & iam eminus arcus intorserant, cum Lusitanus quidam, ut se suosque defenderet in medium profilit, & sclopo, quem habebat, admouet manum. Sed ne illata vi barbaros in causa religionis irritasse videretur, reuocat hominem Paciecus negans tum depellendi, sed subeundi periculi tempus esse. Ipse obuiam procedit hostibus, passisq. ut in amplexu manibus, mira animi tranquillitate patri ipsorum lingua, ne quid perturbationis metuant, hortatur. Nondum cominus accesserat hostis, cum Christianus quidam, quo Rodolphus utebatur interprete, Rodolpho ipsi expeditum equum offert ad fugam, quæ tamen ille recusans, alijs potius comitibus dari iussit, se quidem talem mortem vitæ omni antepone. Inter

hæc

hæc verba adfuit illico hostium manus & ab eocadis fecit initium. Huic poplites primo succidit, quo ille vulnere procumbens in genua, intentis in cœlum oculis, diductaque suis ipse manibus veste, nudam præbuit hostili ferro cervicem. sed ne id quidem ad leniendam carnificis crudelitatem satis: In eas ipsas cervices, quas Christi Martyr sponte nudarat duas ille graues ac mortíferas plagas imposuit. Ad has quarta accessit, quæ humerum à reliquo corpore penè discerpsit, & ad extremum iaculi vulnus in pectore. quibus quinque vulneribus, animam suo edidit Creatori, à quo totidem redemptus est plagis. Atque huc denique Rodolphum sua virtus prouexit, id quod tanto ardore semper expetiit; Nihil enim tam querabatur cum ex Mogoris regno reuertit, quam quod in medijs hostibus nunquam sibi sors similis obiigisset. Secundus casus est Franciscus Aranea, qui in cervicibus magno accepto vulnere, lateraq. hastili trāsfixus, in veprem se abiicit exanimatus, nempe vt ad illustriorem Christi gloriam extremum spiritum reseruaret. Tertius occisus est Petrus Berna odium publicum Ethnicorū, qui in occipitio ita vulneratus est, vt ex vulnere pars dissecta penderet, altero etiam oculo telo traiecto, alteraq. aure media grauiter vulnerata: Ac ne tum quidem sui crudelitatis extincta, inusitato feritatis genere in mortui membra sæuitum est. Meminerant ab hoc vaccam super Idoli sedem fuisse mactatam, ab hoc ignes fano circumdatos, & Deorum aras euersas. Hic dicere solitus est, quandiu sanguis in Colulino pago non funderetur Ethnicorum conuersione fore

fore nullam, simulq. praesagire animo, sibi esse in ijs regionibus moriendum. Quarta fuit Pacieci palma, cui barbari lanceam cum adegissent in pectus, extensis continuo manibus Crucis in figuram, oculisq. sublatis in caelum alteri vulneri sese intrepidus offert; quod cum in iugulo accepisset, ex animis concidit. Postremus Antonius Fraciscus tum in capite, tum in reliquo corpore vulneratus, honestam vitam honestiore exitu decoravit. Huic accepimus quotidianum solenneq. fuisse, cum sacrificaret, a Deo enixe contedere, sibi ut eius causa liceret cruciatus martyrum experiri. Casi sunt deinceps, qui comites sese nostris adiunxerant, omninoq. caedes fuit sere viginti, nam reliqui è medijs hostibus euolarunt, ut esset, qui subitum rei nuntium domum nostris afferret. Tanto autem odio in Patres feritas barbarorum exarsit, ut non modo eorum comites matura iam aetate viros, caedis periculo exaquarent, sed ne iumentorum quidem, aut puerorum neci temperauerint. Hac strage edita, in totoq. nostrorum qui casi sunt numero, cum quattuor tantum essent inuenti, quos plures fuisse constabat, quintum sollicitè querunt. Nam Araneam, ut dixi, pro occiso relictum vepres abdidit. hunc postea à muliere pastoricia indicatum, extremo spiritu exanguem & confectum, & IESU nomen intrepide profitentem cum extraxissent, repente ad eum omnis generis multitudo conuolat, virorum, seminarum, puerorumq. magnis praeter latitia clamoribus gestientium, qui quo plus Idolo suo haberent honoris, semel atque iterum semiuiui corpus extractum, circum Idolum raptant. Deinde ut eorum mos

est in reorum habenda questione, hominem altero tantum pede stare iubent, altero in sublime suspeso. Idolo supplicare cum iuberetur, Non sum, inquit, tam deus, quam vos, qui hæc iubetis, ut lapidibus ac lignis Dei honores habendos putem. Illi ira incitati certo eum in loco constituunt, quo eminus collimarent, in eumque innumerabilem iaciunt telorum sagittarumque multitudinem. atque inter iaculandum alia alijs subinde vocibus exprobrantes, hic demum templum ædificabitis, inquit, Hic Cruces vestras figetis. Atque is furor fuit vniuersorum, ut ne pueri quidem puellæque in eius corpore lacerando, suisque manibus, mucronibus, iaculis, & præacutis sudibus configendo animum suum satiare possent; cum è suis vlciscēdis Idolis partem aliquam laudis sibi quisque conaretur appetere. Quare & arundines, & veruta, & alia eiusmodi tela eius cruore madefacta vna cum reliquo occisorum sanguine suis consecrabant Idolis, eoque ipso, ut eorum mos est, Deorum simulacra festis clamoribus inungebant. Denique ita confecto laniatoque Francisco, vulneribus aliquot in ceruice defixis, reliquum spiritum exhaurerunt. Exacto per hæc scelera die, postridie prima luce intersectorum corpora, quæ strata etiam tum erant alijs quidem ad sepulturam concedi sua cuique permittunt; Nostrorum vero corpora per terram contumeliose tracta in puteum deiici aque plenum, ac ne in Christianorum manus venirent, spinis ac dumetis obtegi iubent. Duo præterea honesto loco nati adolescentes in societatem tam illustris martyrij aggregati sunt. Brachmanes erant ambo, & in nostris adibus habitati-

bitabant. eorum alter appellabatur Dominicus eiusdem Coculini oppidi incola; qui quoniam Patribus Idola, quæ comminuerent demonstravit, ne huic quidem sui ciues pepercerunt. Alteri nomen erat Alphonsus, qui cum Pacieci Breuiarium gestaret in manibus, non prius sibi illud extorqueri passus est, quam utraque manus absideretur. Interfectus est alius quoque Christianus vir honestus Franciscus Rhothbergius, itemque alius Paulus Acosta, Christianorum illius loci curator, & in adiungendis ad Christum Ethnicis iuuandisque Patribus sedulus administrator. Ex duobus comitibus Lusitanis superstes relictus est alter, qui exceptus cuiusdam Ethnici misericordia, presenti periculo ereptus est: alter vero scriba Regis qui Consalvus Rothbergius dicebatur, occisus. Atque hic fuit felix nostrorum Patrum obitus, qui amplificandæ & promulgandæ Christianæ Religionis causa, suas Redemptori vitas obtulerunt, ut sanguis sanguini redderetur. Hæc ut supra dixi Idibus Iul. acta sunt anno Millesimo quingentesimo octogesimo tertio. quo ipso die sunt ab hæreticis annis ante duodecim, Ignatius Azbedus comitesq. nouē & triginta, cū Brasiliam peterent, interfecti. Horum memoriam Goani Collegij socij, dum pijs precationibus pœnisq. recolunt voluntarijs, hi ipsi de quibus scribimus, à Salsetanis Ethnicis mactabatur. Allatus est hic nuntius postera nocte, quam mors martyrum antecessit, nam, ut dixi, præpropera aliquorum fuga celeres etiam attulit nuncios. Acerbissima primo visa res est nostris, quod tanta Societati præsidia vno tempore essent erepta: sed cum de more se contu-

lissent ad preces, tantam vim diuinæ dulcedinis acceperunt tantamq. lætitiã, vt hac atque illac è suis quisque cubiculis prodeuntes, eam inter se mutuo communicarent: eum vero ardorem præferrent obeûdi martyrii, vt novos martyres tum beatos, tum sanctos, aliique alijs nominibus appellarent. Vt autem Rotherigius Vincentius id temporis Prouincialis cum ceteris Patribus in Salseta proficisci constituit ad recuperanda humanaq. sociorum corpora; is fuit ardor vniuersorum, vt profectionem illam enixe omnes efflagitarent, magnusq. mxor inuaderet, si cui remanendum esset Goæ. non tamen omnibus, sed triginta duntaxat concessum est. Qui Coculinum cum peruenissent, atque vna cum Castri Duce occisorum corpora postulassent, patefacere ea initio barbari noluerunt: sed rebus omnibus frustra tentatis, dum tristes, mastiq. reditum parant, diuino consilio factum est, vt non sine sanctis corporibus, quæ deinde barbari protulerunt, abirent. Vix erat in Castro Raciolo, vbi tum nostri commorabantur, de martyrum exportatione nunciatum, cum aduentantibus ex oppido populus gratulabundus occurrit. Portabatur nobile feretrum à Duce, Lusitanisq. cumq. ad sacellum quoddam B. Antonio sacrum Castro ipsi propinquum vêtum est, præsto illico fuere patres, qui beata illa corpora frequenti populo, accensis cereis atque Candelis exciperent; præeunte choro modulante canentium canticum Zachariæ. In interiore sacello, tum vt studijs hominum ingentibus satisfaceret, tum vt aptius corpora ipsa componerentur; detractis integumentis multitudini ostensa sunt. Hic ea fuit omnium

nium

nium letitia significatioq. pietatis, ut è nostris multi se nunquam talem expertos esse confirmant. Et quamquam triduo ante necati martyres erant, atque in illius putei cæno eorum corpora delituerant, recentes tamen admodum visebantur, præcipueq. Rodolphus, cuius è vulneribus ita recens fluebat sanguis, ut si eatum accepisset. multi etiam de Rodulphi corpore confirmarunt, odorem ex eo quemdam efflari iucundum; in eoq. sanguinem, qui cum ex omni vulnere, tum è cervicibus manabat vberimus, sic aestuasse, ac si succensis ignibus efferuesceret. Quæ res omnium animos vehementer accendit, tantusq. osculantium manus, pedesq. ac plagas impetus fuit, ut iam tum cælestē Martyrum gloriam videre sibi quodammodo viderentur. Multi reliquiarum aliquid studiose quærebant, nec obfisti villo pacto potuit, quominus alij aspersis cruore sudarijs, alij reuulsis unguibus capillisq. discederēt. ac Rodulpho quidē nullus nec in manibus, nec in pedibus remansit unguis: tanta erat apud omnes eius existimatio virtutis. Corporibus apte cōpositis sollennis quædam instituta est supplicatio, ut quæ amplissime efferrētur. ea deportabantur à Patribus crebris cum funalibus canticisq. psalmodum, qui ad eam triumphī gloriam spectare potissimum videbantur. sed lachrymarū effusione tanta ex intimis orta lætitijs, ut nascentis Ecclesiæ memoriā representaret. Etenim spectaculum erat eiusmodi, ut vel pectus adamantinum frangeret & in lachrymas gemitusque dissolueret. Ad oppidi templum cum hac pompa delata nocte circiter media in arca prægrandi condita sunt, distincta, ac suis quæque

que

que ut internosci possent, notata nominibus. Ibi iacent in presentia, quoad alio Patri nostro Generali transferri placuerit. Postridie eius diei P. Prouincialis pro gratijs agendis missæ sacrum cum cantu solenniq. ritu peregit. nec enim tale funus desiderare alias videbatur exsequias, si quidem pro fidei Catholicæ promulgatione proq. Idolorum signis euersis appetita mors erat. Quod & Ethnici fatebantur ipsi, & ex eorum liquet epistola quadam, in qua scriptum est, iccirco patres a se peremptos, quod in suis regionibus cogitarent Christianorum templa construere. Maxime perturbauit hic nuncius Goanam Ciuitatem, cui Rodulphi, Pacieciq. virtutes perspectæ iam erant. Quo circa ita sunt omnium animi in Ethnicos incitati, ut nisi pro regis nutus prudentiaq. reprimeret, ad expetendas illico pœnas, vlciscendamq. Martyrum eadem vniuersi concurrerent. Sed quoniam parricidæ illi ad Idalcanom Regem confugerunt; censuit Prorex conuiuendum esse in presentia, & in aliud tempus pœnas tanti sceleris reseruandas. Erat Rodulphus Aquauia Atriensis Ducis filius annos natus tres & triginta, quarum dimidiam partem in Societate consumpserat. Aequalis ferme erat illi Paciecus Hispanus claro item loco natus. Vterque magnis quibusdam donis instructus ad rem Indicam adiuuandam. Antonius Franciscus Lusitanus trigessimum agebat annum, fueratq. in Societate duodecim. Petrus Berna Italus è Gallia Cisalpina ipse quoque par erat ætate, sed sexennium in Societate confecerat; Nec multo inferior Franciscus Aranea laicus, qui duo de triginta natus annos vixerat in eadem

dem

INDIAE ORIENTALIS. 231

dem Societate decennium. Hi omnes, ut ipsi met Ethnici cum admiratione narrabant, intrepidi mortem aut sublatis in cœlum manibus, aut flexis in terram genibus exceperunt. In omnibus flos vigebat ætatis, omniumque erat opera ad Dei ministerium Societatisque per vitilis. Sed quoniam Christi vinea Martyrum sanguine madefacta vberiores semper fœtus fundit: certissima spes est fore, ut plus ponderis habeat fusus ille nostrorum sanguis ad propagandum & illustrandum Christi nomen, quam eorum sudores ac nerui, si vitam corpusque seruaissent.

Habetis Patres Fratresque. Charissimi cum præclaros huius anni fructus, tum partus industriæ vestræ: quorum memoria, bis notata litteris, si delectat; quanto tandem incundius est meminisse, multo eos accuratius in librum vitæ referri: nihil est enim in benefactis hominum tam exiguum, modo referatur ad DEVM quod non ille tanto liberalius vberiusque compenset. Reliquum est igitur, ut quoniam quicquid præclare à nobis geritur, id vniuersum est Dei munus, ab eo precemur enixe, ut sua hæc in nobis munera & dona custodiat. Romæ ex Collegio Rom. Kalend. Maij
M D LXXX V.

—iber Societatis Jesu Paderbornus.

Omnium in Christo Seruus.

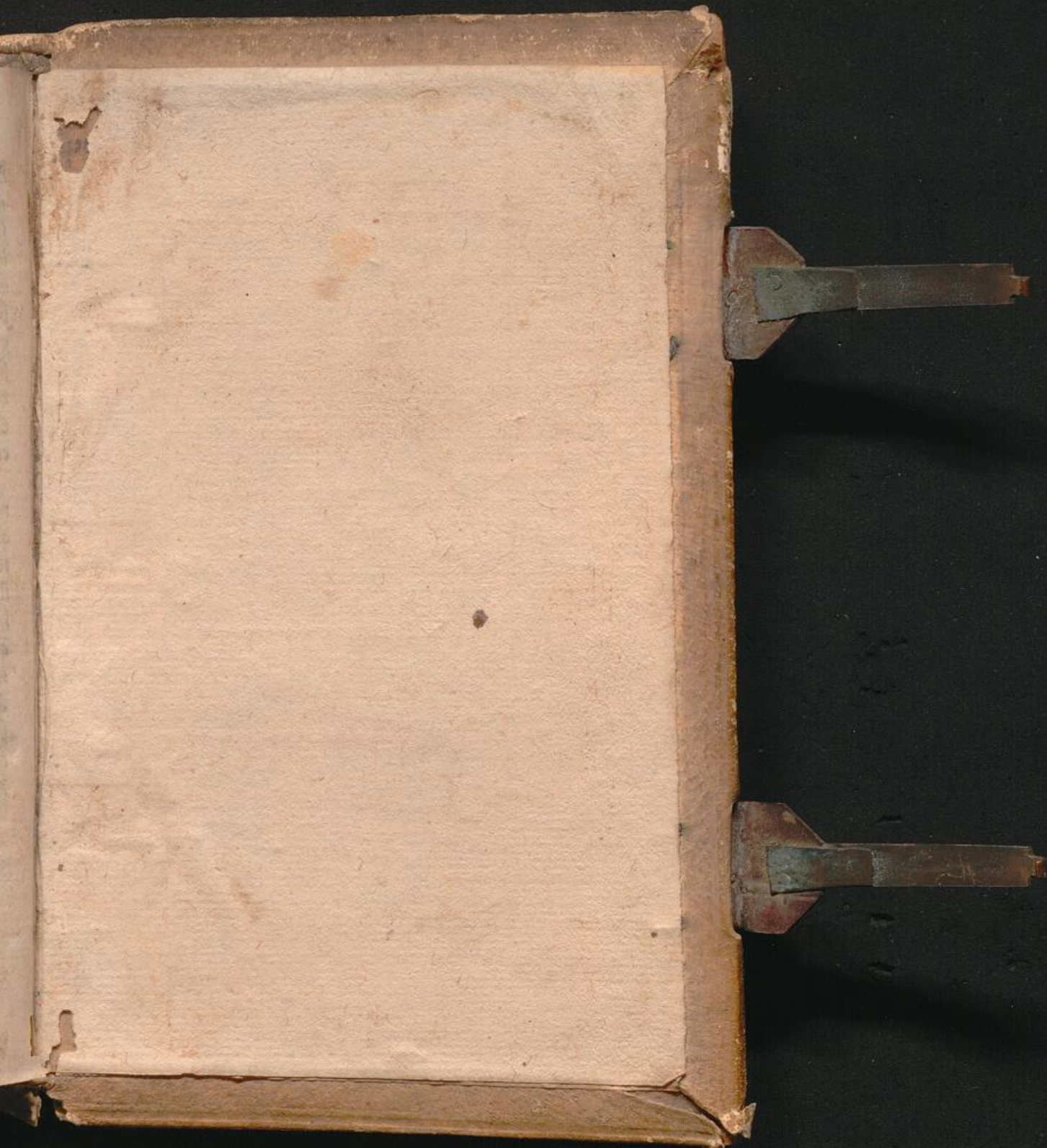
Nicolaus Orlandinus.

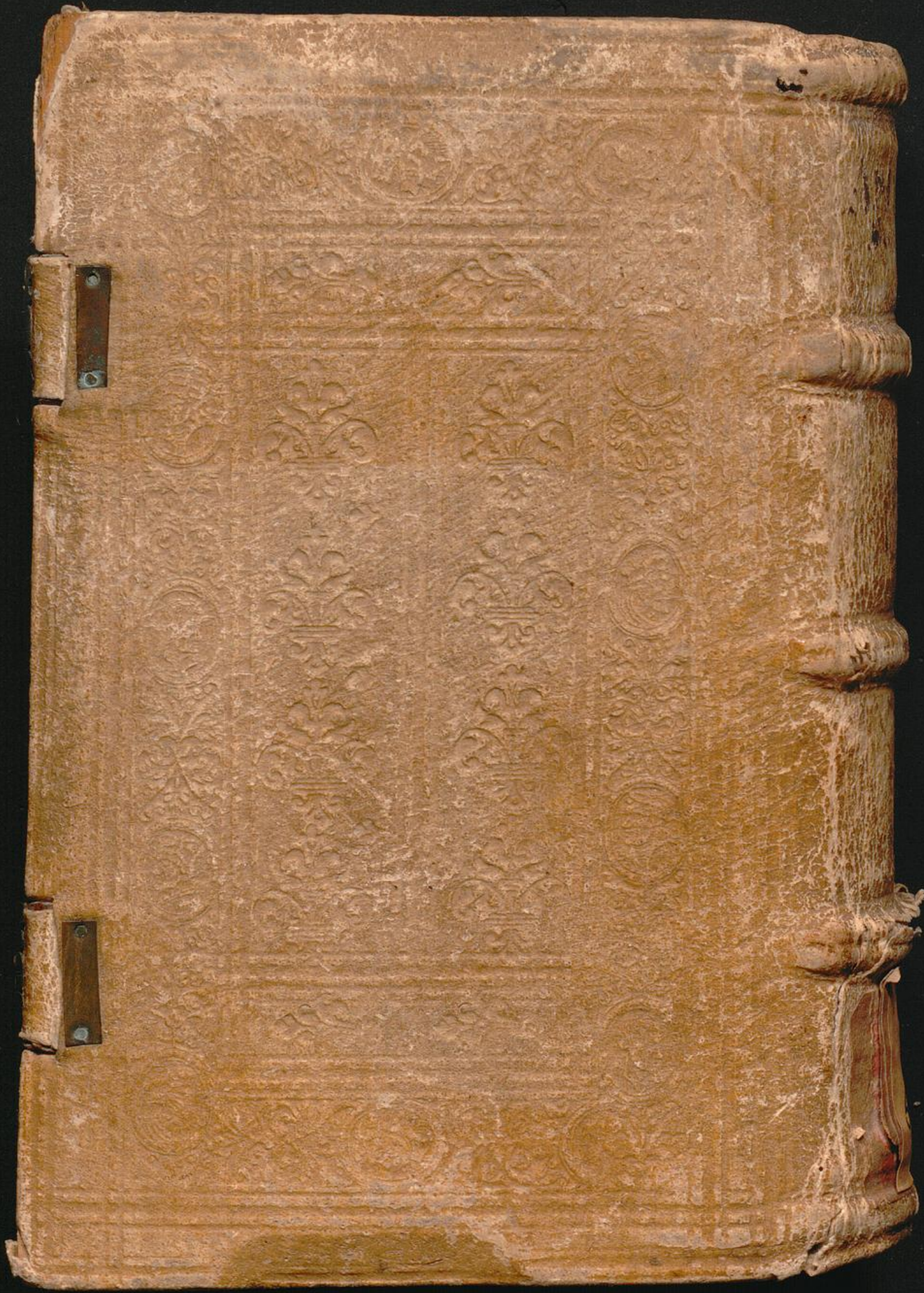
INDIA ORIENTALIS

Faint, illegible text in a historical or geographical context, likely describing the East Indies.

Quintus in Christo Servus

Thomae Olearii

Th
5171